KLIKK FOR Å STARTE

Landbruksdirektoratet

Årsrapport 2024

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

Innhold

DEL 1
LEDERS BERETNING . . . 3

DEL 2
INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG NØKKELTALL . . . 7
Samfunnsoppdraget . . . 8
Samordning og samarbeid . . . 9
Mål for strategiperioden 2020–2025 . . . 9
Organisasjonen . . . 9
Hovedtall . . . 10
Ansvar til avdelingene . . . 12
Ledelsen 31. desember 2024 . . . 13
Våre verdier . . . 13

DEL 3
ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER . . . 14
Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk . . . 20
Erstatningsordningene . . . 36
Bærekraftig reindrift . . . 44
Inntekts- og velferdspolitiske tiltak i jordbruket . . . 49
Produksjon, marked, handel og industri . . . 56
Regional og lokal forvaltning . . . 65
Samarbeid med andre . . . 66
Landbruksdirektoratet som sekretariat . . . 70
Kommunikasjon . . . 75
Digitalisering . . . 77
Saksbehandlingstid for klagesaker . . . 84
Rapporter og utredninger . . . 86
Regelverksutvikling . . . 88

DEL 4
STYRING OG KONTROLL . . . 89
Personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling . . . 95

DEL 5
VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER . . . 103

DEL 6
ÅRSREGNSKAP . . . 106

Del 1

Leders beretning

Landbruksdirektoratet skal iverksette landbrukspolitikken og handelspolitikken på landbruksområdet. Landbruksdirektoratet skal levere effektiv og brukerrettet forvaltning av økonomiske og juridiske ordninger i landbruket og være en tydelig kunnskapsleverandør, basert på innsikten fra forvaltningen.

LEDERSKIFTE

Som ny administrerende direktør fra 1. juli har jeg fått overta ledelsen av et veldrevet direktorat og møtt dedikerte, kunnskapsrike og engasjerte medarbeidere. Inntrykket av et direktorat med sterk faglig tyngde og høy gjennomføringsevne er grundig bekreftet.

GOD DIALOG

Landbruks- og matdepartementet (LMD) er vårt oppdragsdepartement. Oppdragene i tildelingsbrevet er utført og dialogen med LMD er god. Det er godt samarbeid og dialog med Statsforvaltere, næringsliv og organisasjoner.

REKORDHØYE UTBETALINGER I 2024

Landbruksdirektoratet utbetalte i 2024 28,7 mrd. kroner i tilskudd og erstatninger. Jeg vil berømme våre 245 ansatte for innsatsen og vurderer at vi har en god forvaltning og tilfredsstillende utnyttelsesgrad av tildelte midler.

DIGITALISERING

Digitalisering er et prioritert område, og vi har i 2024 tatt nye steg for å forbedre våre løsninger. Det er inngått avtale om bruk av Navs skyplattform. Dette viser hvordan statlige etater kan samarbeide for bedre ressursutnyttelse. ReinDig er et nytt digitalt system for reindriftsnæringen. Løsningen legger til rette for at næringen kan sende inn den årlige meldingen om reindrift og søke om direkte tilskudd digitalt.

Foto: Torbjørn Tandberg

HØSTBART VILT
En viktig milepæl i 2024 var etableringen av seksjonen for Vilt og utmarksressurser i Steinkjer. Landbruksdirektoratet overtok ansvaret for forvaltningen av høstbart vilt 1. januar 2025. I samarbeid med Miljødirektoratet har vi forberedt overtakelsen godt. Landbruksdirektoratet får med dette en ny, stor målgruppe – landets jegere – og styrker vår rolle i forvaltningen av utmarks-ressurser.

MILJØ OG KLIMA I JORD- OG SKOGBRUK
Landbruksdirektoratet har bidratt til viktige kunnskapsgrunnlag om miljø og klima innen jordbruk og skogbruk der ulike krav og interesser må balanseres. Vi samarbeider godt med Miljødirektoratet på disse områdene, bl.a. med kunnskaps-grunnlag til rapporten «Klimatiltak i Norge».

BEITEKRISE
Det var beitekrise i reindriftsnæringen også i 2024, noe som skyldes klimatiske forhold og vekslende vær med plussgrader og sterk vind, kombinert med streng kulde og mye snø. Dette ser dessverre ut til å være en årlig gjenganger for næringen.

STORE BELØP TIL JORDBRUKET
Jordbruksavtalen legger avgjørende føringer for store deler av vårt arbeid. De store kostnadsøkningene i jordbruket de siste årene er i vesentlig grad håndtert ved å øke tilskuddene. I 2024 har vi derfor, sammen med kommuner og Statsforvaltere, behandlet tilskuddssøknader som gir utbetaling av rekordhøye beløp til jordbruket.

UTREDNINGER
Direktoratet har i 2024 hatt viktige oppgaver knyttet til utredninger bl.a. av markedsordningen for korn, utarbeidelse av veikart for jordbruksbasert industri og utredning av produksjonsreguleringer i jordbruket. Direktoratet har bidratt i forberedelser til innføring av nytt gjødselregelverk.

MANGEL PÅ EGG OG MELK
Det var mangel på egg og melk av norsk opprinnelse i løpet av 2024, som skyldtes økt etterspørsel. Landbruksdirektoratets rolle i slike situasjoner er å administrere tollnedsettelser for å legge til rette for import som supplerer tilgangen av norsk vare.

Foto: Torbjørn Tandberg

BEREDSKAPSLAGRING AV MATKORN
2024 ble en milepæl for beredskapslagring av matkorn da det ble inngått kontrakt med fire ulike aktører om lagring med oppstart høsten 2024 og 2025, til sammen 30 000 tonn.

NY PRISMODELL MELK
Omleggingen av markedsordningen for melk, som følge av Norges internasjonale handelsforpliktelser, har i 2024 medført arbeid med høring og iverksetting av nytt regelverk.

ERSTATNINGER
Saksbehandlingen knyttet til erstatning etter pelsdyravviklingen og naturskadesakene har hatt høy prioritet. Dette er komplekse saker som krever grundige individuelle vurderinger.

MANGE NATURSKADER
Naturskadeordningen fikk, som følge av uværet Hans i 2023, om lag fem ganger så mange søknader som tidligere år, og saksbehandlingen pågikk derfor i hele 2024 og inn i 2025. Saksbehandlingskapasiteten er styrket vesentlig. Vi forstår godt utålmodigheten blant de berørte. Det er sannsynlig at slike hendelser vil komme «i bølger» også framover, og direktoratet vil se på måter for å håndtere forventet variasjon i saksmengde bedre.

AREALFORVALTNING
Arealforvaltning og avveininger mellom ulike interesser blir stadig viktigere for jordbrukets-, skogbrukets og reindriftens arealer, og vi har bidratt aktivt inn i plan- og utredningsarbeid.

FORSKNINGSMIDLER
Direktoratet har i 2024 hatt rekordmange søknader til behandling i styrene for forskningsmidler til jordbruk og matindustri.

RAMMEBETINGELSER

EU-regelverk påvirker landbrukssektoren særlig innenfor klima- og miljøområdene. Deler av EU-regelverket er EØS-relevant, og andre deler påvirker likevel det landbruksbaserte næringslivet gjennom markedsmessige forventninger om etterlevelse og rapporteringer. Landbruksdirektoratet har i 2024 lagt vekt på å forstå implikasjonene for landbrukets verdikjeder av regelverk og prosesser i EU.

Gjennom god forvaltning og solide faglige bidrag skal Landbruksdirektoratet fortsatt bidra til utviklingen av en kunnskapsbasert landbrukspolitikk.

Oslo, mars 2025

ELI REISTAD
administrerende direktør
Landbruksdirektoratet

Foto: Robert Rønning

Alle våre ansatte var på direktoratssamling på Kløfta i juni 2024.

Del 2

Introduksjon til virksomheten og nøkkeltall

Foto: Torbjørn Tandberg

Landbruksdirektoratet er et utøvende forvaltningsorgan underlagt Landbruks- og matdepartementet (LMD).

SAMFUNNSOPPDRAGET

- Landbruksdirektoratet iverksetter landbrukspolitikken og handelspolitikken på landbruksområdet.
- Landbruksdirektoratet arbeider for økt matproduksjon, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.
- Landbruksdirektoratets oppgave er å forvalte økonomiske og juridiske virkemidler, samt å være støtte- og utredningsorgan for Landbruks- og matdepartementet.

Direktoratet er også sekretariat for ulike styrer, råd og utvalg.

Foto: Landbruksdirektoratet

Adm. direktør Eli Reistad og Bjørn Gimming, leder av Norges Bondelag, sammen på markeringen av utvalgte kulturlandskap i jordbruket 15 år.

SAMORDNING OG SAMARBEID

Sentrale deler av landbrukspolitikken i Norge iverksettes av Landbruksdirektoratet i samarbeid med Statsforvalteren, kommuner og fylkeskommuner. God samordning og koordinering mellom forvaltningsorganer er avgjørende for å oppnå en god lov- og tilskuddsforvaltning. For Landbruksdirektoratet er det særlig viktig å ivareta og videreutvikle samarbeidet med statsforvalteren. Direktoratet samarbeider også med en lang rekke etater for å løse samfunnsoppdraget på best mulig måte. Vi har også nær kontakt med organisasjonene i landbruket, i næringsmiddelindustrien og i handelen om rammebetingelser og virkemidler.

MÅL FOR STRATEGIPERIODEN 2020–2025

For å bidra til å løse samfunnsoppdraget i perioden, er følgende områder prioritert:

- brukerrettet og effektiv forvaltning
- tydelig kunnskapsleverandør
- nyskapende virksomhet
- attraktiv arbeidsplass

Bilde: Landbruksdirektoratet

ORGANISASJONEN

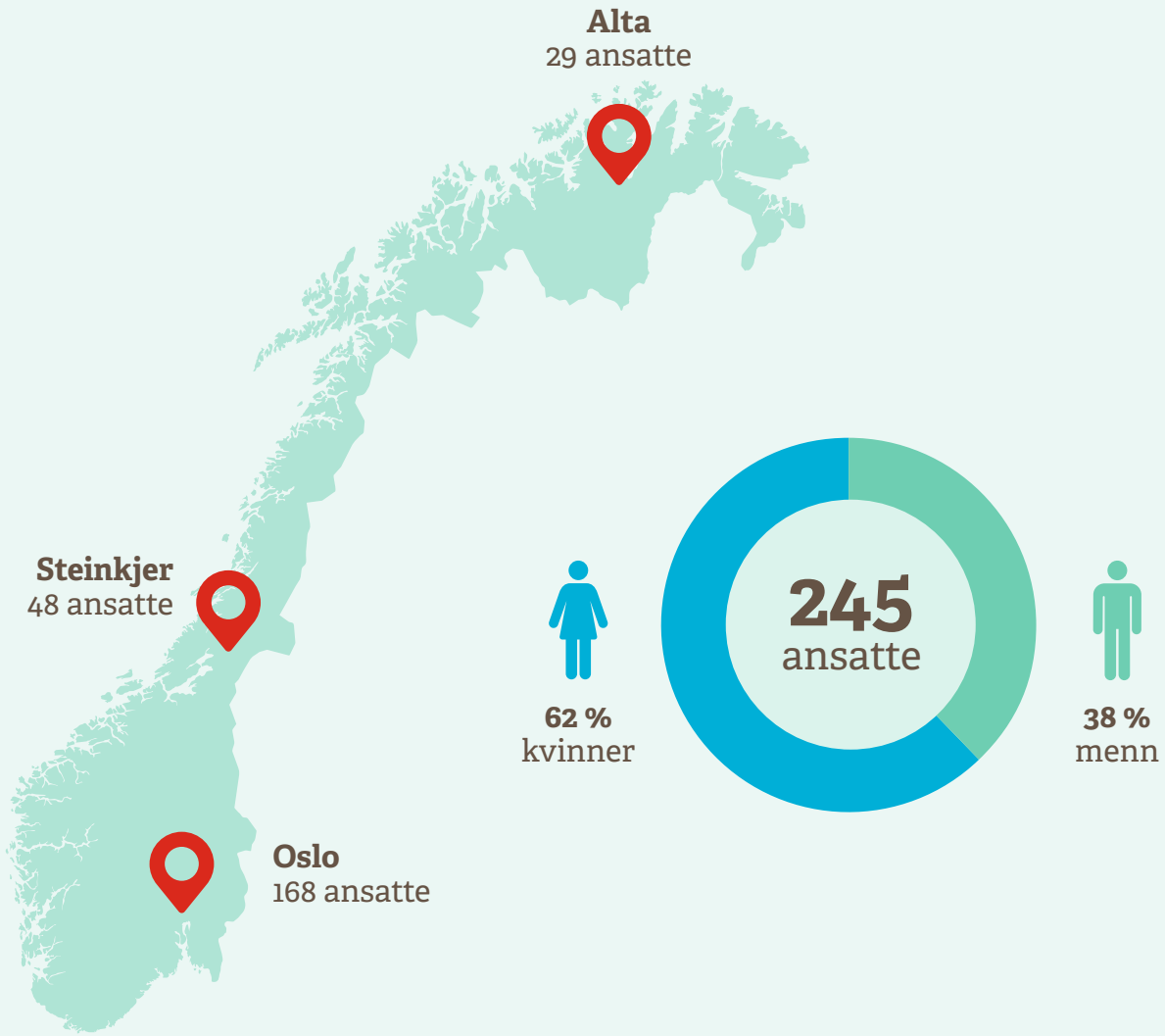

Hovedtall

Tabellen under viser hovedtallene for Landbruksdirektoratet i perioden 2022 til 2024. Mer detaljerte tall og kommentarer om utviklingen kommer frem av kapitlene om digitalisering, personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling, samt i årsregnskapet.

Per 31. desember 2024 var det 245 ansatte: 168 i Oslo, 48 i Steinkjer og 29 i Alta. Kjønnsfordelingen var ved årsskiftet 62 prosent kvinner og 38 prosent menn.

Hovedtall	2022	2023	2024
Antall ansatte[1]	214	219	241
Antall avtalte årsverk[2]	211	214	238
Antall utførte årsverk[3]	194	197	218
Samlet tildeling post 01–99[4]	24 720 021 000 kr	28 170 966 987 kr	30 451 419 000 kr
Samlede utgifter post 01-99[5]	22 750 262 081 kr	26 501 792 018 kr	29 085 872 700 kr
Utnyttelsesgrad 01–29[6]	97 %	95 %	95 %
Utnyttelsesgrad 30-99[7]	92 %	94 %	96 %
Driftsutgifter[8]	301 322 727 kr	329 876 094 kr	342 772 355 kr
Lønnsandel av driftsutgifter	59 %	57 %	62 %
Lønnsutgifter per utført årsverk[9]	921 150 kr	955 223 kr	974 525 kr
Samlede inntekter[10]	667 175 064 kr	571 228 317 kr	665 527 894 kr

Merknader:

1. Antall ansatte: Gjennomsnittlig antall ansatte gjennom året basert på Statistisk sentralbyrås statistikk «12623: Ansatte i staten, etter enhet».
2. Antall avtalte årsverk: Gjennomsnittet av avtalte årsverk beregnet utfra de ansattes avtalte stillingsprosent gjennom året, hentet fra samme statistikk som note 1.
3. Utførte årsverk: Antall avtalte årsverk med fradrag for fraværsdager (unntatt ferie og avspasering). Timelønnede og utbetalt overtid legges til, omregnet til årsverk (jf. PM-2019-13 Definisjon av utførte årsverk).
4. Samlet tildeling: Total tildeling fra statsbudsjettet.
5. Samlede utgifter: Totale utgifter, ekskludert erstatningsutbetalinger på kapittel 471, post 71.
6. Utnyttelsesgrad for driftsmidler: Andel av midlene tildelt til drift som er brukt i løpet av regnskapsåret.
7. Utnyttelsesgrad for øvrige midler: Andel av tildelte midler til andre formål, primært tilskudd og erstatninger, som er brukt i løpet av regnskapsåret.
8. Driftsutgifter: Utgiftene omfatter alle kapitler/poster som finansierer Landbruksdirektoratets aktiviteter, ikke bare eget driftskapittel.
9. Lønnsutgifter: Alle kostnader til lønn og personal i kontogruppe 5.
10. Inntekter: Inntekter fra auksjoner (tollkvoter), forskningsavgift, driftsinntekter, inntekter fra Markedsordningen for korn, trygde- og arbeidsgiveravgifter og renteinntekter.

UTGIFTER FORDELT PÅ FORVALTNINGSOMRÅDER 2024

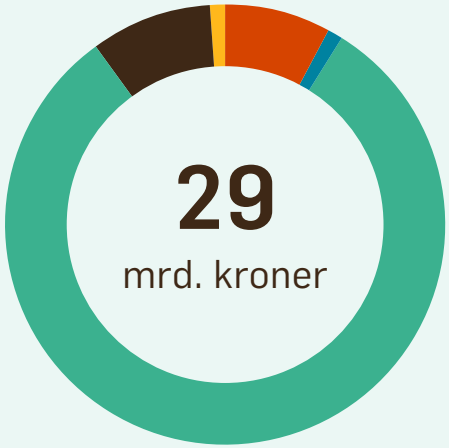

- Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk 2 371 mill. kroner [8 %]
- Reindrift 218 mill. kroner [1 %]
- Inntekts- og velferdspolitiske tiltak 23 676 mill. kroner [81 %]
- Markedstiltak, handel og industri 2 521 mill. kroner [9 %]
- Digitalisering og organisasjon 296 mill. kroner [1 %]

Organisasjonskart

ADMINISTRERENDE DIREKTØR
Eli Reistad

KOMMUNIKASJONSDIREKTØR
Robert Rønning

HR OG KONTORSERVICE
Anne Egeberg

AVDELING RESSURS OG AREAL
Geir Grønningsæter

- AREALFORVALTNING
  Aud-Ingrid Krefting
- LANDBRUKS- OG NATURSKADE-ERSTATNING
  Grete Mari Sand
- MILJØ OG KLIMA
  Gunn Eide
- SKOG
  Trond Svanøe-Hafstad
- VILT OG UTMARKSRESSURSER
  Lars Bendik Austmo

AVDELING REINDRIFT
Widar Skogan

- TILSKUDD REIN
  Annie Abrahamsen
- RESSURS REIN
  Hans Roar Christiansen
- AREAL REIN
  Tone Frantzen Seppola

AVDELING LANDBRUKSPRODUKSJON
Nils-Einar Eliassen

- DIREKTETILSKUDD
  Linn Borsheim
- EKSTERN KONTROLL
  Lars Petter Mauseth
- PRISTILSKUDD OG PRODUKSJONSREGULERING
  Maiken Wickstrøm
- VELFERD, FORSKNING OG NÆRINGSUTVIKLING
  Berit Lundamo

AVDELING HANDEL OG INDUSTRI
Harald Moksnes Weie

- IMPORT
  Jens Tjentland
- NÆRINGSMIDDELINDUSTRI
  Knut Berg
- STATISTIKK OG ANALYSE
  Christine Kleppe
- KORN OG MARKEDSREGULERING
  Nina Strømnes Rodem

AVDELING DIGITALISERING OG ORGANISASJON
Bjørn Georg Hagen*

- IKT OG DIGITALISERING
  Steinar Bjørneset
- VIRKSOMHETSSTYRING
  Tore Fosse Refsdal
- ØKONOMI OG DOK.SENTER
  Marianne Tanberg Haugseth

*Fra 1. februar 2025 fungerer Ola Rygh som direktør for avdelingen.

Ansvar til avdelingene

Ressurs og areal (ARA)

Avdelingen har ansvar for å sikre ressursgrunnlaget for bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser som ivaretar miljø og kulturlandskapsverdier. Det innebærer utvikling og forvaltning av virkemidler knyttet til arealbruk, eiendom, skogbruk, miljø, klima, jordhelse, kulturlandskap, økologisk jordbruk og den todelte målsettingen i rovviltpolitikken.

Avdelingen forvalter erstatningsordningene i landbruket og koordinerer direktoratets kontakt mot statsforvalterembetene.

Avdelingen er sekretariat for klagenemnda for naturskadesaker og for utviklingsfondet for skogbruket.

Reindrift (ARD)

Avdelingen forvalter reindriftsloven og de økonomiske ordningene i reindriftsavtalen, og skal bidra til at de reindriftspolitiske målene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrift oppnås. Avdelingen er sekretariat og utøvende organ for Reindriftsstyret, styret for Reindriftens utviklingsfond (RUF), Økonomisk utvalg, Klagenemnda for reinmerkesaker og Markedsutvalget for reinkjøtt. Avdelingen har også sekretariats-funksjon for Norsk-finsk reingjerdekommisjon. ARD har en viktig rolle som veileder og formidler av reindriftspolitikken til statsforvalterembetene og næringen.

Landbruksproduksjon (ALP)

Avdelingen har ansvar for utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, prosjekttilskudd knyttet til næringsutvikling og kompetanse i landbruket, produksjonsregulerende virkemidler og flere andre tilskuddsordninger.

Avdelingen er sekretariat for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Forskningsmidler over jordbruksavtalen. Avdelingen er også ansvarlig for Landbruksdirektoratets eksterne kontrollvirksomhet.

Handel og industri (AHA)

Avdelingen bidrar til å sikre en godt fungerende næringsmiddel-industri og et stabilt marked som gir avsetning for norske jordbruks-råvarer til stabile priser. Viktige ansvarsområder for avdelingen er importvernet for landbruksvarer, sekretariatsfunksjonen for Omsetningsrådet, ordninger rettet mot næringsmiddelindustrien, markedsovervåking og innhenting av priser på norske og utenlandske landbruksvarer.

Digitalisering og organisasjon (ADO)

Avdelingen leverer tjenester til fagavdelingene for å bidra til at Landbruksdirektoratets løser sitt samfunnsoppdrag.

Avdelingen har ansvar for direktoratets virksomhetsstyring, økonomi- og dokumentforvaltning, HR, kontortjenester samt informasjonsteknologi og digitalisering.

Fra 1. desember 2024 ble seksjon for HR og kontorservice flyttet til stab direkte under administrerende direktør for å legge til rette for en mer strategisk funksjon.

Kommunikasjon (KOM)

Kommunikasjonsstaben har ansvaret for intern- og ekstern kommunikasjon. Staben støtter avdelingenes arbeid med kommunikasjonstjenester og bidrar til at direktoratets samfunns-oppdrag løses best mulig. Det innebærer ansvar for at nettsider er brukervennlig og oppdatert. Staben har også ansvar for medie-kontakt, profilering, språkbruk, arrangementer, sosiale medier og generell kommunikasjonsrådgivning.

Ledelsen 31. desember 2024

ELI REISTAD
administrerende direktør

NILS-EINAR ELIASSEN
direktør
Avdeling landbruksproduksjon

HARALD MOKSNES WEIE
fung. direktør
Avdeling handel og industri

WIDAR SKOGAN
direktør
Avdeling reindrift

GEIR GRØNNINGSÆTER
direktør
Avdeling ressurs og areal

BJØRN GEORG HAGEN*
direktør
Avdeling digitalisering og organisasjon

ROBERT RØNNING
Kommunikasjonsdirektør

*Fra 1. februar 2025 fungerer Ola Rygh som direktør for avdelingen.

VÅRE VERDIER

Alle medarbeiderne i direktoratet skal etterleve våre verdier i sitt arbeid og kontakt med andre, både internt og eksternt. Verdiene skal kjennetegne vår kultur og være et viktig grunnlag hos oss for å svare på samfunnsoppdraget.

Åpen
Pålitelig
Engasjert
Nytenkende

Foto: Torbjørn Tandberg

Medarbeiderundersøkelsen viser at vi scorer høyt på organisasjonstilhørighet og jobbengasjement.

Del 3

Årets aktiviteter og resultater

Foto: Landbruksdirektoratet

VÅRE AKTIVITETER OG RESULTATER

Landbruksnæringene skaper arbeidsplasser, gir stor verdiskaping og bidrar til bosetting over hele landet.

Landbruksdirektoratet forvalter sentrale rammebetingelser for de som driver produksjon, foredling og handel med råvarer fra jordbruk, skogbruk og reindrift. I denne delen gir vi et helhetlig bilde av virksomheten og resultatene til de ulike fagområdene. Vi presenterer hvordan ressursene er brukt og hvilke resultater som er oppnådd.

Ansatte fra avdeling reindrift på befaring til Vannøya vindkraftverk i Troms.

Foto: Landbruksdirektoratet

Årskavalkade

1. kvartal

Foto: Colourbox

Drikkemelk til forbruker prioriteres

Det var mangel på egg og melk av norsk opprinnelse i løpet av 2024, som skyldtes økt etterspørsel. Om det mangler melkekyr, kan det ta to år å ale opp en ny ku. Ved mangel på melk, prioriteres drikkemelk til forbruker. Landbruksdirektoratets rolle i slike situasjoner er å administrere tollnedsettelser for å legge til rette for import som supplerer tilgangen av norsk vare.

Foto: Skjalg Bøhmer Vold

Landbrukets rolle i beredskapen

Beredskap blir viktigere. På Kunnskapskonferansen ble blant annet landbrukets rolle debattert. Det ble pekt på to scenarioer i trusselbildet: Det er krig og konflikt, og det er klimaendringer og naturkatastrofer. Sammenhengen mellom sosial og politisk uro og matvaresituasjonen har fått store konsekvenser og kan få det framover også.

Foto: Landbruksdirektoratet

Solkraft i landbruket

Solkraft på landbruksarealer kan komme i konflikt med målet om økt matproduksjon og selvforsyning. Det kan også ha store negative konsekvenser for skogbruket og klimaforpliktelsene. Derfor anbefaler Landbruksdirektoratet i en rapport at solkraftanlegg først og fremst plasseres på arealer som ikke brukes til landbruk, såkalte grå arealer.

2. kvartal

Foto: Sjur Harvold

Veileder for nye bønder

Å overta gård- eller skogeiendom er krevende. Det er mange regler, søknader og ordninger å forholde seg til. For å skaffe nyetablerte oversikt over alt som må ordnes, utviklet Landbruksdirektoratet veiledere for nye bønder og skogbrukere.

Foto: Torbjørn Tandberg

Husdyrgjødsel til biogass

Nå øker andelen gjødsel som brukes i produksjon av biogass. I 2024 var det 83 søknader, og det er utbetalt 15,6 mill. kroner i tilskudd for 137 000 tonn som ble levert i 2023. Husdyrgjødsel på lager har et energitap i form av metan, som i biogassanlegg samles opp og utnyttes som fornybar energi.

Foto: NIBIO

Drenering av jordbruksjord viktigere

Drenering har positive effekter for jordbruksproduksjon. Ved å lede overflødig vann fra jorda kan vekstsesongen forlenges og jordstrukturen forbedres. Drenering er også et godt klimatiltak som kan redusere lystgassutslipp ved god gjødslingspraksis. Både aktivitet og tilskudd har økt kraftig det siste året, kommer det fram i en nyhetssak fra Landbruksdirektoratet.

Foto: Landbruksdirektoratet

Beredskapslagring matkorn

Landbruksdirektoratet har inngått avtale med fire aktører i kornbransjen som skal bidra til å bygge opp nasjonalt beredskapslager for matkorn. Beredskapslager er viktig for norsk matforsyning i en eventuell krisesituasjon.

Foto: Landbruksdirektoratet

Pride i direktoratet

For første gang ble pride markert i direktoratet. Anne Snarteland fra Bygdeungdomslaget holdt foredrag om «landbruk for alle». Pride-arrangementet markerte at vi jobber for et arbeidsliv som ivaretar integrering, likestilling mellom kjønn, like vilkår, samt like rettigheter og muligheter i ansettelses- og arbeidsforholdet for alle.

Foto: Landbruksdirektoratet

Reindrift gir unike smaker og opplevelser

Det reindriftsbaserte reiselivet har over flere år opplevd økt etterspørsel. I en oppfordring fra landbruks- og matminister Geir Pollestad ble det minnet om betydningen av at hoteller og restauranter setter reinkjøttet på menyen, og at historien bak kjøttet blir fortalt. Slik vil gjestene ikke bare oppleve et godt måltid, men samtidig få økt kunnskap om lokal mat og historie, og ikke minst om reindriften som en helt spesiell næring.

Foto: Landbruksdirektoratet

Eli Reistad overtar ansvaret

Den 1. juli overtok Eli Reistad som administrerende direktør for Landbruksdirektoratet etter Jørn Rolfsen.

3. kvartal

Foto: P.O. Skjellan

Ny digital løsning for reindriften

ReinDig er et nytt digitalt system for reindriftsnæringen. Hele 95 prosent av reindriverne har levert melding om reindrift digitalt og 99 prosent har levert digital søknad om tilskudd.

Foto: Landbruksdirektoratet

Markering av Utvalgte kulturlandskap 15 år

Siden 2009 har 51 landskap over hele Norge fått status som Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Hensikten med satsingen er å ta vare på viktige miljøverdier i jordbrukslandskapet. 15-årsjubileet for satsingen ble markert 6. september med en samling for 140 deltagere på Gran på Hadeland. Representanter for alle de 51 utvalgte landskapene landet rundt var invitert. Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Gran kommune var arrangør.

4. kvartal

Foto Trond Svanøe-Hafstad

Rekordår for hogst

Skogeierne solgte 11,97 millioner kubikkmeter tømmer til industriformål i 2024. Bruttoverdien på tømmeret var på over åtte milliarder kroner, en økning på 33 prosent fra 2023.

Foto: Torbjørn Tandberg

Lite mathvete

Kornavlingene ble ca. 40 prosent høyere enn fjoråret. Mengden hvete med matkvalitet er beregnet til 68 000 tonn. Det vil si at 30 prosent av hveteavlingen holder matkvalitet, noe som er betydelig lavere enn snittet for de fem siste årene. Den lave tilgangen på matkorn gjør at importbehovet er stort. Totalt er det ventet at Norge må importere 225 900 tonn matkorn denne sesongen.

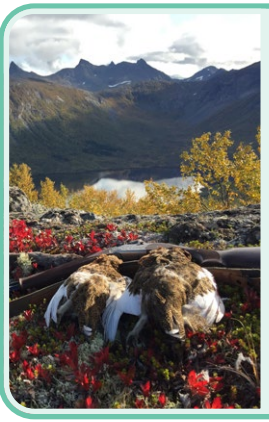

Foto: Hans Tore Bakkeli

Høstbart vilt

Fra 1. januar 2025 overtar Landbruksdirektoratet ansvaret for forvaltningen av høstbart vilt fra Miljødirektoratet. Gjennom året har vi forberedt oss godt i samarbeid med Miljødirektoratet. Egen seksjon er opprettet, rekruttering av nye medarbeidere og kompetansetiltak er gjennomført. Vi har utviklet egne nettsider med informasjon om jakt, fangst og forvaltning, rettet både mot brukere som jegere og jaktrettshavere, samt myndigheter som kommuner og fylkeskommuner.

Foto: Landbruksdirektoratet

Ny prismodell for melk

1. november ble målprisen på melk avviklet som en del av våre WTO-forpliktelser. Dette betyr at staten ikke lenger fastsetter melkeprisen. I stedet vil Tine SA sette prisen gjennom en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for hvert halvår. Den nye ordningen skal sikre forutsigbarhet i markedet, samtidig som den tilpasses internasjonale handelsavtaler. Landbruksdirektoratet vil fortsatt overvåke prisutviklingen og forvalte prisutjevningsordningen, som skal sikre balanserte priser mellom ulike melkekategorier.

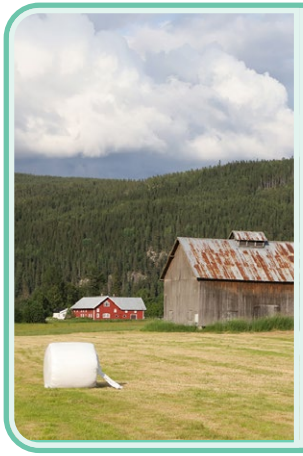

Foto: Oskar Puschman

Tvangssalg landbrukseiendommer

Fra 1. januar 2025 kan kommuner kreve tvangssalg av landbrukseiendommer som har vært i dødsbo i over tre år. Når en eier av en landbrukseiendom dør, overføres eiendommen til dødsboet. Hvis arvingene ikke blir enige om fordeling innen tre år, kan kommunen fra 2025 starte tvangssalg. Hensikten er å redusere antallet landbrukseiendommer som blir liggende ubenyttet i dødsbo over lengre tid. Landbruksdirektoratet vil koordinere oppfølgingen av de nye reglene og tilby veiledning til kommunene.

Foto: Landbruksdirektoratet

KI i skogsforvaltningen

Droner og kunstig intelligens (KI) kan gjøre skogforvaltningen mer effektiv. Landbruksdirektoratet har testet droner gjennom SmartForest-prosjektet for å kartlegge skog. I testen ble droner og KI brukt til å registrere skogplanter på 30 ulike områder. Tidsbruken for telling ble halvert sammenlignet med manuell kartlegging, men teknologien oppdaget færre enn halvparten av plantene. Direktoratet vil fortsette å teste og videreutvikle teknologien i samarbeid med SmartForest-partnerne. Målet er å finne gode måter å bruke ny teknologi og KI i skogforvaltningen.

Foto: Oskar Puschmann

Seterkultur

Norsk seterkultur er nå på UNESCOs liste over immateriell kulturarv. Antallet setre har blitt kraftig redusert de siste tiårene. Det var 750 setre som mottok tilskudd gjennom Regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP). For å støtte seterdrift har det blitt gjort tiltak i jordbrukets tilskuddsordninger, inkludert økt støtte til fylker med mange setre. Seterdrift bidrar til bærekraftig utnyttelse av utmarksressurser, opprettholder viktige natur- og kulturmiljøer, og styrker biologisk mangfold og verdifulle landskap. Setring inkluderer kunnskap om landskapsbruk, beiting, fôrhøsting, dyrestell, ysting og lokale stedsnavn. I tillegg er det et rikt mangfold av eventyr, sagn, viser og folkemusikk knyttet til seterlivet.

Foto: Torbjørn Tandberg

Matsvinn

I 2023 ble det registrert 52 681 tonn matsvinn i jordbruksektoren, noe som tilsvarer 2,3 prosent av totalproduksjonen. Poteter og lagringsgrønnsaker stod for 88 prosent av dette svinnet. Nesten halvparten av svinnet oppstår på gårdsbrukene, mens resten skjer i pakkeriene. Lagringsforhold er avgjørende for å opprettholde kvaliteten på disse varene gjennom vinteren; jo lengre lagringstid, desto større risiko for utsortering. For å få ned matsvinnet er det nødvendig med innsats fra alle ledd, inkludert forbedrede lagringsteknologier og endringer i forbrukeratferd.

Areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk

Her presenterer vi ordninger for nærings-utvikling innen jord- og skogbruk og virkemidler for å ivareta klima, miljø og kulturlandskap.

Foto: Robert Rønning

De høye tømmerprisene i 2024 forklares i hovedsak av et redusert tilbud av tømmer på markedet.

UTGIFTER FORDELT PÅ ORDNINGER

Tabellen nedenfor viser utgiftene innen forvaltningsområdet finansiert av tildelingen til Landbruksdirektoratet i 2024 fordelt på ordninger. Tilskudd og andre tiltak som er finansiert av Landbrukets utviklingsfond (LUF) eller andre fond, ikke-statlige ordninger og råd, er ikke inkludert i tabellen. Flere av disse tiltakene er delvis omtalt andre steder i årsrapporten.
For en oversikt over utgifter finansiert av LUF henviser vi til fondets årsrapport.

Ordning	Beløp (kr)
Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	7 436 124
Tilskudd til kommunale jordvernstrategier	2 830 000
Arealressurskart	8 039 000
Tilskudd til erstatninger m.m. etter offentlige pålegg	25 546 128
Tilskudd ved avvikling av pelsdyrhold	455 656 381
Tilskudd til erstatninger ved naturskade	99 355 073
Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	3 571 000
Tilskudd til tiltak i skogbruket	104 040 039
Tilskudd til produksjonssvikt	575 718 833
Regionale miljøprogram	997 365 704
Tilskudd til utvikling av plantemateriale m.m.	75 452 380
Total	**2 355 010 662**

BÆREKRAFTIG SKOGBRUK

Landbruksdirektoratet forvalter virkemidler for å oppfylle regjeringens mål om økt verdiskaping og et bærekraftig skogbruk.

Skogeierne solgte 11,97 mill. kubikkmeter tømmer til industriformål i 2024. Dette er 0,34 mill. kubikkmeter mer enn i 2022, som var forrige rekordår.

Tømmeret hadde en bruttoverdi på åtte mrd. kroner for skogeierne. Gjennomsnittlig pris var kroner 669 per kubikkmeter. Dette er et rekordhøyt prisnivå.

For sagtømmer av gran var prisen i januar 2024 på kroner 710 per kubikkmeter, mens den i desember var på kroner 924. Massevirkeprisen økte også gjennom 2024.

De høye tømmerprisene i 2024 forklares i hovedsak av et redusert tilbud av tømmer på markedet, noe som fører til stor konkurranse i norsk og utenlandsk industri for å sikre seg tømmer til egen produksjon. Underskuddet av tømmer i verdensmarkedet øker etterspørselen også i Norge. Underskuddet skyldes blant annet omfattende barkbilleangrep i Nord-Amerika og Europa, og eksportstans av tømmer fra Russland. Samtidig har flere industriaktører utvidet produksjonen og etterspør et større tømmervolum.

Foto: Elisabeth Hansen

Taubanedrift i Uskedalen, Kvinnherad kommune.

TØMMERKAIER OG SKOGSVEIER

I 2024 ga Landbruksdirektoratet 34,1 mill. kroner i investeringsstøtte til tømmerkaier. Siden 2012 har 33 kaianlegg fått tilsagn om delfinansiering. Det ble utbetalt 22 mill. kroner i tilskudd til tømmerkaier i 2024. Nye kaier som ble ferdigstilt og sluttutbetalt i 2024 er Samnøy i Bjørnafjorden, Storskjæret Vest i Steigen og Høyvika i Ullensvang kommune.

Det ble nybygd 142,5 kilometer skogsveier med tilskudd i 2024, herav var 119 kilometer skogsbilveier og 24 kilometer traktorveier. Tilsvarende tall for ombygging av skogsveier var 234 kilometer, herav var 224 kilometer skogsbilveier og 10 kilometer traktorveier. Tallene er noe høyere enn i 2023.

Gjennomsnittlig kostnad per meter nybygd skogsvei var i 2024 på 1 235 kroner, tilsvarende tall for ombygging var 736 kroner. Av tildelingen over LUF, ble det utbetalt 15,9 mill. kroner som tilskudd til drift i bratt og vanskelig terreng. Mesteparten av dette går til Vestland og Møre og Romsdal, hvor taubaneaktiviteten er størst.

Foto: Trond Svanøe-Halstad

Det ble nybygd 142,5 kilometer skogsveier med tilskudd i 2024.

SKOGSVEIER, 2015–2024

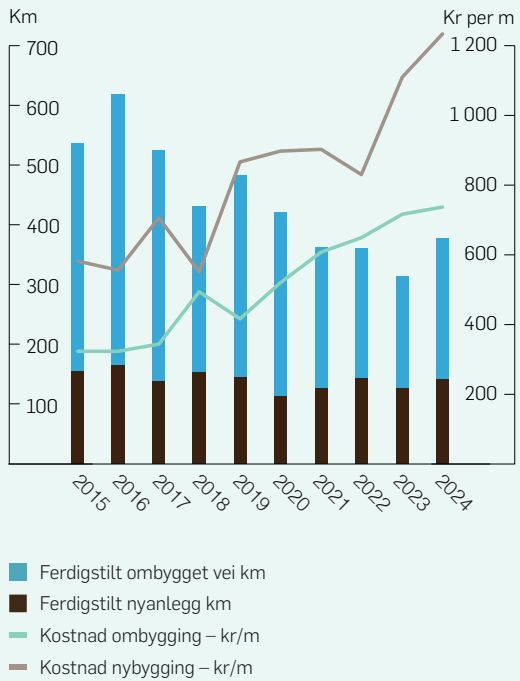

Planlegging, bygging og ferdigstilling av skogsveier går over flere år. Dette fører til svingninger i statistikken.

NY SKOG - FORYNGELSE

Planting, ungskogpleie og andre skogkulturtiltak for å etablere og skjøtte ny skog, gir et viktig bidrag til økt volum- og verditilvekst i skogen. Tiltakene gir bedre lønnsomhet og økt verdiskaping for alle ledd i verdikjeden. Aktiv skogskjøtsel er ellers et godt klimatiltak som bidrar til å binde CO2, samtidig som det bygger robuste og stormsterke skoger for fremtiden.

Resultatkartleggingen viser at det årlige hogstarealet ligger opp mot 500 000 dekar. Størstedelen av arealet forynges med planting og en noe mindre del med naturlig foryngelse (i det vesentlige furu). En del areal tas i bruk til andre formål, og noe areal blir ikke tilrettelagt for ny foryngelse. Foryngelsesarealet ved planting lå på samme nivå som foregående år og endte i 2024 på 268 000 dekar. Ungskogpleie hadde derimot en økning i 2024 og endte på 314 000 dekar, sammenlignet med 271 000 dekar i 2023.

SKOGFONDORDNINGEN

Skogfondordningen er en bærebjelke for investeringer i skogen som bidrar til å sikre en bærekraftig forvaltning av skogressursene. Skattefordelen ved bruk av skogfond til investeringer i skogen, gjør ordningen gunstig for skogeier.

I 2024 satte skogeierne i gjennomsnitt av 15 prosent til skogfond. Skogeierne finansierte investeringer på 800 mill. kroner fra skogfondet, mens det ble satt av 1,2 mrd. kroner. Økt avvirkning og høye tømmerpriser er med på å øke den samlede fondsbeholdningen. Totalbeholdningen på skogfond var på 3,56 mrd. kroner ved årsskiftet.

Foto: Trond Svanøe-Hafstad

Aktiv skogskjøtsel er et godt klimatiltak som bidrar til å binde CO2.

AVVIRKNING, PLANTING OG UNGSKOGPLEIE

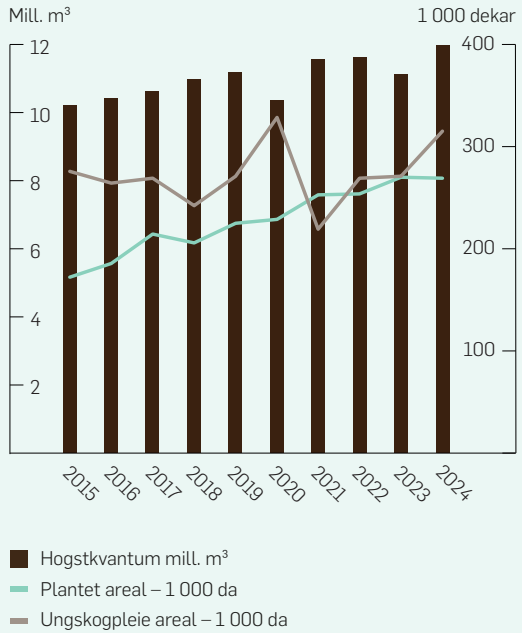

Vi har ikke tall for avvirkningsareal som direkte kan sammenlignes med plantet og ungskogpleiet areal. Det er behov for ungskogpleie både på arealer som er tilplantet og arealer som er naturlig forynget.

KLIMA- OG MILJØTILTAK I SKOGEN

Klima- og miljøtiltak er et sentralt område i skogpolitikken. I 2024 omfattet dette ordninger med tilskudd til gjødsling, tettere planting og ungskogpleie som klimatiltak for å binde mer CO2.

- Tilskudd til gjødsling ble gitt på 31 539 dekar med en tilskuddsutbetaling på 8,9 mill. kroner.
- Tilskudd til tettere planting ble gitt på 144 692 dekar med en tilskuddsutbetaling på 23,1 mill. kroner.
- Tilskudd til suppleringsplanting ble gitt på 30 860 dekar med en tilskuddsutbetaling på 6,3 mill. kroner.
- Tilskudd til ungskogpleie ble gitt som en del av de ordinære NMSK-tilskuddene med 12,3 mill. kroner.

SKOGBRUKSPLANLEGGING

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer (MiS-kartlegging) er et virkemiddel for bærekraftig utnyttelse av skogressursene.

Det ble i 2024 utbetalt 23 mill. kroner i tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Dette er 5,3 mill. kroner mindre enn året før. I 2024 ble det levert skogbruksplanprosjekter for et areal på litt over to mill. dekar. Vi har i 2024 et akkumulert nøkkelbiotopareal på 1,28 mill. dekar. Bevilgninger til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer har vært stabilt de siste årene. Utbetalingene skjer etter hvert som prosjektene ferdigstilles.

Landbruksdirektoratet arrangerte i 2024 kurs i naturkartlegging i skog (MiS) for å styrke kunnskapen om bærekraftig skogbruk. Kurset ble gjennomført i samarbeid med Skogkurs. Kurset gir en innføring i å typifisere natur etter Natur i Norge som er et av flere aspekter i Miljøregisteringer i skog (MiS).

Foto: Landbruksdirektoratet

AKKUMULERT AREAL MED NØKKEL-BIOTOPAREAL FRA ÅR 2000 TIL 2024

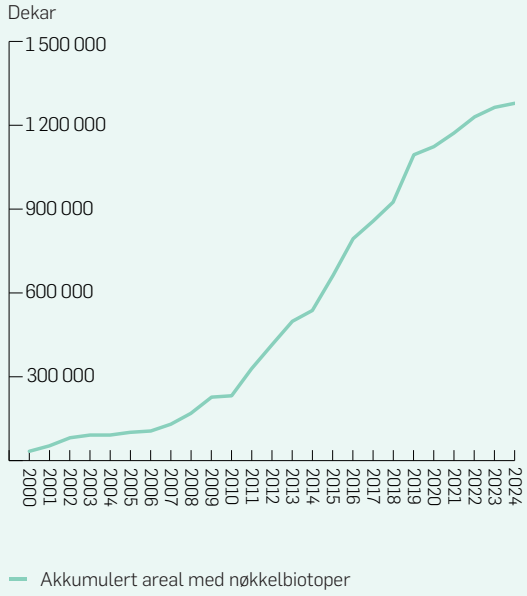

ØKT INTERESSE FOR SKOGBRUKET I ET KLIMA- OG MILJØPERSPEKTIV

Interessen for bærekraftig skogbruk øker. Landbruksdirektoratet har over flere år arbeidet med utredninger på disse temaene i samarbeid med Miljødirektoratet på felles oppdrag fra våre departementer.

Noen eksempler på resultater av klima- og miljøsamarbeidet som har blitt utført i 2024:

- **Oppfølging av utredning av kunnskapsgrunnlag om økologisk tilstand i norsk skog og utredning av tiltak**
  Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet leverte i mars en oppfølgende utredning fra fjorårets rapport om kunnskapsgrunnlaget, og menyen av tiltak for å opprettholde eller forbedre den økologiske tilstanden i skog som inngikk i arbeidet med naturmeldingen.

- **Klimatiltak i Norge - kunnskapsgrunnlaget 2024**
  Miljødirektoratet har i oppdrag å levere årlige oppdateringer av kunnskapsgrunnlaget om hvordan vi i Norge kan redusere de nasjonale utslippene og øke karbonbindingen. Landbruksdirektoratet har i samarbeid med Miljødirektoratet utarbeidet sektorkapitlet om skog- og arealbruk. Her oppsummeres muligheter og utfordringer som ligger i sektoren i et klimaperspektiv. I tiltaksark beskrives potensialet for økt opptak og reduserte klimagassutslipp ved ulike klimatiltak, samt de viktigste barrierene og mulige virkemidlene for å oppnå hele eller deler av dette potensialet.

- **Kart over naturskog**
  Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet fikk i april 2024 i oppdrag å etablere et offentlig tilgjengelig kart over naturskog, i betydningen skog som ikke har vært flatehogd etter ca. 1940. Oppdraget ble satt ut som et FoU-prosjekt til ledende forskningsmiljøer. I tillegg til hovedoppdraget fikk forskerne også i oppdrag å lage kart som synligjør grad av naturskogsnærhet for all skog. Oppdraget resulterte i at det er etablert tre landsdekkende kart med ulike tilnærminger til naturskog, hvorav alle er offentlig tilgjengelige.

ØVRIGE TILTAK FOR SKOGBRUKET

I 2024 har det vært en nedgang i barkbillepopulasjonen i nesten alle fylker, med unntak av Telemark, gamle Sør-Trøndelag og Nordland. I noen områder som ble rammet av stormen i november 2021 ser man trolig en forsinket effekt ved at noen kommuner har spesielt høye fangster. Som i 2023 startet sommeren 2024 varm og tørr og ble avsluttet med mer nedbør. De store fangstene av biller gjennom barkbilleovervåkingen skjedde tidlig i sesongen. Det har kommet en del rapporter om angrep på stående skog i stormrammende områder, trolig er dette angrep som har skjedd i 2022 og 2023, men som først har blitt synlig i 2024. Det er viktig at skogeier vurderer tiltak i utsatte områder, samt følger med i egen skog også i 2025.

Stormlogistikkprosjektet er et prosjekt hvor Landbruksdirektoratet samarbeider med aktører innen skognæringen og skogindustri for å se på utfordringer knyttet til logistikk ifm. oppryddingen ved en ekstraordinær stormhendelse i skog. Arbeidet fortsetter i 2025.

I 2024 har Landbruksdirektoratet sammen med Miljødirektoratet levert en rapport om vurdering av konsekvenser ved hel eller delvis innlemmelse av avskogingsforordningen (EUDR). I tillegg har vi jobbet med informasjonsarbeid knyttet til utsatt ikraftsettelse av forordningen, blant annet ved å arrangere webinar og gjennomføre møter med aktører og statsforvaltere. Arbeid knyttet til utsatt ikrafttredelse av avskogingsforordningen fortsetter i 2025.

Foto: Silje Stavdal

Skader på gran forårsaket av stor granbarkbille. På bildet ses mor- og larveganger.

KLIMA- OG MILJØTILTAK I JORDBRUKET

Et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser er et av de overordnede målene for landbrukspolitikken og for Landbruksdirektoratet. I en intensjonsavtale mellom regjeringen og jordbruket er det satt mål om reduserte utslipp og økt opptak på minus fem mill. tonn CO2-ekvivalenter fram mot 2030.

Landbruksdirektoratet er nasjonal forvalter av flere tilskuddsordninger som skal legge til rette for klimainnsats på gården. Dette omfatter regionale miljøtilskudd (RMP), tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), tilskudd til drenering og tilskudd til å levere husdyrgjødsel til biogassanlegg.

Tilskuddsordningene har fått økt oppslutning de senere årene, og økningen har fortsatt i 2024. Flere søker regionalt miljøtilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, dyrking av fangvekster og klimarådgivning på gården. Flere leverer også husdyrgjødsel til biogassanlegg. Økt interesse for tilskuddsordningene indikerer motivasjon og innsats i næringen, og god tilrettelegging fra kommunene og statsforvalterembetene.

Klimatiltak i jordbruket må bygge på kunnskap om praktisk gjennomførbarhet og klimaeffekt under norske forhold. Landbruksdirektoratet forvalter tilskudd til kunnskapsutvikling, gjennom blant annet Klima- og miljøprogrammet, Nasjonale tilretteleggingsmidler og prosjektet Klimasmart Landbruk. Landbruksdirektoratet forvalter også midler til prosjektet MetanHUB. Prosjektet skal dokumentere effekten av ulike metanhemmere til norske drøvtyggere, og finne praktiske løsninger for tildeling. Prosjektet skal etter planen få støtte over jordbruksavtalen i perioden 2024-2027.

Foto: Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet forvalter tilskudd til å levere husdyrgjødsel til biogassanlegg. Bildet viser Greve biogassanlegg.

Noen eksempler på resultater av klimaarbeidet som er utført i 2024:

- **Prosjektet Klimasmart Landbruk**
  Landbruksdirektoratet forvalter midler til prosjektet Klimasmart Landbruk. Prosjektet utvikler klimakalkulatorer på gårdsnivå for ulike plante- og husdyrproduksjoner. Det er per 2024 tatt i bruk klimakalkulatorer for produksjonene melkeku, korn, svin, ammeku, potet, sau og slaktekylling. Beregninger for flere produksjoner er under utvikling. Prosjektet har fått midler over jordbruksavtalen siden 2017.

- **Klimagassutslipp og husdyrtilskuddet**
  Landbruksdirektoratet har bidratt i vurderingen av hvordan husdyrtilskuddet for storfe og småfe kan utvikles til å redusere klimagassutslipp, i tillegg til å være et rent husdyrtilskudd. Rapporten var ferdig i oktober 2024 og belyser hvordan ulike klimatiltak kan knyttes til husdyrtilskuddet.

- **Klimatiltak i Norge - kunnskapsgrunnlaget 2024**
  Miljødirektoratet har i oppdrag å levere årlige oppdateringer av kunnskapsgrunnlaget om hvordan vi i Norge kan redusere de nasjonale utslippene og øke karbonbindingen. Landbruksdirektoratet har i samarbeid med Miljødirektoratet utarbeidet sektorkapitlet om jordbruk.

Vi utvikler også årlig statistikk som er viktig for klimarapportering i jordbruket, gjennom blant annet miljøtilskuddene og årlig statistikk om matsvinn.

I tillegg til tilskuddsordningene og utredningsaktiviteten er direktoratets juridiske virkemidler, som eiendomslovgivningen og gjødslingsregelverk, viktige for god ressursutnyttelse og reduserte utslipp i landbruket.

KLIMA- OG MILJØPROGRAMMET (KMP)

Klima- og miljøprogrammet skal bidra til å styrke det faglige grunnlaget for rådgivning og kunnskapsutvikling om klima- og miljøtiltak i jordbruket.

Programmet hadde i 2024 et budsjett på 40 mill. kroner. 11 mill. kroner ble fordelt til regionale prosjekter og 29 mill. kroner til nasjonale prosjekter. Herav var 12 mill. kroner avsatt til øremerkede prosjekter fra jordbruksoppgjøret.

Landbruksdirektoratet mottok 56 søknader om støtte til nasjonale prosjekter, hvorav fjorten ble tildelt midler.

Blant disse finner vi prosjekter som omhandler:

- økologisk og regenerativt landbruk
- hvordan restaurering av kulturlandskapselementer kan gi gode leveområder for pollinatorer i jordbrukslandskapet
- tiltak for redusert avrenning, herunder rensing av drensvann
- metanutslipp fra husdyrgjødsel
- økt praktisk kunnskap om korndyrking i et klima i endring

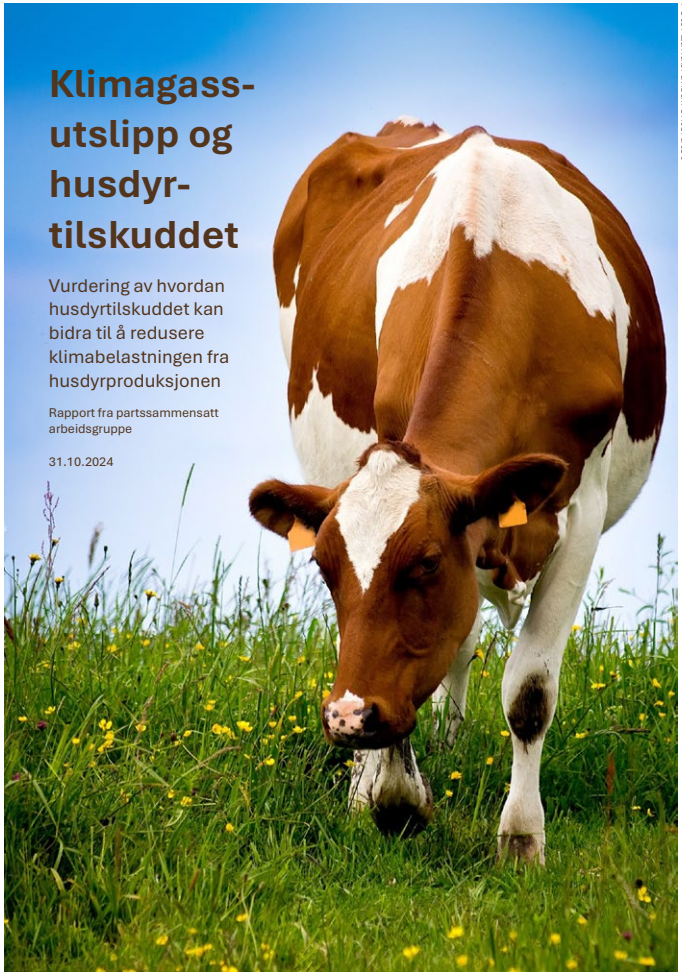

Foto: Landbruksdirektoratet

Rapporten belyser hvordan ulike klimatiltak kan knyttes til husdyrtilskuddet.

REGIONALE MILJØPROGRAM (RMP)

Hvert statsforvalterembete utarbeider egne miljøprogram basert på regionale utfordringer, og følger det opp med tilskudd som skal svare på utfordringene. Programmene rulleres hvert fjerde år. De regionale tilskuddsforskriftene bygger på Nasjonal instruks for regionale miljøtilskudd. Landbruksdirektoratet utarbeider forskriftsmal med kommentarer for de regionale miljøtilskuddene.

I 2024 fikk 21 823 jordbruksforetak tildelt regionale miljøtilskudd for til sammen 997 mill. kroner. Det var miljøtiltak som ble utført av bøndene i 2023 som var grunnlaget for utbetalingen. Tiltak for å redusere avrenning til vassdrag og kyst, og til å ivareta kulturlandskap, fikk mest midler, henholdsvis 36 og 20 prosent av den nasjonale RMP-rammen. 18 prosent av RMP-rammen ble brukt til miljøtiltak som gir reduserte utslipp av klimagasser. 758 beitelag fikk støtte til organisert beitebruk gjennom RMP.

Bonden søker om RMP-tilskudd ved å tegne inn utførte miljøtiltak i et kart gjennom fagsystemet eStil-RMP. I 2024 ferdigstilte vi i samarbeid med NIBIO et større arbeid med å modernisere og utføre risikoreduserende tiltak i kartet. Backend er oppdatert med ny kode og det er gjort forbedringer i det grafiske grensesnittet (GUI) som reduserer risiko og sårbarhet i systemet. For søkerne betyr dette at kartet er mer driftssikkert og betydelig raskere enn før.

Vipa er en kritisk truet art, og er særlig utsatt under jordarbeiding om våren siden den liker å hekke på jordbruksarealer. I jordbruks-oppgjøret 2024 ble partene enige om at det i kommende søknads-omgang skal tas inn et nytt tiltak i RMP-ordningen som er rettet mot jordbruksarealer med mange hekkende viper.

MIDLER TIL REGIONALE MILJØPROGRAM (RMP)

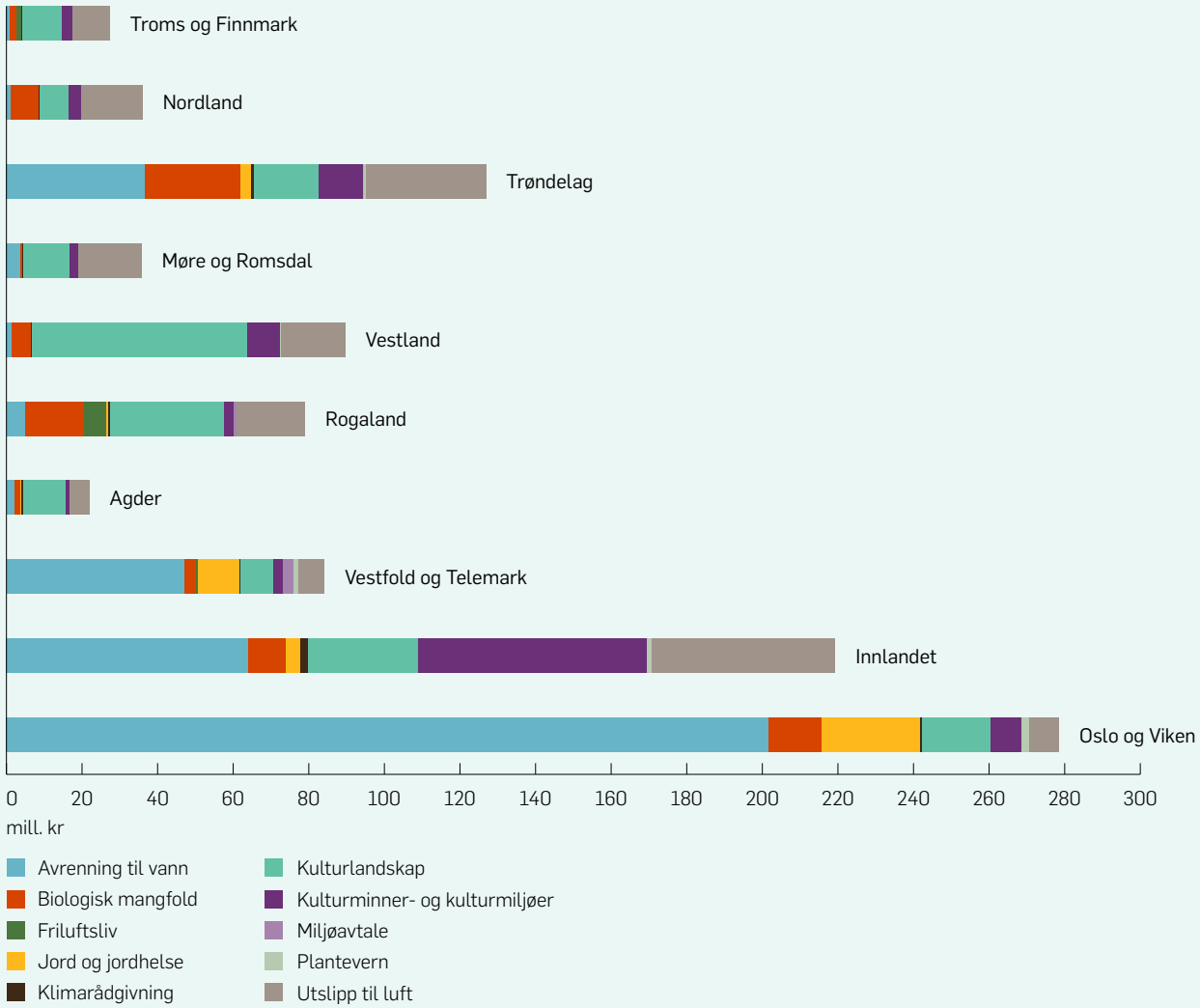

Fylkesvis bruk av RMP-midler fordelt på miljøtema.

SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)

Spesielle miljøtiltak i jordbruket, SMIL, skal bedre miljøtilstanden i jordbruket ved å redusere forurensningen og ta vare på særpreg i jordbrukslandskapet, naturmangfold, kulturmiljøverdier og friluftsliv. Det er kommunene som forvalter ordningen.

I 2024 var rammen på 200 mill. kroner, og 3 366 søknader fikk innvilget tilskudd. Halvparten av midlene gikk til tiltak for å redusere forurensing og den andre halvparten til å ta vare på kulturlandskapsverdier.

Antall søknader om SMIL-midler øker, og det er høyere kostnader per søknad grunnet prisvekst på innsatsfaktorer. Totalt ble det søkt om over 467 mill. kroner i 2024. Det er store geografiske forskjeller for hvordan midlene blir brukt.

Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden følges opp med styrking av SMIL- rammen til vannmiljøtiltak. SMIL kan innvilges til 7 ulike miljøtema, og det har i flere år vært sentrale føringer over jordbruksavtalen om at hydrotekniske anlegg må prioriteres der det er behov for oppgradering eller nye anlegg. Dette har blitt fulgt opp. I 2024 ble det innvilget mest, 48 prosent av totalbeløpet, til miljøtemaet «Avrenning til vann».

Figuren til høyre viser at det i tråd med nasjonale føringer innvilges stadig mer av den totale fylkesrammen til vannmiljøtiltak.

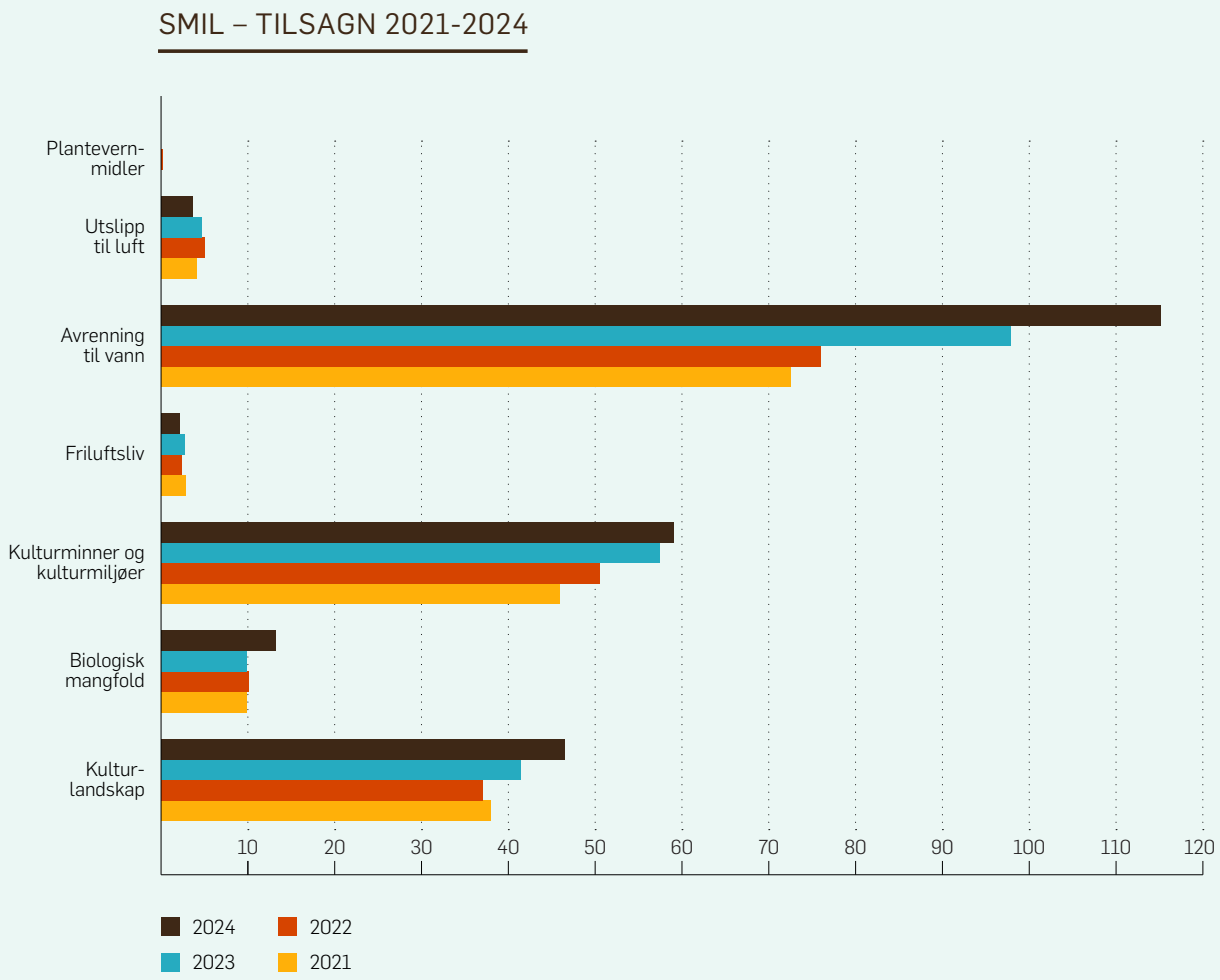

Tilsagn fordelt på alle miljøtema, prosentvis fordeling, i perioden 2021-2024.

DRENERING

Drenering øker jordas produksjonsevne, og er et viktig ledd i tilpasningen til et endret klima med mer nedbør. God drenering kan redusere faren for erosjon i form av overflateavrenning, som fører til tap av jord og fosfor, og på den måten også bidra til bedre vannkvalitet. Godt drenert mineraljord kan også gi mindre dannelse av lystgass, men dette er avhengig av god gjødslings-planlegging i tillegg.

I jordbruksoppgjøret i 2024 ble bevilgningsrammen økt i løpet av året, fra 68 mill. kroner til totalt 157,4 mill. kroner. Det ble gitt tilsagn om 189,1 mill. kroner i tilskudd, som vil bidra til å drenere nær 47 200 dekar. Det ble utbetalt 104,3 mill. kroner til sluttførte dreneringsprosjekter. Siden ordningen ble innført i 2013, er det innvilget tilskudd til drenering av nær 570 000 dekar totalt. Det er likevel fortsatt et stort behov for drenering.

Foto: Landbruksdirektoratet

Drenering er et viktig tiltak for klimatilpasning og jordhelse.

ÅRLIG TILDELING AV INNVILGEDE SØKNADER OG DEKAR DRENERT

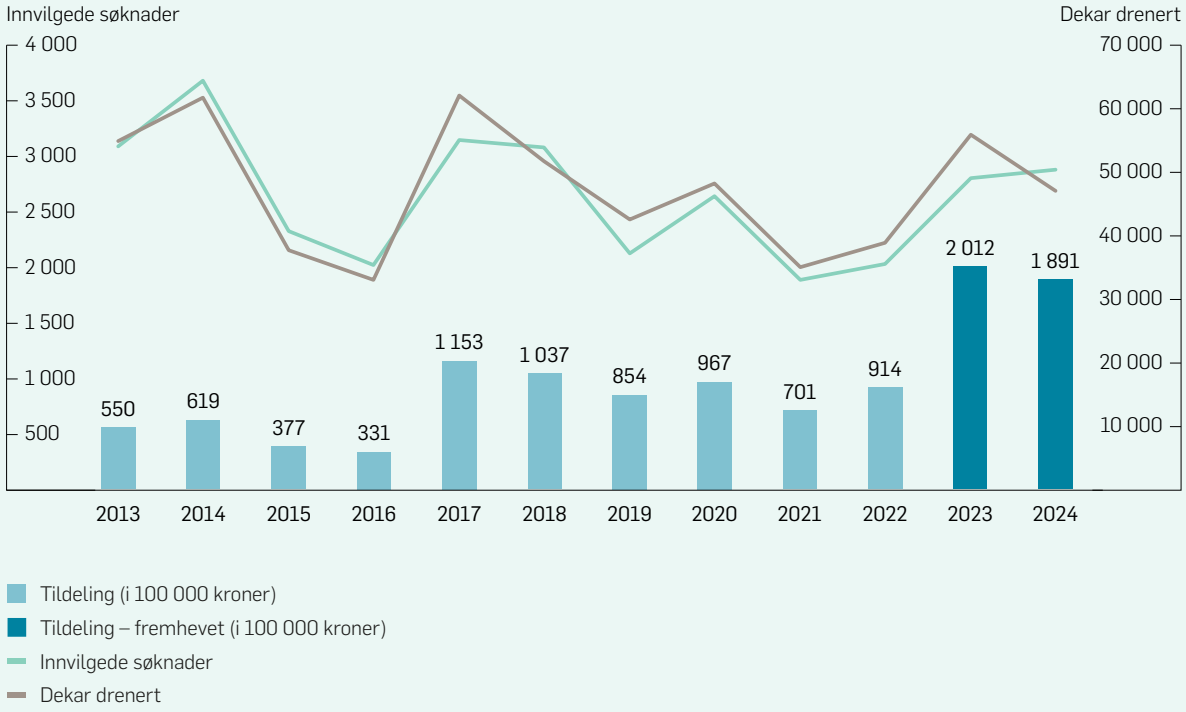

Oversikt over årlig tildeling, antall innvilgede søknader og dekar drenert.
Årene 2023 og 2024 er fremhevet for å bedre illustrere effekten av økte tilskuddssatser f.o.m. 2023 på dreneringsaktiviteten.

VANNFORVALTNING

Det er en landbrukspolitisk målsetting å redusere avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruket, og sektoren følger opp sitt ansvar for miljøforsvarlig vannforvaltning og vannforskriftens målsettinger med både juridiske og økonomiske virkemidler.

Foreløpige tall fra RMP 2024 viser at vannmiljøtiltaket «ingen jordarbeiding om høsten» var omsøkt for 1,9 mill. dekar på landsbasis. Gjennomføringen av tiltaket har økt betydelig siden 2021 og omfatter nå om lag to tredjedeler av alt kornarealet i landet. Dette tiltaket gjennomføres på om lag 1,6 mill. dekar i Oslofjordfylkene. I 2024 ble 150 mill. kroner øremerket til vannmiljøtiltak i Oslofjordfylkene over Regionalt miljøprogram. Søkertallene for andre vannmiljøtiltak som direktesåing av høstkorn og fangvekster viser også en markant økt interesse, spesielt i Oslofjordfylkene.

For å ytterligere øke jordbrukets innsats for bedre vannkvalitet i vassdragene og i Oslofjorden, utvidet Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus virkeområdet for sine regionale miljøkrav i 2024. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Statsforvalteren i Innlandet hadde forskrift om regionale miljøkrav på høring, med planlagt ikrafttredelse i 2025.

Foto: Landbruksdirektoratet

For å øke jordbrukets innsats for bedre vannkvalitet i vassdragene og i Oslofjorden, utvidet Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus virkeområdet for regionale miljøkrav.

HANDLINGSPLAN FOR BÆREKRAFTIG BRUK AV PLANTEVERNMIDLER

Handlingsplanen skal bidra til å redusere jordbrukets avhengighet av kjemiske plantevernmidler og risikoen for negative virkninger på helse og miljø. Høsten 2024 lyste Landbruksdirektoratet ut totalt 15 mill. kroner i prosjektmidler som en del av oppfølgingen av handlingsplanen for 2025.

Vi mottok 21 søknader, med totalt søknadsbeløp på om lag 31 mill. kroner. Søknadene ble vurdert i samråd med Mattilsynet.

Blant de mange gode prosjektene som ble innvilget i 2024, vil for eksempel ett øke kunnskapen om eksponering for plantevern-midler blant de som utfører sprøytingen og de som oppholder seg nær sprøytede områder. Et annet prosjekt vil undersøke metoder for nedbrytning av plantevernmiddelrester i organiske avfallsmaterialer fra norskproduserte og importerte blomster/planter.

I et prosjekt som ble avsluttet i 2024, har man sett på kunnskapsgrunnlaget for bruk av droner i sprøyting i Norge. Resultatene viser at selv om droner kan redusere plantevern-middelbruk under gitte forhold, er de mindre effektive enn moderne presisjonsutstyr på bakken. Avdrift av plantevernmidler fra droner kan reduseres ved justering av faktorer som flyhøyde, dråpestørrelse mv, men mer forskning er nødvendig for å optimalisere bruken. Generelt er kunnskapen om effektene på miljø og avlinger ved bruk av droner fortsatt begrenset, og ytterligere forskning er nødvendig for å øke forståelsen.

Foto: Landbruksdirektoratet

Droner kan redusere plantevernmiddelbruken, men det er fortsatt behov for ytterligere forskning for å øke forståelsen.

UTVALGTE KULTURLANDSKAP I JORDBRUKET OG LANDBRUKETS VERDENSARVORDNING

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er en tverrfaglig, felles satsing fra Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Satsingen blir ledet av Landbruksdirektoratet i tett samarbeid med Riksantikvaren og Miljødirektoratet.

Tilskuddsordningene Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og Landbrukets verdensarvordning gir effekter på både kort og lang sikt. Arealer som er ryddet, beitet eller slått og kulturminner som er satt i stand, er eksempler på umiddelbare resultater. På lengre sikt bidrar ordningene til økt artsmangfold og verdiskaping. Ordningene bidrar også til bosetning og sysselsetting, videreutvikling av jordbruket og annen næringsutvikling i områdene.

Den helhetlige tilnærmingen der ulike fagfelt, flere sektorer, forvaltningsnivå og grunneiere samarbeider om å ivareta natur- og kulturmiljøverdier og jordbruksdrift gir gode resultater.

15-årsjubileum for Utvalgte kulturlandskap

Siden 2009 har 51 landskap over hele Norge fått status som Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. 15-årsjubileet for satsingen ble markert 6. september med en samling for 140 deltagere på Gran på Hadeland. Representanter for alle de 51 utvalgte landskapene og alle forvaltningsnivå var invitert. Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Riksantikvaren, Miljødirektoratet og Gran kommune, var arrangør.

I 2024 ble det bevilget til sammen 31,8 mill. kroner til Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. 15,5 mill. kroner kom fra Landbruks- og matdepartementet og jordbruksavtalen og 16,3 mill. kroner fra Klima- og miljødepartementet.

Ivaretakelse av natur- og kulturarv i verdensarvområdene

Landbrukets verdensarvordning bidrar til å ivareta våre internasjonale forpliktelser når det gjelder natur- og kulturarv i verdensarvområdene. Verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap (Geirangerfjorden og Nærøyfjorden) og Røros bergstad og Circumferensen omfattes av ordningen. De natur- og kulturhistoriske verdiene i områdene blir svekket om det aktive landbruket avtar eller opphører. Målrettede tiltak og prioriteringer styrker landbruket og et mangfold av verdier blir ivaretatt i verdensarvområdene.

I 2024 ble det bevilget 9,5 mill. kroner over jordbruksavtalen til denne satsingen. I tillegg kommer midler over Klima- og miljødepartementets budsjett.

Forvaltningen av ordningene

Aktiviteten i verdensarvområdene og i de utvalgte kulturlandskapene i 2024 blir oppsummert i en egen årsrapport til Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Kommunen ble i 2020 vedtaksmyndighet for begge ordningene. Direktoratene følger opp med veiledning og rådgiving, samlinger og andre kompetansetiltak rettet mot forvaltningen og drivere i områdene.

I 2024 har Landbruksdirektoratet sammen med Riksantikvaren og Miljødirektoratet arrangert webinarer for statsforvaltere, fylkeskommuner og kommuner, og deltatt på samlinger i regi av regional forvaltning.

Foto: Oskar Puschmann

Seterdalene i Budalen, Midtre Gauldal kommune, er et av de 51 områdene som har status som et Utvalgt kulturlandskap. Her er det fortsatt seterdrift med melkeproduksjon.

TILSKUDD TIL FRØAVL, UTVIKLING AV PLANTEMATERIALE OG BEVARING AV GENETISKE RESSURSER

Globalt forsvinner naturmangfoldet for mat og landbruk på gen-, arts- og økosystemnivå i høyt tempo. Også i Norge er den samlede genetiske variasjonen i landbruket innenfor arter av husdyr, kulturplanter og skogtrær viktig for landbrukets produksjonsevne, tilpasning til klimaendringer og for å sikre tilrettelegging for et mer klimavennlig landbruk. Et stort og variert genmangfold i landbruket gir robusthet, stabilitet til våre produksjonsformer og er viktig for utvikling av framtidens næringer, produkter og driftsformer.

I 2024 ble det innvilget ca. 7,7 mill. kroner til 56 tiltak for å styrke arbeidet med å øke og bevare de nasjonale genetiske ressursene innen husdyr, planter og skogtrær. Om lag halvparten av tildelingen innvilges til drift, mens det resterende går til prosjekter. For 2024 har det vært prioritert å gi midler til tiltak som bidrar til implementering av tiltaksplanen for genetiske ressurser 2023–2028. Prosjekter som ble gitt midler i tråd med tiltaksplanen er f.eks. «Fra vevskultursamling til nasjonal klonbank for potet» og «Omorganisering av det nasjonale bevaringssystemet for klonformerte planter». Det ble totalt omsøkt drifts- og prosjektmidler på om lag 17 mill. kroner i 2024, noe som er langt over tildelte midler til ordningen. I 2024 har direktoratet på oppdrag fra LMD vurdert behovet for endringer i forskriften for tilskudd til genressurstiltak.

Flere av tilskuddsordningene som Landbruksdirektoratet forvalter bidrar til å fremme klimatilpasset, variert og sykdomsfritt norsk plantemateriale. Det ble gitt tilskudd på cirka 60,6 mill. kroner til kvalitetstiltak, hvorav 44 mill. kroner gikk til utvikling av plantemateriale. Ordningen tilskudd til frøavl er en viktig del av Landbruksdirektoratets arbeid for å fremme plantemateriale tilpasset norske forhold. I 2024 ble det gitt 16,3 mill. kroner i tilskudd til dyrking og forsyning av klimatilpassede sorter av fôrvekster, rotvekster og grønnsaker. Etter utvidelsen av forskriften i 2022, har ordningen også omfattet naturfrøavl av regionalt tilpassede pollinatorvennlige blomsterarter. Denne utvidelsen er en oppfølgning av tiltak i den nasjonale tiltaksplanen for ville pollinerende insekter. I 2024 ble det innvilget tilskudd til naturfrøavl pålydende ca. 3,7 mill. kroner til to aktører.

Tilskudd til sertifisert settepotetavl har som mål å stimulere til økt bruk av settepoteter av høy kvalitet. For 2024 ble det gitt tilskudd på ca. 15,6 mill. kroner fordelt på seks settepotet-forretninger og deres kontraktdyrkere.

Foto: Grete Mari Sand

For 2024 ble det gitt tilskudd på ca. 15,6 mill. kroner fordelt på seks settepotetforretninger og deres kontraktdyrkere.

TILSKUDD TIL TILTAK I BEITEOMRÅDER

Tilskuddsordningen skal legge til rette for best mulig utnyttelse av beiting i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Gjennom tilrettelegging for beitebruk bidrar tilskuddet også til å forhindre gjengroing av kulturlandskapet. Det gis tilskudd til ulike investeringstiltak, planleggings- og tilretteleggingsprosjekter og elektronisk overvåkingsutstyr. Elektronisk overvåkingsutstyr gjør det lettere å ha kontroll på dyrene, og ved rovviltangrep kan man raskere sette inn tiltak.

Totalrammen for tilskudd til tiltak i beiteområder over jordbruksoppgjøret var i 2024 totalt på 31 mill. kroner. Av rammen var 6,5 mill. kroner øremerket til kostnader for beitenæringen som følge av CWD (skrantesyke) i Nordfjella og på Hardangervidda. Én mill. kroner var øremerket til Norsk Sau og Geit sitt arbeid med rådgiving av beitelag. En betydelig del av de øvrige midlene, som forvaltes av kommunene, ble prioritert til elektronisk overvåkingsutstyr.

ØKOLOGISK LANDBRUK

Målet med «Nasjonal strategi for økologisk jordbruk (2018–2030)» er å stimulere til økt produksjon av økologiske produkter som vi har forutsetninger for å produsere i Norge, og som markedet etterspør. I 2024 ble det foretatt en midtveisevaluering av strategien, hvor Landbruksdirektoratet har bidratt med kommentarer til evalueringen og gitt innspill til videre arbeid med revidering av strategien.

Landbruksdirektoratet har tre prosjekttilskudd der det kan søkes om tilskudd til prosjekter som har som formål å utvikle produksjon og forbruk av norske økologiske produkter:

- Klima- og miljøprogrammet
- Nasjonale tilretteleggingsmidler
- Utviklingstiltak innen økologisk landbruk

Det ble samlet gitt tilsagn om tilskudd på 20,5 mill. kroner til 13 prosjekter med oppstart i 2024. Prosjektene som fikk tilsagn om tilskudd var tematisk fordelt i hele verdikjeden, og kom fra 11 organisasjoner og aktører.

Som resultat av to anbudskonkurranser ble det inngått avtale om oppdragene «Produktutvikling av økologiske produkter fra norsk jordbruk» og «Økologiske og bærekraftige menyer i storhusholdning». Det var matforskningsinstituttet NOFIMA og Debio-Info Matvalget som vant hvert sitt anbudsoppdrag til en verdi av hhv. tre og fire mill. kroner per år. Oppdragene gjelder for ett år av gangen i inntil tre år for perioden 2023-2025.

I 2024 er det utarbeidet et forslag til forskrift for prosjektordningen Utviklingstiltak innen økologisk jordbruk.

PROGRAM FOR JORDHELSE

Nasjonalt program for jordhelse (Jordprogrammet) beskriver trusler mot god jordhelse i Norge, fordelene med god jordhelse, identifiserer kunnskapsbehov og anbefaler virkemidler for god jordhelse. Jord er grunnlaget for produksjon av mat og annen biomasse og har stor betydning for jordbrukssystemets evne til å håndtere klimaendringene. Jord i god tilstand leverer et bredt spekter av økosystemtjenester og har også samfunnsnytte ut over matproduksjon.

Som oppfølging av Jordprogrammet ble jord og jordhelse innført som nytt miljøtema i Nasjonalt miljøprogram og Regionale miljø-tilskudd i jordbruket i inneværende programperiode (2023–2026).

I mars 2024 leverte Landbruksdirektoratet utredningen «Utviklingstilskudd for god jordhelsepraksis» som var et direkte resultat av anbefalinger i Jordprogrammet. Foreløpig er utredningen ikke blitt fulgt opp. Landbruksdirektoratet jobber aktivt med flere oppgaver tilknyttet jordprogrammet, blant annet gjennom deltakelse med et styremedlem på vegne av Norge i '4 per 1000 Initiative', og oppfølging av prosesser i EU med et kommende direktiv for jordovervåking og resiliens.

Foto: Animalia/Grethe Ringdal

Totalrammen for tilskudd til tiltak i beiteområder over jordbruksoppgjøret var i 2024 totalt på 31 mill. kroner.

ERSTATNINGSORDNINGENE

NATURSKADEERSTATNING

I august 2023 ble Sør-Norge rammet av ekstremværet Hans, og Naturskadeordningen mottok den påfølgende tiden 2 078 søknader som følge av ekstremværet. Ca. 65 prosent av disse søknadene omhandlet skade på vei/bru, og ca. 20 prosent omhandlet skade på jordbruksareal. Naturskadeordningen var ikke rigget for en slik søknadsmasse som Hans førte til, og det ble derfor satt i gang tiltak for å øke saksbehandlingskapasiteten.

Status for saksbehandlingen knyttet til ekstremværet Hans
Ved utgangen av 2024 er det behandlet og fattet vedtak i 1 262 søknader etter Hans. Av disse er det fattet vedtak om erstatning i 948 søknader og det er gitt avslag i 314 søknader. Total tilsagnssum for erstatning i 2023 og 2024 er 182,5 mill. kroner. Ved utgangen av året gjenstår det å fatte vedtak i 731 Hans-saker.

Generelt for saksbehandling på naturskadeordningen 2024
Landbruksdirektoratet behandlet i 2024 totalt 1 296 saker etter lov om naturskadeerstatning. Av de behandlede søknadene utgjorde 323 saker avslag. I de 973 sakene hvor det ble fattet vedtak om erstatning, ble det til sammen innvilget 190,5 mill. kroner.

Selv om Norge i 2024 ikke ble rammet av en enkelt flomhendelse like omfattende og ødeleggende som Hans var i 2023, inntraff det flere flomsituasjoner enn vi er vant med for ett enkeltår.

I 2024 mottok naturskadeordningen 994 søknader, fordelt som følger;

- 89 søknader tilknyttet flomsituasjonen i Telemark 22.7.2024 – 23.7.2024
- 309 søknader tilknyttet flomsituasjonen i Telemark 3.9.2024 – 4.9.2024
- 124 søknader tilknyttet flomsituasjonen på Østlandet og sørlige Trøndelag 9.9.2024 – 10.9.2024
- 38 søknader tilknyttet flomhendelsen Jakob på Vestlandet 30.10.2024 – 1.11.2024
- 434 øvrige søknader

TABELL FOR OVERSIKT OVER NATURSKADETILSAGN FRA 2019-2024

År	Antall mottatte søknader	Antall fattede vedtak	Vedtak om erstatning	Totalt tilsagn (i mill. kr)
2024	994	1296	973	190,5
2023	2 437	496	311	61
2022	602	494	282	43
2021	246	254	125	21
2020	338	394	244	62
2019	446	347	248	73

Foto: Landbruksdirektoratet

Ved utgangen av 2024 er det behandlet og fattet vedtak i 1 262 søknader etter ekstremværet Hans.

Klagesaksbehandling på naturskadeordningen 2024
I 2024 mottok Landbruksdirektoratet 134 klager på vedtak etter den statlige naturskadeerstatningsordningen. Landbruksdirektoratet behandlet 76 klager samme år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra direktoratet mottok klagen til vedtak forelå, var om lag sju måneder. Til sammenligning ble det mottatt 55 klager i 2023, 51 vedtak ble fattet og gjennomsnittlig saksbehandlingstid var om lag seks måneder.

KLIMABETINGET PRODUKSJONSSVIKT
Formålet med tilskuddsordningen er å redusere økonomiske tap for foretak som opplever klimabetinget produksjonssvikt. For skadeåret 2024 ble det registrert i underkant av 690 søknader for klimabetinget produksjonssvikt. Av disse søknadene var 51 innen honningproduksjon.

Med den store saksmengden fra skadeårene 2018 og 2023 friskt i minne, var forvaltningen vesentlig mer i beredskap for vekstsesongen 2024.

Generelt for planteproduksjon var 36 prosent av søknadene relatert til svikt i korn- og frøproduksjonen, og 39 prosent til grovfôrproduksjonen. 27 prosent av søknadene kom fra foretak i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, mens 24 prosent kom fra Innlandet. Vestfold og Telemark har imidlertid høyest andel av foretak som har søkt om tilskudd ved produksjonssvikt for vekstsesongen 2024, der hele fem prosent av alle foretakene har søkt. Det ble også meldt om mulig produksjonssvikt i relativt stort omfang fra Troms og Finnmark tidlig i sesongen, men det kom bare 28 søknader. Dette utgjør 2,6, prosent av alle landbruksforetak i fylket. Totalt er det likevel bare 1, 8 prosent av landbruksforetak i landet som har søkt om tilskudd ved produksjonssvikt i 2024. Sett bort fra de to store skadeårene 2018 og 2023, er dette en normal andel av alle foretak.

Innenfor honningproduksjon er det Vestfold og Telemark, Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus som har flest søknader. For disse fylkene er det store nedbørsmengder seint i sesongen som er den viktigste enkeltfaktoren som påvirket honningproduksjonen.

Året 2024 var samlet sett et langt enklere år både for næringene og forvaltningen enn året 2023, der det totalt kom inn cirka 7 500 saker. Saksmengden fra 2023 preget likevel forvaltningen i store deler av 2024, og klagebehandling etter skadeåret 2023 pågikk i hele 2024.

TILSKUDD FOR OPPRYDDING AV AVFALL ETTER FLOMHENDELSENE I SØR-NORGE I AUGUST 2023
Landbruks- og matdepartementet fastsatte 22. mars 2024 en midlertidig tilskuddsordning for opprydding av avfall etter flomhendelsene i Sør-Norge i august 2023, etter ekstremværet Hans. Statsforvalteren var vedtaksmyndighet i første instans, og Landbruksdirektoratet var klageinstans.

Landbruksdirektoratet etablerte et digitalt søknads- og saksbehandlingssystem, og ga i tillegg statsforvalterne veiledning om ordningen. Det kom inn totalt ni søknader om tilskudd, herav ble to avslått fordi tiltakene ikke oppfylte vilkårene for tilskudd. Det ble utbetalt ca. en mill. kroner, og ingen saker ble påklaget.

ERSTATNINGER ETTER OFFENTLIGE PÅLEGG
Erstatningsordningen har som formål å gi økonomisk erstatning for å redusere belastningen ved ulike bekjempelsestiltak mot planteskadegjørere, dyresykdommer og smittestoffer. Samlet ble det utbetalt om lag 21 mill. kroner i erstatning etter pålegg i plante- og husdyrproduksjon i 2024.

Størsteparten av erstatningene (ca. 18,8 mill. kroner) er utbetalt i forbindelse med pålegg innen husdyrproduksjoner. Dette omfatter blant annet utbetaling på om lag 11 mill. kroner etter funn av Aviær influensa, om lag 3,3 mill. kroner etter funn av Storfetuberkulose og cirka 1,6 mill. kroner etter funn av Salmonella. Det er 18 ulike produsenter som har søkt om erstatning for kostnader med pålagte tiltak i husdyrproduksjon i 2024, og de fleste av disse er fra Rogaland og Innlandet.

«For skadeåret 2024 ble det registrert i underkant av 690 søknader for klimabetinget produksjonssvikt.»

Erstatninger knyttet til ordningen for offentlige pålegg på egenproduserte planter og plantedeler utgjorde ca. 2,1 mill. kroner i 2024. Landbruksdirektoratet mottok sju søknader om erstatning fordelt på tre fylker. Rogaland hadde fire søknader, hvorav tre gjaldt Phytophtora ramorum og én gjaldt lys ringråte. Fra Vestfold og Telemark kom to søknader som omhandlet pærevisnesjuke og tospovirus, mens Vestland leverte én søknad knyttet til Phytophtora ramorum.

ERSTATNING ETTER AVVIKLING AV HOLD AV PELSDYR

Landbruksdirektoratet forvalter ordningene erstatning etter avvikling av pelsdyrhold, kompensasjon for lavere årlig alderspensjon for pelsdyroppdrettere, og kompensasjon for kostnader til riving og opprydding av pelsdyranlegg. I tillegg forvalter direktoratet ordningene som gjelder tilskudd til arbeidsrettet kompetanseheving for pelsdyroppdrettere og erstatning for pelserier og fôrkjøkken.

I 2024 har direktoratet prioritert arbeidet med å utforme endelige tilbud om erstatning.

Fram til nå har det blitt utbetalt om lag 1,8 mrd. kroner totalt for alle tilskudds-, kompensasjons- og erstatningsordningene for pelsdyroppdrettere, hvor blant annet 371,6 mill. kroner er utbetalt som kompensasjon etter avvikling av pelsdyrhold (gammel ordning), 1,2 mrd. kroner er utbetalt som erstatning etter avvikling av pelsdyrhold (ny ordning), og om lag 215 mill. kroner som kompensasjon for kostnader til riving og opprydding av pelsdyranlegg.

Ved årsskiftet var det gitt 373 tilbud om erstatning, hvorav 222 av disse var foreløpige tilbud og 151 var endelige tilbud. Det var også gitt avslag på 41 krav om erstatning. Det gjensto å gi endelig tilbud om erstatning i 81 saker ved utgangen av året.

AREAL- OG EIENDOMSFORVALTNING

AREALFORVALTNINGSARBEID

I 2024 har Landbruksdirektoratet arbeidet med å ivareta og utvikle landbrukets arealressurser gjennom utredninger, råd i enkeltsaker, høringsuttalelser og veiledning av statsforvaltere, kommuner og næringen.

Direktoratet har økt kapasiteten og kompetansen på reindriftsområdet. Vi har også jobbet med bedre samhandling mellom reindrift og jordvern. Dette har styrket direktoratets samlede fagmiljø på plan- og arealområdet.

Reindriftens arealbrukskart er sammen med distriktsplaner et viktig verktøy for å synliggjøre reindriftens arealbruk. I 2024 er kart over svenske samebyers arealbruk lagt inn i Kilden og Geonorge, og reinbeitedistriktenes distriktsplaner er publisert i Kilden. Kart og distriktsplaner brukes blant annet i kommunal- og fylkeskommunal planlegging, og endringene skal bidra til å gi en bedre oversikt over reindriftens arealbruk i Norge. Landbruksdirektoratet har deltatt i arbeidsgruppe som har utarbeidet ny mal for distriktsplaner. Malen skal gjøre det enklere for reinbeitedistriktene å oppdatere distriktsplanene.

Landbruksdirektoratet har sammen med statsforvalterne fortsatt opplæringen av reinbeitedistrikter i bruk av ajourholdsløsningen for reindriftens arealbrukskart. Opplæringen er nødvendig for at distriktene kan få tilgang til systemet og ajourholde arealbrukskartet. I Nordland og Trøndelag har alle distriktene nå gjennomført nødvendig opplæring. I Troms og Finnmark har 74 prosent av distriktene gjennomført opplæring.

I februar leverte direktoratet en utredning om konsekvenser av utbygging av bakkemontert solkraft på jord- og skogbruksarealer. Vi har også bidratt inn i arbeidet med NIBIOs rapport om konsekvensutredning og reindrift. Direktoratet har også jobbet med en utredning om etablering av et register over de viktigste jordbruksarealene av nasjonal interesse. Utredningen skal leveres i mars 2025.

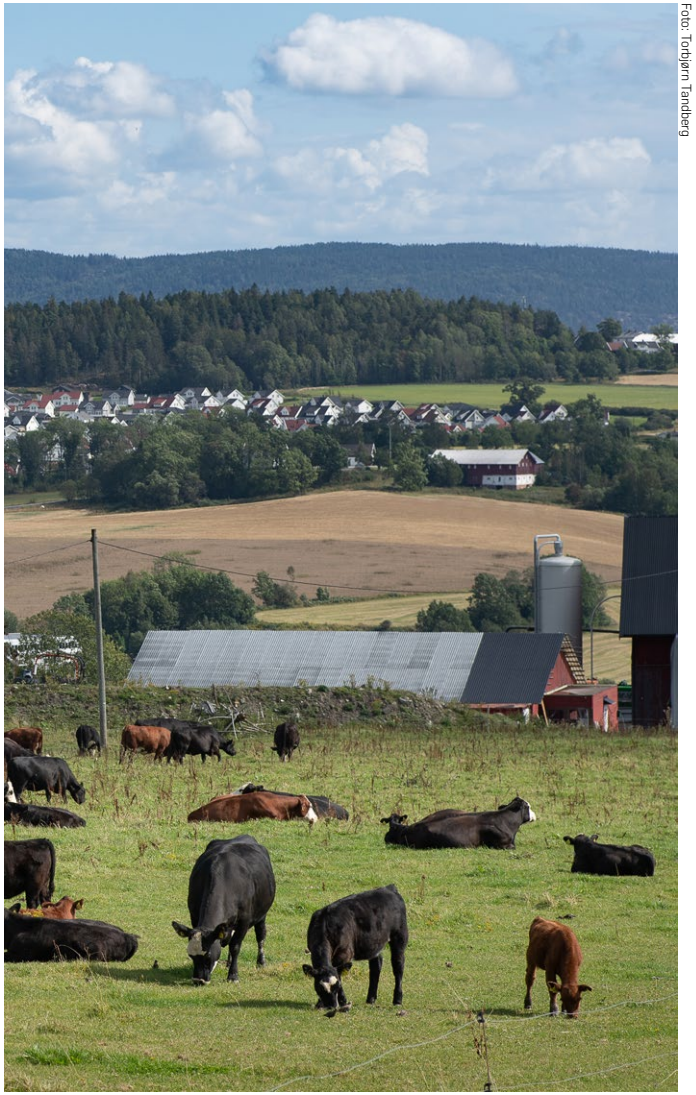

Foto: Torbjørn Tandberg

Landbruk og boligbygging kan være konfliktfylt.

Vi har ivaretatt jordvern og reindriftas arealressurser i nasjonale høringer, inkludert forslag til endringer i energiloven, plan- og bygningsloven og kart- og planforskriften, samt nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet og statlige planretningslinjer for klima og energi. På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har vi også utarbeidet et utkast til høringsnotat og presisering av forskrift om nydyrking.

Landbruksdirektoratet har gitt faglige råd til Landbruks- og matdepartementet i saker der Statsforvalteren, fylkeskommunen eller Sametinget har kommet med innsigelser til kommunale planer som utfordrer nasjonale eller regionale interesser på jordvern eller reindriftens arealressurser. Fem av disse sakene gjaldt jordvern, mens to saker gjaldt reindrift.

Vi har arrangert digitale nettverkssamlinger for ansatte hos statsforvalterne som jobber med reindrift, jordvern og areal-forvaltning. Nettsidene våre gir informasjon om nasjonal politikk på jordvernområdet og veiledning for kommunal og regional planlegging. Vi har også jobbet videre med å utarbeide et utkast til veileder om urbant landbruk i lokal arealplanlegging, som ferdigstilles i 2025.

Arealsatsing i reindriften

Landbruksdirektoratet har jobbet målrettet med å styrke kompetansen om arealforvaltning og reindrift. Økt kompetanse i regelverk og planprosesser samt faglig samhandling med relevante fagmiljøer, kommuner og reindriften har bidratt til dette. Samarbeidet med statsforvalteren er videreført gjennom arealnettverk, og deltakelse på reindriftskonferanser, noe som bidrar til å øke kompetansen i forvaltningen. Fra høsten 2024 har direktoratet deltatt som observatør på Fylkeskommunenes planforum i alle reindriftsområdene.

Det er igangsatt et arbeid med å oppdatere og forbedre informasjonen om areal og reindrift på direktoratets nettsider. Målet er å synliggjøre relevant informasjon om reindriftens arealbruk. Gjennom disse tiltakene har avdelingen styrket kompetansen om arealforvaltning og reindrift.

ARBEID MED KOMMUNALE JORDVERNSTRATEGIER

Landbruksdirektoratet forvalter ordningen der kommuner kan søke om tilskudd til å utarbeide kommunale jordvernstrategier. Dette er et tiltak under nasjonal jordvernstrategi, og 2022 var første året kommunene kunne søke om tilskuddet. I 2024 ble det satt av 2,8 mill. kroner i statsbudsjettet for å bidra til at flere kommuner lager jordvernstrategi.

Det å utarbeide en kommunal jordvernstrategi bidrar til økt kunnskap om jordbruksarealene, og øker oppmerksomheten rundt jordvernet i planprosessene. En kommunal jordvernstrategi bør være retningsgivende for kommunens arealplanlegging, byggesaksbehandling og generelle landbruksforvaltning. Landbruksdirektoratet prioriterer i hovedsak kommuner med høyt utbyggingspress på jordbruksareal, kommuner som planlegger å rullere kommuneplanen, og kommuner med jordbruksarealer ute av drift.

Foto: Torbjørn Tandberg

Landbruksdirektoratet prioriterer i hovedsak kommuner med høyt utbyggingspress ved tilskudd til kommunale jordvernstrategier.

Status for tilskuddsordningen
Fem av de ti kommunene som mottok tilskudd i 2022 leverte ferdige jordvernstrategier i 2024. De øvrige fem kommunene som mottok tilskudd i 2022 har fått utsettelse med ferdigstilling av sin jordvernstrategi.

I 2024 var det 19 kommuner som søkte tilskudd etter ordningen. Totalt 16 kommuner fikk innvilget tilskudd, og totalt 2,6 mill. kroner ble utbetalt. Strategiene skal være ferdigstilt innen mars 2026.

Samarbeid og erfaringsutveksling
I januar 2024 arrangerte Landbruksdirektoratet oppstartsmøte for kommunene som mottok tilskudd i 2023, med de respektive statsforvalterembetene og NIBIO til stede. Formålet med møtet var at kommunene skulle kunne utveksle ideer og erfaringer rundt det kommende arbeidet med å lage kommunale jordvernstrategier.

JORDVERN OG NYDYRKING

OMDISPONERING AV DYRKA JORD TIL ANDRE FORMÅL ENN LANDBRUK (1967–2023)

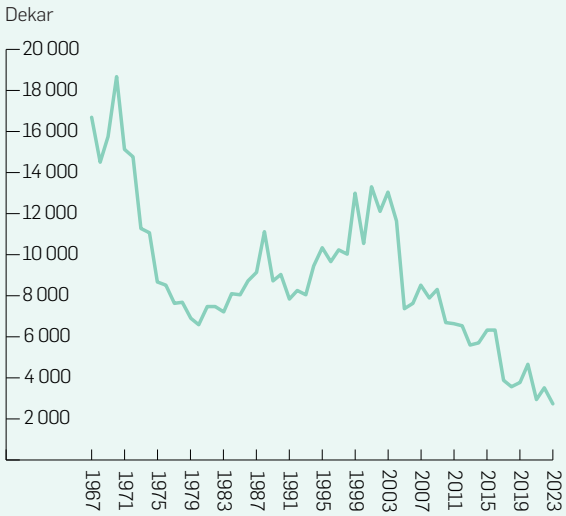

TILLATT NYDYRKING (2009–2023)

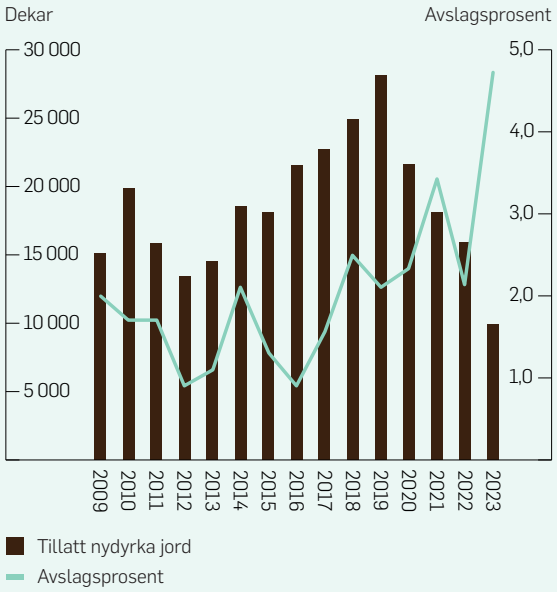

I 2023 ble 2 740 dekar dyrka jord omdisponert til andre formål enn landbruk. Ikke siden registreringen startet i 1967 har så lite dyrka jord blitt omdisponert. Det nye jordvernmålet om maksimal årlig omdisponering på 2 000 dekar innen 2023, er dermed innen rekkevidde.

I 2023 var tallet for godkjent areal for nydyrking rekordlavt. Kun 9 947 dekar ble godkjent for nydyrking, noe som er over 18 000 dekar mindre enn i rekordåret 2019.

De endelige KOSTRA-tallene for 2024 offentliggjøres medio juni 2025. Derfor presenteres tallene for 2023 her.

EIENDOMSFORVALTNING

Enkeltsaksbehandling innen areal- og eiendomsforvaltningen i landbruket skjer i hovedsak gjennom kommunenes forvaltning av jord- og konsesjonslov. Landbruksdirektoratet er klageinstans for statsforvalterens vedtak i førsteinstans.

I 2024 har direktoratet holdt foredrag på digitale og fysiske kommunesamlinger arrangert av statsforvalterne. I april samlet vi statsforvalternes landbruksjurister i Stavanger med tema eiendomslovgivning. Vi har også forberedt ikrafttredelse av ny bestemmelse om oppfølging av landbrukseiendom i dødsbo, siden kommunene fra 1. januar 2025 kan begjære tvangssalg av landbrukseiendom som har ligget i dødsbo i mer enn tre år. I 2024 utarbeidet vi veiledningsmateriell om dette, og holdt møte med statsforvalterne med dette som tema.

Høsten 2024 publiserte vi en ny veileder om oppfølging av brudd på jordloven og konsesjonsloven, samt en ny veileder om oppfølging av brudd på skogbruksloven. Disse veilederne skal sette forvaltningen i bedre stand til å følge opp eventuelle brudd ved å ta i bruk virkemidlene som finnes i regelverket.

I 2024 behandla Landbruksdirektoratet 23 saker som førsteinstans. Førsteinstanssakene omhandler i hovedsak krav om dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven, og unntak fra konsesjonsplikt. Førsteinstanssakene har en saksbehandlingstid på fire uker.

BEITEBRUK- OG ROVVILTFORVALTNING

Landbruksdirektoratet har arbeidet med å ivareta den landbruksfaglige siden av den todelte målsetningen i rovviltpolitikken. Dette betyr at vi skal bidra til å legge til rette for en bærekraftig beitenæring og levedyktige rovviltbestander. Direktoratet har gjennomført digitale samlinger i rovvilt- og beitedyrnettverket for ansatte hos statsforvalterens landbruks- og reindriftsforvaltning.

Direktoratet arbeider for økt faglig samarbeid og erfaringsutveksling mellom landbruks- og miljømyndighetene. I den forbindelse har vi bidratt på arrangement i regi av miljøforvaltningen, og vi har ivaretatt den allerede etablerte kontakten med Miljødirektoratet gjennom god informasjonsutveksling.

Trepartssamarbeidet mellom Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og Mattilsynet er videreført i 2024. I dette ligger faste møtepunkter for utveksling av erfaring og informasjon innenfor fagområdene beitebruk, rovvilt og dyrevelferd. Dette er et samarbeid som skal videreutvikles. Vi planlegger felles erfaringsutveksling og samling med landbruksforvaltningen, miljøforvaltningen og Mattilsynet på fylkesnivå.

Landbruksdirektoratet har bistått Miljødirektoratet i vurderinger av forskrift om erstatning for tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt. Arbeidet ble presentert i rapporten «Vurderinger av regelverk om erstatning for tap av tamrein til rovvilt» som ble levert Klima- og miljødepartementet i januar 2024, og forslagene til endring i forskriften har vært ute på høring i 2024.

«Direktoratet arbeider for økt faglig samarbeid og erfaringsutveksling mellom landbruks- og miljømyndighetene»

I forbindelse med tiltakspakke for reindrift og energi lagt fram av regjeringen desember 2023 har Landbruksdirektoratet, sammen med Miljødirektoratet, gitt tilbakemelding på oppfølgingspunktet «Tiltak som kan kompensere for ulemper».

Direktoratet arbeider kontinuerlig med å forbedre innhenting og systematisering av informasjon om tap til rovvilt og andre tapsårsaker. Tap av rein til rovvilt er viet større plass enn tidligere i Ressursregnskapet for reindriftsnæringen i 2024. Vi har også bidratt med tamrein- og rovviltperspektiv innen arbeid relatert til klimaendringer og dyrevelferd.

FORVALTNINGSANSVARET FOR HØSTBART VILT FRA 1. JANUAR 2025

I 2024 har Landbruksdirektoratet arbeidet med, og lagt grunnlaget for, at vi fra 1. januar 2025 skal kunne overta forvaltningsansvaret for høstbart vilt fra Miljødirektoratet. I dette arbeidet har vi hatt nært samarbeid med Miljødirektoratet. Internt i Landbruksdirektoratet har arbeidet vært organisert som et prosjekt der flere avdelinger og seksjoner har vært involvert.

Seksjon vilt- og utmarksressurser ble i løpet av året etablert på Steinkjer og vil ha ansvar for forvaltning samt jakt- og fangstutøvelse av høstbare viltarter, gjennom utvikling og forvaltning av regelverk, fagsystemer, overvåknings-programmer og tilskuddsordninger. I tillegg har vi flyttet på oppgaver slik at seksjonen også har ansvaret for koordinering av Landbruksdirektoratets arbeid på fagområdene naturmangfold, genressurser og den tosidige målsetningen i rovviltforvaltningen.

ANNET ARBEID MED MILJØ, KLIMA OG BÆREKRAFT

MATSVINN

Redusert matsvinn er et viktig klimatiltak og bidrar til god ressursutnyttelse av råvarene i verdikjeden for mat. Landbruksdirektoratet bistår med statistikk og kunnskapsgrunnlag i dette arbeidet. Regjeringen og matbransjen inngikk i 2017 en bransjeavtale om reduksjon av matsvinn. Målet er en halvering i matsvinnet for hele verdikjeden innen 2030. Landbruksdirektoratet utarbeider årlig statistikk. Rapporten Matsvinn i jordbrukssektoren. Kartlegging for 2023, publisert 11. desember 2024, viser at matsvinnet var på totalt 52 681 tonn, noe som tilsvarte 2,3 prosent av produksjonen. 88 prosent av matsvinnet var fra grøntsektoren, og dreier seg i hovedsak om utsortering av lagringsgrønnsaker som poteter og gulrøtter.

Landbruksdirektoratet rapporterer også årlig statistikk om «food waste» til EU, dette er en noe annen avgrensning og definisjon og de to statistikkene er derfor ikke like.

Matsvinn og kostholdsendringer er to klimatiltak som er vurdert å ha størst potensiale for utslippsreduksjoner innen jordbruksektoren i den årlige rapporten Klimatiltak i Norge, utgitt av Miljødirektoratet. Kapitlet om jordbrukssektoren blir utarbeidet i samarbeid med Landbruksdirektoratet. Regjeringen ønsker å styrke innsatsen mot matsvinn, og satte ned et Matsvinnutvalg i 2023 som leverte sin rapport 3. januar 2024. Landbruksdirektoratet hadde en observatørrolle i arbeidet og bisto med kunnskapsgrunnlag om jordbrukssektoren. 11. desember 2024 sendte Landbruks- og matdepartementet ut på høring et forslag til ny lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven). Landbruksdirektoratet startet i 2024 arbeidet med vårt høringsinnspill knyttet til det som berører jordbrukssektoren.

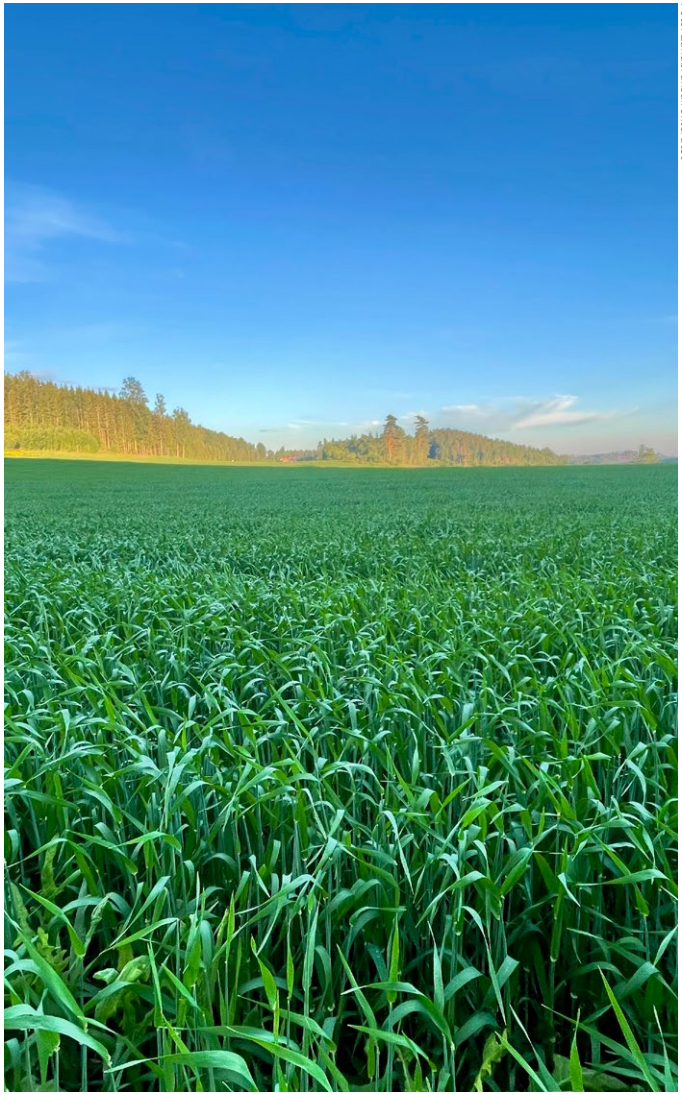

Foto: Landbruksdirektoratet

Vårt arbeid med matsvinn, bærekraftige matsystemer og klimatilpasning i landbruket er eksempler på annet arbeid i direktoratet innen miljø, klima og bærekraft.

BÆREKRAFTIGE MATSYSTEMER

Bærekraftige matsystemer er satt høyt på agendaen av FN og er et hovedanliggende i EUs Farm to fork-strategi. Landbruks- og matdepartementet følger opp den nasjonale dialogen om bærekraft i det norske matsystemet som skal bidra til at Norge når FNs bærekraftsmål.

Bærekraft har fire dimensjoner: sosial, økonomisk, miljømessig og styringsmessig. En intern kartlegging viser at svært mange av direktoratets ordninger og oppgaver påvirker bærekraften i det norske matsystemet. I 2023 satte vi oss mål om at Landbruksdirektoratet skal være en tydelig leverandør av faktabasert kunnskap om bærekraft i det norske matsystemet. I 2024 har vi fulgt opp dette med å:

1. etablere en faggruppe på tvers av avdelingene i direktoratet som følger opp aktuelle saker
2. ha et internt seminar for å øke kunnskapen vår
3. synligjøre temaet bærekraftige matsystemer bedre på nettsidene våre

Det planlegges også en sesjon om bærekraftige matsystemer på Landbruksdirektoratets kunnskapskonferanse i 2025.

KLIMATILPASNING I LANDBRUKET

Klimatilpasning handler om å erkjenne at klimaet er i endring, forstå konsekvensene og iverksette tiltak for å hindre skade, men også utnytte muligheter endringene kan gi. Landbruket har til alle tider vært nødt til å tilpasse seg et klima i endring. Med de klimaendringene vi nå står ovenfor, vil det likevel være behov for enda mer målrettet innsats og økt bevissthet om klimatilpasning.

I 2024 opprettet vi et team for klimatilpasning. Vi bidrar også i den nasjonale klimasårbarhetsanalysen som startet samme år.

Landbruksdirektoratet startet i 2024 opp en revisjon av Normaler for landbruksveier, med byggebeskrivelser. Revisjonen sees i sammenheng med behovet for å innarbeide klimatilpasning og hensynet til naturfare i veinormalene. Revidert versjon skal være ferdig i løpet av første halvår i 2025.

Landbruksdirektoratet har i samarbeid med NVE utarbeidet en veileder for fastsetting av verneskogforskrifter mot naturskader. Dette er en oppfølging av utredningen av ulike forvaltningsmodeller som ble levert i 2022. Arbeidet vil fortsette i 2025.

Landbruksdirektoratet, NIBIO og Skogfrøverket leverte på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet rapporten «Egnede industritreslag for skogbruket – Tilpasset et framtidig klima» i desember 2024. Den inneholder en analyse av utvalgte treslag, og deres tilpasningsevne til et endret klima, samt deres kvalitative egenskaper som industritreslag. Skogplanteforedling og forflytning av plantemateriale er også omtalt. Videre gir rapporten anbefalinger om temaer som bør vektlegges for videre kunnskapsinnhenting. Dette kunnskapsgrunnlaget vil kunne hjelpe forvaltningen til å gi anbefalinger til skognæringen om valg av treslag for framtiden.

Gjennom regionale miljøtilskudd (RMP) og spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) gis det tilskudd til tiltak for å redusere erosjon og avrenning. Tiltakene er blant annet redusert jordarbeiding, utbedring av hydrotekniske anlegg, fangdammer, buffersoner og grasdekte vannveier. Det var en fortsatt økning i gjennomføring av vannmiljøtiltak i 2024. Den høye dreneringsaktiviteten er også opprettholdt.

«Gjennom regionale miljøtilskudd (RMP) og spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) gis det tilskudd til tiltak for å redusere erosjon og avrenning.»

Bærekraftig reindrift

Landbruksdirektoratet forvalter en rekke ordninger for reindriftsnæringen. De viktigste ansvarsområdene er knyttet til forvaltning og utvikling av virkemidler innen areal- og ressursområdet, herunder kriseberedskap, samt tilskudd og velferdsordninger.

REINTALLSUTVIKLING

Kunnskap om reintall er et viktig grunnlag for ressursforvaltning i reindriften og ulike tiltak for å nå de reindriftspolitiske målene.

Landbruksdirektoratet rapporterer årlig informasjon om reintall. Tallene er hentet inn fra Melding om reindrift, som hver siidaandelsleder er ansvarlig for å levere. Melding om reindrift behandles av Statsforvalteren, og Landbruksdirektoratet lager statistikk basert på de innrapporterte tallene. Der direktoratet i samarbeid med Statsforvalteren vurderer at det er behov for en offentlig kontrollert telling, kan dette utføres.

Formålet med offentlig telling er å sikre at det foreligger kontrollerte oppgaver over antall rein i reinbeitedistrikter og reinlag. I distrikter der tellinger ikke gjennomføres, legges det rapporterte reintallet i Melding om reindrift til grunn for videre oppfølging. I 2024 har det blitt gjennomført tellinger i Láhtin siida og Jáhkenjárgga siida, som ligger i reinbeitedistrikt 16 – Kárašjoga oarjabealli i Øst-Finnmark.

Sammen med Statsforvalteren har Landbruksdirektoratet i 2024 ferdigstilt arbeidet med rutiner og risikovurderinger, som skal forbedre gjennomføringen av offentlige reintellinger.

Tall fra Melding om reindrift for 2024 viser at reintallet har holdt seg stabilt siden forrige driftsår, med en økning på 263 reinsdyr.

Flere reinbeitedistrikter i Øst- og Vest-Finnmark er fortsatt over sitt fastsatte øvre reintall. Landbruksdirektoratet har i 2024 fortsatt oppfølgingen av de distriktene som er over sitt fastsatte reintall.

Foto: Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet forvalter en rekke ordninger for reindriftsnæringen.

Tabellen viser utgifter innen forvaltningsområdet finansiert av tildelingen til Landbruksdirektoratet i 2024, fordelt på ordninger.

Ordning	Utbetalt i 2024 (kroner)
Oppfølging av reingjerdekonvensjoner og vedlikehold av konvensjonsgjerder mot Russland, Finland og Sverige m.v.*	12 110 400
Tilskudd til statens fjellstuer	862 000
Tiltak for bærekraftig reindrift som reintelling og kontrolltiltak grenseoverskridende reinbeite**	3 106 191
Beiteleie Trollheimen/Igelfjellet	254 303
Tilskudd til reindriften for andel av verdiskaping fra vindkraft***	5 879 175
Tilskudd til Reindriftens utviklingsfond (RUF)****	69 250 000
Tilskudd til Norske reindriftssamers landsforbund (NRL)	8 100 000
Direktetilskudd til reindriftsnæringen	118 933 335
Velferdsordninger	3 683 112
Totalt	222 178 516

* Beløpet inkluderer statsforvalterens belastning (2,2 mill. kroner) som ikke inngår i direktoratets årsregnskap. Vi viser her til Del 6, herunder Note B og Forklaring til bruk av budsjettfullmakter.

**Beløpet inkluderer statsforvalterens belastning (1,3 mill. kroner) som ikke inngår i direktoratets årsregnskap. Vi viser her til del 6, herunder note B og forklaring til bruk av budsjettfullmakter.

***Nytt tilskudd fra 2024.

****Årets overføring til Reindriftens utviklingsfond (RUF). Vi viser til årsrapport for RUF for oversikt over tilskudd og andre tiltak som er finansiert av fondet.

UTVIKLINGEN I REINTALLET DE SISTE FEM ÅRENE

Område	Reintallsutvikling					
	31.3.2020	31.3.2021	31.3.2022	31.3.2023	31.3.2024	Fastsatt øvre reintall
Øst-Finnmark	71 400	72 371	72 301	71 355	72 216	70 650
Vest-Finnmark	78 729	77 846	78 268	77 594	77 981	75 989
Troms	12 340	12 249	12 779	12 599	12 783	15 750
Nordland	14 079	13 977	13 992	13 932	13 952	18 200
Nord-Trøndelag	14 173	14 078	13 996	14 063	13 860	16 300
Sør-Trøndelag og Hedmark	13 766	13 874	13 949	14 068	14 018	14 300
Reinlag	11 859	11 813	11 773	11 487	10 551	Ikke fastsatt
Hele reindriften	**216 346**	**216 208**	**217 058**	**215 098**	**215 361**	

Tabellen viser utviklingen i reintallet de siste fem årene, og er basert på innrapporterte tall fra siidaandeler og reinlag i Melding om reindrift. Tallene er korrigert for tellinger og dersom reineierne i ettertid har fått bedre oversikt over sitt reintall, unntatt siste år.

BRUKSREGLER

Landbruksdirektoratet utarbeider veileder for bruksreglene i reindriftsloven. Det er gjennomført møter med reineiere i alle reinbeiteområder, i samarbeid med statsforvalterne og lokallagene til Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL). Veilederen ferdigstilles etter revisjon av reindriftsloven er vedtatt.

PRODUKSJON OG PRISER PÅ REINKJØTT

I 2024 ble det slaktet 57 302 rein. Dette utgjorde om lag 1 301 tonn reinkjøtt inkludert bein. Dette var en nedgang på 16,5 prosent sammenlignet med året før.

Gjennomsnittsvekt for all rein slaktet ved slakteri var 22,74 kg. Slakt av kalv utgjorde om lag 79 prosent av det totale slakteuttaket.

Gjennomsnittspris per kg reinkjøtt til reineier, omsatt via slakteri, er estimert til 96,79 kroner per kg. Dersom gjennomsnittsprisen i 2024 ender på den estimerte verdien, vil det være en nedgang på om lag sju prosent fra 2023. Fra 2019 til 2023 økte gjennomsnittsprisen med 35,5 prosent.

Foto: Landbruksdirektoratet

Gjennomsnittspris per kg reinkjøtt til reineier, omsatt via slakteri, er estimert til 96,79 kroner per kg.

BEITEKRISE I 2024

Vinteren 2024 var det beitekrise i store deler av reindriftsnæringen i Nordland, Troms og Finnmark. Beitekrisen skyldes klimatiske forhold og vekslende vær med plussgrader og sterk vind, kombinert med streng kulde og mye snø. I mange områder dannet det seg flere harde snølag som reinen ikke klarte å komme gjennom. Som følge av dette var reineiere nødt til å tilleggsfôre flokkene, i hovedsak med kraftfôr og rundballer gjennom vinteren og våren.

Om lag 120 000 rein var berørt av beitekrisen og det er utbetalt 24,9 mill. kroner i ekstraordinære tilskudd til beredskap, fordelt med 22,4 mill. kroner i tilskudd til innkjøp og transport av fôr mv. og 2,5 mill. kroner i tilskudd til flytting av rein fra vinter til sommerbeite. I Kautokeino-området ble det gjennomført en stor NATO-øvelse i mars måned. Berørte siidaer fikk avtaler om fôringsstøtte fra forsvaret i forbindelse med denne øvelsen. Uten støtte fra forsvaret ville utbetalingene av ekstraordinære tilskudd til beredskap vært vesentlig høyere.

BEREDSKAP I REINDRIFTEN

Reindriften har de siste årene (2017, 2020, 2022 og 2024) opplevd vanskelige beiteforhold med låste beiter enten grunnet islag eller store snømengder. Etter krisevinterne i 2017 og 2020 er det etablert et system for å håndtere beitekriser i reindriften. Systemet omfatter blant annet beredskapsutvalg i hvert av de seks reinbeiteområdene og ett for reinlagene. Beredskapsutvalget består av medlemmer fra Statsforvalteren (leder), Mattilsynet og reindriften. Utvalget skal i hovedsak fastslå om det er beitekrise eller ikke, samt gi faglige råd. Statsforvalteren har det operative ansvaret i beredskapsarbeidet, både som leder av beredskapsutvalget, i tilskuddsforvaltningen og for tiltak som skal iverksettes. Landbruksdirektoratet har et koordinerende ansvar i beredskapsarbeidet og skal bidra til lik praksis i de ulike områdene.

Landbruksdirektoratet har i 2024 avholdt møte for beredskapsutvalgene der også LMD, Veterinærinstituttet (Reinhelsetjenesten), NRL, fôrprodusentene og de to koordinatorene for HMS-tjenesten i reindriften i Norsk Landbruksrådgivning inviteres til å delta. Formålet med møtet er å heve kompetansen i beredskapsutvalgene, og å utveksle erfaringer på tvers av reinbeiteområdene.

Etter beitekrisene i 2020 og 2022 ble beredskapssystemet gjennomgått og justert. Reindriftsavtalepartene ble våren 2024 enige om å etablere en ny arbeidsgruppe for å gjennomgå beredskapen i reindriften. Bakgrunnen var erfaringene fra beitekrisen vinteren 2024 og de siste års beitekriser. Arbeidsgruppen bestod av representanter fra NRL, LMD og Statsforvalteren. Landbruksdirektoratet var sekretariat for arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen avla sin rapport den 29. november. Gruppen anbefaler at næringen bør få et større ansvar for å håndtere beitekriser selv, og foreslår derfor en kombinasjon av endringer i dagens beredskapssystem og overføring av mer ansvar for håndtering av beitekriser til næringen.

Foto: Landbruksdirektoratet

Beitekrisen skyldes klimatiske forhold og vekslende vær med plussgrader og sterk vind, kombinert med streng kulde og mye snø.

GRENSEOVERSKRIDENDE REINDRIFT

Den grenseoverskridende reindriften har tradisjoner som strekker seg tilbake til før riksgrensene mellom Norge og Sverige ble trukket i 1751. Lappekodisillen ble vedtatt som et tillegg til grensetraktaten mellom Norge og Sverige og omhandler rett til grenseoverskridende reindrift. Konvensjonen mellom Norge og Sverige har vært reforhandlet flere ganger. Konvensjonen av 1972 opphørte i 2005. Den grenseoverskridende reindriften på norsk side reguleres i dag av grensereinbeiteloven.

Utfordringer

Manglende konvensjon gir norsk reindrift utfordringer. Noen reinbeitedistrikt opplever å bli stengt ute fra tidligere beiteområder i Sverige, samtidig som reindriften har opplevd tilfeller av ulovlig beiting fra svensk reindrift i norske områder. Statsforvalteren har i 2024 brukt om lag 0,53 mill. kroner til kontrolltiltak av grenseoverskridende reinbeite. Fokusområdet for kontroll har i Nordland vært Saltfjellet, Narvik- og Rana kommune. I Trøndelag er det rapportert om at tidlig innsats har bidratt til færre problemer med ulovlig beitende rein i Norge.

Støtteordning

For å støtte opp om norsk reindrift som rammes av manglende konvensjon, gis det tilskudd til fôring og flytting av rein. Distriktene må enten være forhindret fra å bruke sine tradisjonelle vinterbeiteområder, eller være påført merutgifter som følge av at distriktene velger å benytte sine tradisjonelle vinterbeiteområder i Sverige. Det er syv reinbeitedistrikter som har hatt rett til reinbeite i Sverige, og i 2024 er det utbetalt til sammen 4,6 mill. kroner til de berørte distriktene.

GRENSEGJERDET MOT RUSSLAND

I 2024 har Landbruksdirektoratet fortsatt arbeidet med å restaurere reingjerdet langs grensen mot Russland. Gjerdet skal hindre at norsk tamrein krysser grensen til Russland. Det er gjennomført restaurering av om lag tre kilometer av gjerdestrekningen. I tillegg er det ferdigstilt restaurering av to kilometer som var utsatt fra 2023. Det er i tillegg gjennomført vedlikehold på resterende strekning av gjerdet, som er totalt 150 km. Det er brukt om lag 3,4 mill. kroner til restaurering og vedlikehold i 2024. Det er ikke meldt om grensekryssinger av tamrein til Russland i 2024. Landbruksdirektoratet samarbeider med Statsforvalteren ved befaringer av reingjerdet.

REINDRIFTSAVTALEN

En representant fra Landbruksdirektoratet er en del av statens forhandlingsutvalg i de årlige forhandlingene om ny reindriftsavtalen avtale mellom staten og NRL. I februar 2024 ble partene enige om en avtale for driftsåret 2024/2025 med en økonomisk ramme på 225 mill. kroner.

OPPFØLGING AV REINDRIFTSAVTALEN

Landbruksdirektoratet har utført alle oppdrag som fulgte av reindriftsavtalen. I tillegg har Landbruksdirektoratet som oppfølging av avtalen gjennomført arbeid med regelverk, utarbeidet rundskriv og laget veiledere.

FORBEREDELSER TIL REINDRIFTSAVTALEN 2024/2025

Landbruksdirektoratet har i forkant av avtaleforhandlingene levert oppdragsbrevene 1 og 2 med beregninger og utredninger som grunnlag for reindriftsforhandlingene.

FORDELINGER AV UTBETALTE MIDLER OVER REINDRIFTSAVTALEN 2024

- Kostnadssenkende og direkte tilskudd [59 %]
- Tilskudd til utviklings- og investeringsfondet (RUF) [35 %]
- Tilskudd til organisasjonsarbeid [4 %]
- Velferdsordninger [2 %]

DIREKTETILSKUDD I REINDRIFTEN

TILSKUDD TIL SIIDAANDELER OG REINLAG

Tilskudd til siidaandeler og reinlag skal bidra til å fremme en bærekraftig reindrift, kvalitet og produktivitet, samt øke inntekten i næringen. Tilskuddet omfatter flere forskjellige ordninger som produksjonspremie, kalveslaktetilskudd, etableringstilskudd, særskilte driftstilskudd til kvinner og ungdom, samt ektefelle-/samboertillegg. Totalt er det utbetalt 87,7 mill. kroner i tilskudd til 417 siidaandeler og fire reinlag i 2024 (disponible midler: 94,3 mill. kroner, mindreforbruk: 6,6 mill. kroner). Avtalepartene NRL og LMD avgjør hva mindreforbruket skal benyttes til.

Etter at Landbruksdirektoratet lanserte det nye digitale søknads- og saksbehandlingssystemet, er 441 av 452 søknader blitt sendt inn og behandlet digitalt. I slutten av juni var over 50 prosent av søknadene behandlet, det vil si at over halvparten av søknadene var behandlet i løpet av de første 30 dagene etter at søknadsfristen gikk ut 31. mai. Sammenlignet med tidligere år er dette bra, og innebærer at digitaliseringen av tilskuddsordningene har bidratt til raskere behandling av tilskuddssøknader.

TILSKUDD TIL REINBEITEDISTRIKTER OG REINLAG

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag skal bidra til økt medansvar for utvikling av reindriften i bærekraftig retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet.

Tilskuddet skal videre gi grunnlag for avsetning til beredskap, investeringer i utstyr til fôring, arbeid med helse, miljø og sikkerhet og avløserordning ved sykdom ut over folketrygdens generelle ordninger, samt avløserordning ved ferie og fritid.

Totalt er det utbetalt 31,2 mill. kroner i tilskudd til 67 reinbeitedistrikter og fire reinlag i 2024 (disponible midler: 32,9 mill. kroner, mindreforbruk: 1,6 mill. kroner). Avtalepartene NRL og LMD avgjør hva mindreforbruket skal benyttes til.

VELFERDSORDNINGER I REINDRIFTEN

Velferdsordningene i reindriften skal bidra til å fremme likestilling, lette generasjonsoverganger og utvikle reindriften. Velferdsordningene i reindriften består av tidligpensjon, sykepengeordning og tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel, adopsjon og dødsfall.

Fra og med 1. juli 2024 økte satsene for tidligpensjon til 210 000 kroner og 300 000 kroner for henholdsvis enbruker- og tobrukerpensjon. I løpet av 2024 var det 16 personer som mottok tidligpensjon, alle disse var enbrukerpensjon. Det er utbetalt 3,7 mill. kroner over ordningene i 2024. Disponible midler var 4,3 mill. kroner.

TILSKUDDSORDNINGER OVER REINDRIFTSAVTALEN

Tabellen viser utbetalte midler over reindriftsavtalen i 2024, fordelt etter ordninger.

Ordning	Kroner utbetalt i 2024
Overført til RUF*	69 250 000
Tilskudd til utviklings- og investeringsfondet (RUF)*	69 250 000
Organisasjonstilskudd NRL	8 100 000
Tilskudd til organisasjonsarbeid	8 100 000
Produksjonspremie	50 447 885
Kalveslaktetilskudd	31 885 900
Ektefelle- og samboertillegg	180 000
Særskilt driftstilskudd til ungdom	1 840 000
Særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel	665 000
Etableringstilskudd	2 540 000
Simleslaktetilskudd	114 500
Ekstraordinært tilskudd	30 000
Tilskudd til siidaandeler og reinlag	87 703 285
Distriktstilskudd	31 230 050
Kostnadssenkende og direkte tilskudd	118 933 335
Tidligpensjon i reindriften	2 356 702
Tilskudd til avløsning ved svangerskap, fødsel og adopsjon	826 410
Tilskudd til sykepengeordningen	500 000
Velferdsordninger	3 683 112
Sum reindriftsavtalen	**199 966 446**

* Beløpet inkluderer statsforvalterens belastning (2,2 mill. kroner) som ikke inngår i direktoratets årsregnskap. Vi viser her til del 6, herunder note B og forklaring til bruk av budsjettfullmakter.

Inntekts- og velferds-politiske tiltak i jordbruket

PRODUKSJONS- OG AVLØSERTILSKUDD

Produksjonstilskudd er en fellesbetegnelse for flere av de vanligste tilskuddene i jordbruket. Dette inkluderer blant annet areal- og kulturlandskapstilskudd og tilskudd til husdyr. Avløsertilskudd gis til foretak med husdyr for å dekke utgifter til avløsning gjennom året.

Formålet med produksjonstilskudd og avløsertilskudd er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk i tråd med de målene Stortinget har satt.

UTBETALINGER INNEN FORVALTNINGSOMRÅDE, FORDELT PÅ ORDNINGER

Ordning	Beløp
Forskning og innovasjon	235 544 723
Tilskudd til nasjonalt senter for fjellandbruk	4 230 000
Tilskudd til veterinærdekning	190 637 962
Støtte til jordbruks- og veksthusnæringen for ekstraordinære strømutgifter	51 093 482
Tildeling til Landbrukets utviklingsfond	2 389 553 000
Pristilskudd (melk, kjøtt, ull og egg)	3 188 878 731
Produksjonstilskudd	15 466 849 818
Tilskudd til Norsk landbruksrådgivning	116 000 000
Tilskudd til veterinære reiser og semintjenester	108 312 455
Tilskudd til fruktlager	22 700 000
Velferdsordninger	1 895 211 486
Total	**23 669 011 657**

Tabellen ovenfor viser utbetalingene innen forvaltningsområdet finansiert av tildelingen til Landbruksdirektoratet i 2024 fordelt på ordninger. Tilskudd og andre tiltak som er finansiert av Landbrukets utviklingsfond (LUF) eller andre fond, ikke-statlige ordninger og råd, er ikke inkludert i tabellen. For en oversikt over utbetalinger finansiert av LUF vises til fondets årsrapport.

Foto: Oskar Puschmann

Totalt mottok over 37 400 foretak 17 mrd. kr. i produksjons-avløsertilskudd.

TILSKUDDSUTBETALING

I 2024 ble det utbetalt:

- 15,5 mrd. kroner i ordinært produksjonstilskudd.
- 1,5 mrd. kroner i avløsertilskudd.

Totalt mottok over 37 400 foretak disse tilskuddene. Dette utgjorde 64 prosent av budsjettet for jordbruksavtalen 2023–2024.

Fordeling av midler fra jordbruksavtalen etter ordning	Utbetalt i 2024 (etter søknadsomgangen 2023) - i kr.[1]
Driftstilskudd til melkeproduksjon	2 093 332 919
Driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon	698 088 486
Tilskudd for husdyr	4 578 679 522
Tilskudd til små og mellomstore melkebruk	188 131 413
Tilskudd for dyr på beite	719 885 482
Tilskudd for dyr på utmarksbeite	1 166 505 408
Arealtilskudd	3 136 474 746
Kulturlandskapstilskudd	2 586 697 679
Arealtilskudd til økologisk landbruk	79 759 276
Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon	81 372 638
Distriktstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker (inkl. salat på friland)	341 056 456
Distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge	13 223 059
Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser	29 791 510
Tilskudd til avløsning	1 541 610 698
Bunnfradrag	222 779 635
Netto produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning (før div. trekk)	**17 031 829 657**

[1] Kilde: Datasett publisert på data.norge.no med opplysninger fra søknad om og utbetaling av produksjonstilskudd til jordbruksforetak i søknadsomgangen 2023. Opplysningene ble hentet ut 11.1.2024. https://data.norge.no/datasets/64e9b230-3022-3a80-b453-afcf8c2b309e

VELFERDSORDNINGENE, VETERINÆRORDNINGENE OG NÆRINGSUTVIKLING

VELFERDSORDNINGENE

Velferdsordningene i jordbruket er avgjørende for å opprettholde drift og rekruttering til landbruket. Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. bidrar til å dekke kostnader ved avløsning ved egen eller barns sykdom, adopsjon og dødsfall. Kommunene er vedtaksmyndighet for ordningen. Det har vært en økning i antall avløste dager med 8,7 prosent fra 2021 til 2024. Samtidig har antall mottakere av tilskuddet holdt seg stabilt i perioden. Dette tyder på at den enkelte mottaker avløses oftere og/eller over lengre perioder. Økningen i bruk av tilskuddet følger utviklingen i samfunnet for øvrig med økning i sykefravær.

Sykepengeordningen er et kollektivt tilskudd som dekker Nav sine kostnader slik at sykepengene til jord- og skogbrukere dekkes med 100 prosent ved sykdom ut over 16 dager. Andre selvstendig næringsdrivende får dekket 80 prosent gjennom sykepenger. Tilskuddet overføres fra Landbruksdirektoratet til Nav året etter at sykepengene ble utbetalt til bøndene. Vi ser at utbetalinger til Nav samsvarer med utviklingen i utbetalinger til tilskudd til avløsning med sykdom og fødsel, m.v.

Landbruksvikarordningen skal bidra til at bonden får tilgang til kvalifisert hjelp til avløsning ved sykdom og i krisesituasjoner. Mottakere av tilskuddet er avløserlag. Tidligpensjonsordningen skal bidra til å lette generasjonsoverganger i jordbruket for de som har hatt hoveddelen av inntekten sin fra jordbruk/skogbruk. Statsforvalterne er vedtaksmyndighet for disse ordningene.

Landbruksdirektoratet forvalter velferdsordningene gjennom drift av fagsystemer, kompetansebygging og veiledning av saksbehandlere hos statsforvalterne og behandling av klagesaker.

OVERSIKT OVER UTBETALINGER I 2024

Ordning	Kroner	Antall mottakere
Avløsning ved sykdom og fødsel mv.	178 524 220	2 066
Landbruksvikar	73 292 000	72
Tidligpensjon	64 897 465	527
Sykepengeordningen	39 140 938	1 616

TILSKUDD TIL VETERINÆRREISER OG VETERINÆRTJENESTER

Tilskudd til veterinærreiser har som formål å jevne ut forskjeller i husdyrprodusentenes veterinærkostnader, mens tilskuddene til veterinærdekning skal bidra til å finansiere de kommunale veterinærtjenestene.

Landbruksdirektoratet forvalter tilskudd til veterinærreiser. Vi har hatt tett dialog med statsforvalterne som er vedtaksmyndighet for ordningen.

Tilskuddene til veterinærdekning omfatter vakt-, administrasjons- og stimuleringstilskudd. Landbruksdirektoratet forvalter vakt- og administrasjonstilskudd til veterinærdekning, og administrerer stimuleringstilskudd til veterinærdekning, der statsforvalteren er vedtaksmyndighet. Vi har hatt tett dialog med statsforvaltere og kommuner om utfordringer som knytter seg til veterinærdekningen. Behovet for midler øker raskere enn bevilgningen, og stadig flere kommuner opplever derfor at det er krevende å oppfylle den lovpålagte plikten de har til å sørge for tilfredsstillende tilgang på tjenester fra dyrehelsepersonell, og organisere en klinisk veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid.

Foto: Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet har på oppdrag fra partene i jordbruksoppgjøret, utredet hvordan tilskudd til veterinærreiser kan bidra til bedre veterinærdekning, og om bidrag til veterinærdekning bør tydeliggjøres som et delformål for ordningen.

NÆRINGS- OG KOMPETANSEUTVIKLING I JORDBRUKET

Regional næringsutvikling

Landbruksdirektoratet har det overordnede ansvaret for flere ordninger som blir forvaltet av fylkeskommunene. Tilskuddsordningene bidrar til næringsutvikling, kunnskaps- og kompetanseutvikling og rekruttering regionalt. I 2024 var budsjettramma på 75,7 mill. kroner. Direktoratet bidrar med kompetanseoverføring til fylkeskommunene knyttet til fag og forvaltning. Det vises til årsrapport for LUF for ytterligere informasjon.

Nasjonale tilretteleggingsmidler

I august utlyste vi nasjonale tilretteleggingsmidler til prosjekter som starter i 2025. Prioriterte områder var HMS i landbruket, økologisk landbruk, rekruttering til landbruksutdanning og økt selvforsyning.

Midlene var svært ettertraktet, og vi tildelte om lag 16 mill. kroner til nye 13 prosjekter. Det vises til årsrapport for LUF for ytterligere informasjon.

RÅDGIVING TIL LANDBRUKET

Norsk Landbruksrådgiving SA (NLR) og Norsk Gartnerforbund (NGF) mottar tilskudd som skal bidra til rådgiving og kunnskapsformidling. Tilskuddet til NLR bidrar til et likeverdig rådgivningstilbud til alle bønder i hele landet. I tillegg skal støtten brukes til å utvikle kunnskap innen konvensjonell og økologisk planteproduksjon, samt til HMS i landbruket.

Norsk Gartnerforbund (NGF) har i mange år arbeidet med energi- og klimarådgiving, og fra 2023 har de mottatt én mill. kroner til dette arbeidet. Rådgivingen bidrar til reduksjon i fossil energibruk i veksthus, og omlegging til fornybare energikilder i tråd med jordbrukets klimaavtale.

Foto: Oskar Puschmann

Norsk Landbruksrådgiving SA (NLR) og Norsk Gartnerforbund (NGF) mottar tilskudd som skal bidra til rådgiving og kunnskapsformidling.

PRISTILSKUDD OG AVGIFTER FOR KJØTT, MELK, EGG, ULL, VEGETABILER, HONNING OG KORN

Pristilskudd utbetales til produsenten via eggpakkeri, meieri og slakteri sammen med oppgjør for det bonden har levert til omsetningsleddet. Samtidig blir produsenten trukket for omsetningsavgift og overproduksjonsavgift for melk. Når direktoratet hver måned sender oppgjør for de produsent-rettede tilskuddene og avgiftene til omsetningsleddet, blir også forskningsavgift trukket fra og frakttilskudd for egg og slakt lagt til.

NYTT FAGSYSTEM FOR EGG

I august 2024 lanserte Landbruksdirektoratet et nytt system for rapportering av eggleveranser til pakkerier. Systemet gjør arbeidet enklere for pakkeriene, effektiviserer både innkreving av avgifter og utbetaling av tilskudd for eggleveranser til pakkeri, og gir grunnlag for mer informative rapporter.

Foto: Torbjørn Tandberg

TABELL MED OVERSIKT OVER PRISTILSKUDD FOR PRODUDKSJONSKATEOGIER

Pristilskudd til produsent/ omsetningsledd	Mill. kroner
Tilskudd til norsk ull	105,7
Tilskudd til norsk skinn	4,0
Pristilskudd melk	1 200,3
Pristilskudd kjøtt	1 658,6
Pristilskudd egg	5,8
Frakttilskudd kjøtt	206,2
Frakttilskudd egg	9,4

Pristilskudd for grøntsektoren blir forvaltet sammen med produksjonstilskuddene. Tabellen viser utbetalt pristilskudd for ull, skinn, melk, kjøtt, egg og frakttilskudd i 2024

KVOTEORDNINGEN FOR MELK

Rekordmange solgte melkekvoten

I 2024 var det mulig å selge hele melkekvoten privat. Antallet som solgte kvote var mer enn tre ganger så høyt som i 2023, et år hvor det også var et stort antall salg. Til tross for den store saksmengden, fikk de aller fleste svar på søknadene sine innen en måned etter søknadsfristen.Totalt ble det solgt 98 mill. liter kumelkkvote. Av dette gikk kun litt over 200 000 liter til staten. De fleste kvotene ble solgt i de store produksjonsregionene Trøndelag, Rogaland og Innlandet. Færrest selgere var det i Telemark og Finnmark. Likevel var andelen selgere nest høyest i Telemark, bare litt bak tidligere Hedmark fylke med 12,5 prosent. Hoveddelen av kvotene ble solgt fra eiendommer uten melkeleveranser i 2024. Dette tyder på at mange selgere ikke selv drev aktiv melkeproduksjon.

Ingen kjøp av kvote fra staten

I jordbruksoppgjøret i 2023 ble de bestemt at det i 2024 ikke skulle være mulig å kjøpe grunnkvote for kumelk fra staten, siden dette kun ville bli svært små mengder. Grunnkvotene som ble solgt til staten i 2023 og 2024, samles opp og vil bli lagt ut for salg i 2025, sammen med det som selges til staten i 2025. De drøye 50 000 literne geitemelkkvote som ble solgt til staten i 2024, selges ikke ut igjen.

Reduserte produksjonstak

Vi har gjennomført tekniske endringer i systemet for melkekvoter for å tilpasse det til reduserte produksjonstak. Vi har også utviklet støtte for individuelle tilpasninger for de drøyt 130 foretakene, som allerede disponerte en høyere grunnkvote enn de reduserte produksjonstakene.

For å unngå å ramme produsenter som var i en utvidelses-prosess over det nye taket, ble det laget en egen søknads-ordning. Vi mottok 33 søknader, hvorav 29 ble innvilget. Fristen for å søke var 31. mars, og saksbehandlingen var i hovedsak ferdig innen forsommeren.

Utredning av kjøp av kvote over produksjonstak

På oppdrag fra avtalepartene i jordbruksoppgjøret, leverte vi en utredning om begrensning av kjøp av kvote over produksjons-takene. Utredningen ble levert i forkant av jordbruksoppgjøret våren 2024. Der analyserte vi de begrensede effektene av en slik regulering og foreslo tilpasninger for eiendommer med grunn-kvoter over de nye takene.

Det ble vedtatt i jordbruksoppgjøret i 2024 å innføre en slik begrensing fra og med omsetningsrunden 2025.

HUSDYRKONSESJON

Husdyrkonsesjonsordningene regulerer omfanget av svine- og fjørfeproduksjon hos den enkelte produsent. Målet er å spre de kraftfôrbaserte husdyrproduksjonene på flere enheter.

Juridiske prosesser knyttet til husdyrkonsesjon

Landbruks- og matdepartementet har blitt stevnet i saker som omhandler husdyrkonsesjon, og i disse sakene er Landbruks-direktoratet gitt fullmakt til å opptre som partsrepresentant på statens vegne. I begge tilfeller har staten fått medhold i tingretten. Motpartene har imidlertid anket dommene, og ankesakene skal behandles i lagmannsretten i 2025.

DEN MIDLERTIDIGE STRØMSTØTTEORDNIGEN

I 2024 fortsatte Landbruksdirektoratet å administrere den midlertidige strømstøtteordningen for jordbruks- og veksthus-næringen. Ordningen, som kom på plass i 2022, er forlenget til slutten av 2025.

Kortere saksbehandlingstid og flere saker avsluttet

I 2024 har vi behandlet søknader raskere enn tidligere. Dette skyldes:

- Videreutvikling av saksbehandlingssystemet KWT i 2023, som gjorde prosessene mer effektive.
- Lavere strømpriser, som resulterte i færre klager, dispensa-sjonssøknader, tilbakebetalingssaker, og søknader fra veksthus og vanningslag.

Foto: Landbruksdirektoratet

Landbruksdirektoratet administrerer den midlertidige strømstøtteordningen for jordbruks- og veksthusnæringen.

Den frigjorte kapasiteten har gjort det mulig å:

- Ferdigbehandle alle klagesaker.
- Nesten fullføre behandling av tilbakebetalings- og dispensasjonssøknader.
- Utføre og ferdigstille flere kontroller, som har sikret riktige utbetalinger.

Ny årlig bekreftelsesfunksjon for jordbruksforetak
I 2024 utviklet vi en ny funksjon for jordbruksforetak, som tas i bruk fra januar 2025. Dette innebærer at foretakene må bekrefte om de fortsatt driver for å opprettholde strømstøtten.

Kontrollene har avdekket at enkelte foretak glemmer å avslutte søknaden etter endt drift, noe som har ført til feilutbetalinger. Den nye funksjonen vil bidra til at strømstøtte kun går til aktive produsenter.

Utbetalt 60,8 mill. i 2024
Strømprisene i 2024 var lavere enn i 2022 og 2023. Dette påvirket utbetalingene:

- **Jordbruksforetak:** Fikk støtte i områder sør for Trøndelag for januar. I andre områder har strømprisene vært lavere enn terskelverdien på 73 øre/kWt.
- **Veksthus og vanningslag:** Fikk støtte basert på faktiske strømkostnader, uavhengig av gjennomsnittsprisen i området. Antall søknader var likevel lavere enn tidligere år.

Tabellen viser hvor mye som er utbetalt til de ulike foretakstypene i 2024. Tabellen viser også hvilken periode det er utbetalt støtte for, og hvor mange foretak som fikk utbetalt støtte i 2024 for denne perioden.

Foretakstype	Periode	Utbetalt støtte (ca. i mill. kr)	Antall foretak som mottok støtte (ca. antall)
Jordbruksforetak	Desember 2021-november 2024	kr 30 092 621	14728
Veksthusforetak	Tredje kvartal 2023	kr 8 028	3
	Fjerde kvartal 2023	kr 20 753 982	195
	Første kvartal 2024	kr 8 939 093	169
	Andre kvartal 2024	kr 175 682	17
	Tredje kvartal 2024	kr 67 264	8
Vanningslag	Første periode 2023	kr 11 806	1
	Andre periode 2023	kr 22 606	15
	Første periode 2024	kr 2 692	8
		kr 60 073 775	
Enkeltutbetalinger*		kr 772 220	
Totalt i 2024		**kr 60 845 995**	

*I tillegg til ordinære utbetalinger har vi gjort manuelle beregninger i klagesaker og andre korrigeringer. Dette førte til ekstra utbetalinger på 772 220 kroner.

Produksjon, marked, handel og industri

PRODUKSJON OG MARKEDET FOR JORDBRUKSVARER

Landbruksdirektoratet overvåker landbruksvaremarkedene nasjonalt og internasjonalt, og leverer årlig tre rapporter som beskriver markedssituasjonen; markedsrapporten, omverdenen til norsk landbruk, og økologisk rapport.

FORSYNINGSSITUASJONEN

Ubalanse i markedene håndteres fortløpende som en del av Landbruksdirektoratets ordinære drift. LMD har ved behov blitt orientert om overordnet forsyningsstatus og situasjoner som oppstår på internasjonale matvaremarkeder. Vi hadde god oversikt over status for matvareforsyningen i 2024, og de tiltakene vi iverksatte bidro til å opprettholde en stabil forsyningssituasjon.

KORN OG KRAFTFÔR

I sesongen 2023-2024 ble det produsert 854 500 tonn korn, erter og oljefrø i Norge. På grunn av dårlig vær var dette den laveste produksjonen siden 2018-2019, med en nedgang på nesten 30 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for de fem foregående sesongene. Spesielt mathveteproduksjonen var lav, med kun 55 900 tonn. Dette er rundt 70 prosent under femårssnittet.

Den lave norske produksjonen og den lave andelen matkorn førte til at Norge måtte importere mye. Totalt ble det importert 211 000 tonn mathvete på matkornkvoten i denne sesongen. Importandelen i kraftfôret økte også, og det ble importert 226 000 tonn fôrkorn på kvoten for karbohydratråvarer.

Produksjonen i 2024-2025 blir høyere enn forrige sesong. Markedsregulator Felleskjøpet Agri anslår i sin prognose fra november en total produksjon av korn, erter og oljefrø på 1 184 000 tonn. Dette er 40 prosent høyere enn i 2023-2024 og omtrent på gjennomsnittet for de fem foregående sesongene. Til tross for et høyere avlingsnivå, er det kvalitetsutfordringer også denne sesongen. Regn i innhøstingsperioden flere steder i landet, førte til dårlig kvalitet på kornet. Andelen korn med matkvalitet er derfor lav. Produksjonen av mathvete er anslått til cirka 68 000 tonn. Dette gir en matandel på 30 prosent, omtrent tilsvarende forrige sesong. Importbehovet for matkorn er beregnet til 225 900 tonn.

Produksjonen av bygg anslås i prognosen å øke kraftig, med en økning på 14 prosent sammenliknet med femårssnittet. Dersom denne utviklingen fortsetter, kan det føre til en situasjon med overskudd av bygg.

Prisene på det globale kornmarkedet hadde en synkende trend gjennom 2023, etter en lengre periode med høye priser. I 2024 har prisene variert mer. Mathveteprisen i EU stabiliserte seg mot slutten av året på et noe høyere nivå enn ved inngangen til 2024. Globalt er hveteproduksjonen forventet å holde seg på omtrent samme nivå som forrige sesong, selv om produksjonen i EU har gått ned. Tollsatsene på korn og kraftfôrråvarer har variert gjennom året som en følge av svingende internasjonale priser.

Tabellen nedenfor viser utgiftene innen forvaltningsområdet finansiert av tildelingen til Landbruksdirektoratet i 2024 fordelt på ordninger. Tilskudd og andre tiltak som er finansiert av Landbrukets utviklingsfond (LUF) eller andre fond, ikke-statlige ordninger og råd, er ikke inkludert i tabellen.

Ordning	Kroner
Beredskapslagring av matkorn	60 763 752
Markedsregulering	310 908 463
Prisnedskrivning korn	1 823 216 351
Frakttilskudd, kraftfôr og korn	268 834 666
Matkorntilskudd	41 458 878
Tilskudd til avlsorganisasjoner	16 845 000
Beredskapslagring av såkorn	- 93 200
Totalt	**2 521 933 910**

Omsetningen av kraftfôr i 2024 var på 1 975 053 mill. tonn. Dette var en endring på en prosent sammenliknet med 2023. Omsetning av kraftfôr til drøvtygger økte for første gang siden 2018. I 2024 var omsetningen på 991 558 mill. tonn, en økning på tre prosent sammenliknet med 2023. Omsetning av kraftfôr til svin var på 453 851 mill. tonn, en liten nedgang fra 2023. Omsetning av kraftfôr til fjørfe gikk ned for første gang siden 2018. Omsetningen var på 517 663 mill. tonn i 2024, 0,2 prosent lavere enn i 2023.

FRUKT OG GRØNT

Ekstremværet Hans på sensommeren 2023 førte til mindre høstet avling og dårlig lagringsevne for mange vekstkulturer. Ved inngangen til 2024 var lagerbeholdningene betydelig lavere enn året før, både for poteter og de aller fleste grønnsaker.

Høsten 2024 startet med god omsetning av norske grønnsaker og poteter. Kaldt og vått vær skapte imidlertid igjen usikkerhet rundt høsting og lagring utover vinteren. Lagertellingen per 1. januar 2025 viser at det er en grei tilgang på norske produkter, omtrent som i 2023.

Etter lave lagerbeholdninger og tidlig slutt på norske poteter våren 2024 kom nypotetene på markedet i små mengder i slutten av mai. Etterspørselen etter poteter av god kvalitet holdt seg høy gjennom høsten.

Etterspørselen etter norske agurker har holdt seg høy, og andelen norsk ble på 80 prosent. Norske tomater hadde en høyere omsetning i 2024 enn året før.

Omsetningen av de fleste lagringsgrønnsaker var lavere i 2024 enn i 2023, sett under ett for året. Årsaken var en lavere lagerbeholdning ved inngangen til 2024. 2024 endte med avlinger omtrent på normalnivå for de fleste kulturer. Blomkål og brokkoli hadde en økning i omsetning, det samme hadde isbergsalat.

Etter veldig høye avlinger av frukt i 2023 gikk avlingene litt ned i 2024. Omsetningen av norske jordbær til konsum øker igjen etter flere år med lave omsetningstall.

Haglskader på epleproduksjon i Svelvik, Lier og Telemark førte til økt behov for å bruke konsentratproduksjon som avsetningskanal. For grønnsaker til industri var det avlingssvikt på flere kulturer. Overvintringsproblemer ga dårlige avlinger for bringebær og jordbær. Utfordrende vær påvirket avlingene av solbær og kirsebær. Produksjonen av poteter til industri var bedre enn i 2023. Spesielt produksjon av poteter til chips gikk bra.

Midtveis i avtaleåret er det kun for purre av grønnsakene, samt epler, at produsentene ikke har oppnådd målpris. For alle målprisvarene samlet er verdiuttaket i markedet 64,9 mill. kroner høyere enn mål prisene legger opp til.

KJØTT

Etter flere år med underskudd på svinekjøtt, ble det i 2023 et overskudd i markedet. Denne utviklingen fortsatte inn i 2024, selv om produksjonen gikk ned til 128 700 tonn, en reduksjon på 2,3 prosent fra året før. Nedgangen skyldes hovedsakelig lavere slaktevekter.

Svinekjøtt

Ved starten av året var det store mengder svinekjøtt på reguleringslager. Takket være et økt frysefradrag ble reguleringslageret nesten halvert i løpet av sommeren. Ytterligere 560 tonn ble tatt ut de påfølgende månedene, og ved inngangen til 2025 lå det 1 435 tonn svinekjøtt på lager. Totalt ble det importert rett under 2 060 tonn svinekjøtt i 2024. Dette er var en økning på 16 prosent fra året før, men langt mindre enn tidligere år da det var underskudd i markedet.

Foto: Landbruksdirektoratet

Prognosen tilsier at det blir omsatt nesten 10 000 tonn norske epler fra 2024-avlingen.

Storfekjøtt
Markedet for storfekjøtt er fortsatt preget av overdekningen som oppsto etter pandemien. Det har de siste årene blitt lagt mye storfekjøtt på reguleringslager, noe som har gjort det nødvendig å redusere produksjonen. Ved inngangen til 2024 lå det 7 376 tonn storfekjøtt på reguleringslager, som ble redusert til 5 044 tonn innen årets slutt.

Produksjonen av storfe og kalv var nesten 86 100 tonn i 2024, en nedgang på fem prosent fra året før. Nedgangen skyldes færre slakt i alle storfekategorier, spesielt melkekyr. Det var liten slakting av melkekyr på grunn av høyt melkebehov. I tillegg til færre slakt falt den gjennomsnittlige slaktevekten på okser med rundt fem kg. Importen av storfekjøtt har også gått ned fra de høye nivåene under pandemien. I 2024 ble det importert omtrent 7 430 tonn storfekjøtt, 1 300 tonn mindre enn året før.

Sau og lam
Det har vært omtrent markedsbalanse for sau og lam de siste årene. Det var ved inngangen til året 457 tonn saue- og lammekjøtt på reguleringslager, hvorav 334 tonn var sauekjøtt og 123 tonn lammekjøtt. Lammekjøttet som lå på lager gikk ut i løpet av januar, mens mengden sauekjøtt på lager gradvis har økt i løpet av året. Ved utgangen av 2024 var det 823 tonn sauekjøtt på reguleringslager. Det ble totalt produsert 21 600 tonn saue- og lammekjøtt i 2024, en nedgang på 3,5 prosent fra året før. Av dette var 17 139 tonn lammekjøtt. Produksjonsnedgangen forklares med en nedgang i bestanden. Det ble importert 667 tonn sau- og lammekjøtt i 2024, en nedgang på 37 prosent fra året før.

KYLLING
Kyllingmarkedet har hatt sterk vekst i mange år, både nasjonalt og internasjonalt. Denne trenden fortsatte i 2024.

Produksjonen økte med 3,4 prosent, til 110 790 tonn. Det ble slaktet en prosent flere kyllinger i 2024 sammenlignet med året før, veksten er med andre ord primært drevet av økte slaktevekter. Det har i flere år vært en trend i Norge at slaktekyllinger blir større. Dette skyldes både bedre effektivitet og en økende andel saktevoksende kyllinger som lever lenger og dermed blir større.

Importen av fjørfekjøtt er lav. Dette skyldes at norsk produksjon stort sett dekker etterspørselen, og at norsk fjørfekjøtt har høy status når det gjelder dyrehelse. Internasjonalt sliter sektoren med problemer som salmonella og fugleinfluensa. I 2024 ble det importert 680 tonn fjørfekjøtt, en nedgang på sju prosent fra 2023. Norskandelen av fjørfekjøtt var dermed over 99 prosent.

Engrosprisen på fjørfekjøtt var stabil gjennom 2024. Ved utgangen av året lå engrosprisen på kr 37,47 per kg, en økning på 1,2 prosent fra slutten av 2023. Dette var godt under den øvre prisgrensen på kr 40,75 per kg.

EGG
Etter flere år med utfordrende overskudd av egg snudde situasjonen i 2023. Mens engrossalget økte, var veksten i produksjonen langt lavere og det ble en underdekning av norske egg på totalt 646 tonn, som ble dekket med import. I 2024 økte engrossalget videre med 1,8 prosent til 67 416 tonn, mens produksjonen derimot gikk ned med 3,7 prosent og underdekningen for året økte til 4 261 tonn. For å legge til rette for import satte derfor Landbruksdirektoratet ned tollavgiften på skallegg og heleggmasse både i 2023 og i 2024. Samtidig har det vært svært høye priser i EU, og periodevis har disse ligget over norsk pris. I disse periodene har tollavgiftssatsen vært satt til null.

Norskandelen av engrossalget har historisk dekket 99–100 prosent, men i 2024 gikk denne ned til 95 prosent. Importen av skallegg og eggprodukter har aldri vært større.

«Mens engrossalget økte, var veksten i produksjonen langt lavere og det ble en underdekning av norske egg på totalt 646 tonn, som ble dekket med import.»

MELK

1 480 mill. liter ku- og geitemelk ble levert meieri i 2024. Dette var en økning på 77 mill. liter sammenlignet med året før. I 2023 ble det levert mindre melk enn etterspurt i markedet, og det var lagernedbygning av både ost og melkepulver. Ved starten av 2024 var melkeleveransene fortsatt for lave til at alle norske meierier fikk levert ønsket volum melk. Ferske meieriprodukter og ost ble prioritert, mens produsenter av melkepulver fikk avkortet leveransene av melk. For å supplere det norske markedet med importert melkepulver satte Landbruksdirektoratet derfor ned tollsatsen på melkepulver i første kvartal 2024. Forholdstallet, som bestemmer hvor stor andel av kvoten som melkeprodusenten kan levere uten å betale overproduksjonsavgift, var opprinnelig satt til 1,02 for 2024. Denne ble i slutten av februar økt til 1,04. I slutten av mai ble det besluttet at overproduksjonsavgiften skulle settes til null for å legge til rette for økt melkeproduksjon. Volumet melk levert i 2024 ble 5,5 prosent høyere enn i 2023.

Ifølge Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter økte mengden omsatt ost, melk, yoghurt, fløte, rømme og smør fra 2023 til 2024. Mens økt omsetning av helmelk og smaksatt syrnet og søt melk dro volumet opp, fortsatte den langvarige trenden med en nedgang i volumet av lettvariantene av søt melk uten smakstilsetning.

Foto: Landbruksdirektoratet

Melkeproduksjonen økte med 77 mill. liter i 2024.

ØKOLOGISK PRODUKSJON

Landbruksdirektoratet sitt samarbeid med Statistisk sentralbyrå om å omtale utviklingen i det økologiske jordbruket fortsatte i 2024. SSB omtalte areal, husdyrtall og antall jordbruksbedrifter på sine nettsider. Landbruksdirektoratet omtalte jordbruksproduksjon, omsetning gjennom dagligvarehandel og andre salgskanaler, og internasjonal utvikling i rapporten «Produksjon av økologiske jordbruksvarer». Rapporten ble presentert på et webinar om utviklingen i markedet for økologiske jordbruksvarer, som ble arrangert sammen med SSB.

Landbruksdirektoratet har i 2024 arbeidet med å etablere et bedre datagrunnlag for omsetning i dagligvarehandelen, og vil fortsette med dette i 2025.

HANDEL MED JORDBRUKSVARER OG ORDNINGER RETTET MOT NÆRINGSMIDDELINDUSTRIEN

INTERNASJONALE FORHANDLINGER

Direktoratet videreførte arbeidet med faglige analyser og grunnlagsmateriale til bruk i internasjonale forhandlinger, samt rapporter om hvordan handelen med landbruksvarer utvikler seg i henhold til internasjonale forpliktelser. Vi ga departementet råd om hvilke konsesjoner det er mulig å tilby, og hvilke prioriteringer som bør gjøres i forhandlinger om frihandelsavtaler. I 2024 deltok direktoratet på forhandlingsmøter i pågående frihandelsforhandlinger.

TOLLAVGIFTSNEDSETTELSER FOR BASIS JORDBRUKSVARER

Landbruksdirektoratet kan gi generelle eller individuelle nedsettelser av tollavgiftssats for import av utenlandske landbruksvarer. Dette gjøres når det er behov for å supplere norsk produksjon med importerte varer i det norske markedet. Landbruksdirektoratet kan også sette ned tollavgiften for varer som ikke konkurrerer med norsk produksjon og avsetning.

Generelt nedsatt tollavgiftssats gjelder for bestemte varer i en bestemt periode. Den nedsatte tollavgiftssatsen gjelder for alle aktører, og det er ikke nødvendig å søke for å få en generelt nedsatt tollavgiftssats. I 2024 fattet Landbruksdirektoratet vedtak om 305 generelle nedsettelser av tollavgiftssats, som var 19 flere enn i 2023.

Individuelle nedsettelser av tollavgiftssats er enkeltvedtak til en enkelt importør, og gis for en fastsatt periode ut fra egenskaper ved varen og hva varen skal brukes til. I 2024 ble det behandlet 3 042 søknader om individuell nedsettelse av tollavgiftssats. Av disse ble 2 297 innvilget, som er 76 flere enn året før.

FORVALTNINGEN AV TOLLKVOTER

Landbruksdirektoratet fordeler tollkvoter, som gir rett til å importere en bestemt mengde varer med lavere tollavgift. Tollkvotene kan være resultat av Norges handelsavtaler eller nasjonalt bestemt. Kvotene for korn- og kraftforråvarer er eksempler på sistnevnte. I 2024 ble 88 kvoter fordelt ved auksjon, og 15 kvoter ble fordelt etter søknad. Totalt ble det gjort 2 665 automatiske uttak av tollkvoter i 2024, en økning på 150 uttak fra året før.

IMPORT OG EKSPORT AV BEARBEIDEDE JORDBRUKSVARER

Det har vært marginal endring i importen av RÅK-varer fra 2023 til 2024. Totalt ble det importert om lag 630 000 tonn RÅK-varer, til en verdi av 23,1 mrd. kroner i 2024. Samlet tyder disse tallene på at importkonkurransen med norsk RÅK-industri har vært stabil i 2024. Verdien av importerte RÅK-varer økte med fem prosent. Den svakere norske kronen påvirker verdien, siden prisene omregnes til norske kroner. Mineralvann og øl er de mest importerte RÅK-varene, og utgjorde 34 prosent av totalt importert mengde. I 2024 sank importen av mineralvann med to prosent, mens importen av øl økte med 11 prosent sammenlignet med året før.

Foto: Landbruksdirektoratet

Økologisk grønnsakdyrking.

Den eksporterte mengden RÅK-varer utgjorde omtrent 69 100 tonn, en økning på tre prosent sammenlignet med året før. Sjokolademasse, sauser og supper er blant varegruppene hvor eksporten økte. Det var en nedgang for blant annet pizza, andre bakervarer, øl og kaker.

Rundt 550 importører søkte om tollavgiftsnedsettelse for én eller flere RÅK-varer i 2024. Totalt mottok vi ca. 19 000 søknader om tollavgiftsnedsettelse for RÅK-varer, omtrent på samme nivå som i fjor. Omtrent 85 prosent av alle søknader ble godkjent.

BRUK AV UTENLANDS BEARBEIDING

Gjennom ordningen utenlandsk bearbeiding kan norske råvarer som bearbeides i utlandet få tollfritak når det ferdige produktet kommer tilbake til Norge,

I 2024 ble det importert 15 208 tonn til en verdi av 880 mill. kroner etter utenlands bearbeiding. Dette var en økning på 20 prosent i mengde sammenlignet med året før, mens verdien økte med ti prosent. Varen det ble importert mest av etter utenlands bearbeiding var melkeerstatninger, som utgjorde 30 prosent av total importert mengde. Antallet aktører som benyttet ordningen økte fra 25 i 2023 til 35 i 2024.

BRUK AV INNENLANDS BEARBEIDING

Gjennom ordningen innenlands bearbeiding kan utenlandske landbruksvarer innføres tollfritt til Norge for bearbeiding her, ved etterfølgende gjenutførsel innen seks måneder. Formålet med ordningen er å legge til rette for at norsk næringsmiddelindustri kan utnytte bearbeidingskapasitet gjennom produksjon for eksport. Det skal betales tollavgift for restproduktene som skal omsettes eller forbrukes i Norge.

I 2024 ble det eksportert 4 583 tonn til verdi av 193 mill. kroner etter innenlands bearbeiding. Dette var en økning på 33 prosent i mengde sammenlignet med året før, mens verdien økte med 12 prosent. Totalt mottok Landbruksdirektoratet 26 søknader om innførsel av varer til innenlands bearbeiding i 2024.

PRISUTJEVNINGSORDNINGEN FOR MELK (PU)

Prisutjevningsordningen for melk skal bidra til at melkeprodusentene får samme pris for melken uavhengig av geografisk lokalisering og hva den skal brukes til på meieriet. Landbruksdirektoratet forvalter og fører regnskap for prisutjevningsordningen for melk. I 2024 var inntektene i ordningen på 1,28 mrd. kroner. Inntektene kom fra avgift på konsummelk, samt fløte- og mysost. Landbruksdirektoratet utbetalte 1,25 mrd. kroner, hvorav 39 prosent gikk til ulike melke- og biprodukter, 42 prosent gikk til å finansiere fraktordninger, og 18 prosent gikk til konkurransefremmende tiltak til meieriselskap utenom Tine og Normilk. Én prosent gikk til administrasjon av ordningen. Overskuddet for regnskapsåret 2024 var på 38,3 mill. kroner. Totalt ble det brukt 1 490 mill. liter ku- og geitemelk til å produsere melkeprodukter i 2024.

VOLUMMODELL MELK

Den 1. november 2024 ble målprisen på melk avviklet og erstattet med volummodell melk. Modellen innebærer at Tine SA skal fastsette prisen på rå melk i form av en «planlagt gjennomsnittlig engrospris» (PGE) to ganger i året. Under den tidligere målprismodellen ble prisen vedtatt av Stortinget for ett år av gangen. Hensikten bak endringen er å redusere Norges AMS-støtte etter WTO-landbruksavtalen.

Direktoratet har bistått Landbruks- og matdepartementet i overgangen. Som et ledd i forberedelsen av departementets høringsnotat, hadde Landbruksdirektoratet flere møter med aktører i bransjen. Direktoratet har, som Omsetningsrådet sekretariat, også utarbeidet forslag til nytt regelverk på Omsetningsrådets område i forbindelse med overgangen.

«Den 1 . november 2024 ble målprisen på melk avviklet og erstattet med volummodell melk.»

TILSKUDD TIL BEARBEIDEDE JORDBRUKSVARER (RÅK-TILSKUDD)

I 2024 utbetalte Landbruksdirektoratet ca. 225 mill. kroner i råvarepriskompensasjon (RÅK-tilskudd) til næringsmiddelindustrien, mot 161 mill. kroner i 2023. Utbetalingene økte som følge av større prisforskjell mellom norske og internasjonale råvarer.

Tilskudd ble utbetalt for bruk av 32 715 tonn norske jordbruksråvarer. Pizza er ferdigvaren som mottar mest tilskudd, og en stor andel av utbetalingene som går til storfekjøtt og ost brukes i pizza. På grunn av underskudd i det norske markedet har forbruket av norsk melkepulver, potet og egg gått ned i forhold til 2023. Det var 43 bedrifter som mottok RÅK-tilskudd i 2024.

Direktoratet har tatt ut både søknader om reseptgodkjenning og søknader om tilskudd til kontroll. Det er tilbakebetalt ca. 0,2 mill. kroner i 2024.

TILSKUDDSORDNINGER TIL KORN OG KRAFTFÔR

Formålet med pristilskuddene til korn er å øke inntekter, redusere kostnader og utjevne distriktsforskjeller i produksjon og omsetning av jordbruksprodukter i tråd med de målsetninger Stortinget har fastsatt. Det er henholdsvis husdyrprodusenter og produsenter av økologisk korn som er berettiget tilskudd til frakt av kraftfôr og frakt av økologisk korn. De øvrige pristilskuddene er det industrien som er berettiget. Med industrien menes her kornhandlere, matmelmøller og kraftfôrprodusenter.

Foto: Landbruksdirektoratet

Pizza er ferdigvaren som mottar mest tilskudd.

Prisnedskrivingstilskudd korn
Prisnedskrivingstilskudd utbetales for alt norsk korn, oljefrø og erter, unntatt såkorn. Økologisk korn har en høyere sats enn konvensjonelt korn. Utbetalingen følger kornproduksjonen. Jo mer korn som er produsert, jo høyere blir utbetalingen.

Det ble i kalenderåret 2023 utbetalt om lag 1 511 mill. kroner i prisnedskrivningstilskudd. Den dårlige kornhøsten i 2023 ble etterfulgt av en bedre avling, og i 2024 ble det utbetalt 1 546 mill. kroner i tilskudd.

Satsene fastsettes med virkning fra 1. juli. Satsen ble oppjustert fra 1. juli 2024 tilsvarende økningen i målpris (ti øre per kg).

Midlertidig prisnedskrivingstilskudd for importerte karboråvarer til kraftfôr
Den midlertidige ordningen med prisnedskrivingstilskudd for importerte karboråvarer som ble innført fra 1. juli 2022 ble avviklet fra 1. juli 2024. Grunnlaget for tilskuddsordningen falt bort med reduserte verdensmarkedspriser.

I første halvår 2024 ble det utbetalt om lag 278 mill. kroner i tilskudd til dette tiltaket.

Matkorntilskudd
Matkorntilskuddet gis til norsk korn som brukes i produksjon av matmel og andre kornprodukter til forbrukermarkedet. Satsen fra 1. juli 2024 var 47 øre per kg sammenlignet med 23 øre per kg ved forrige satsendring. I tillegg til tilskuddssatsen varierer utbetalingen med forbruket av norsk mathvete. Andelen matkorn i norsk mel var 28 prosent i 2024, som historisk sett er lavt. I 2024 utbetalte Landbruksdirektoratet 41,5 mill. kroner i matkorntilskudd.

Foto: Torbjørn Tandberg

Andelen matkorn i norsk mel var 28 prosent i 2024, som historisk sett er lavt.

Tilskudd til frakt av korn og kraftfôr

Det er tre tilskudd for frakt av korn: tilskudd til frakt av korn, oljefrø, fôrerter, lupiner og bønner fra overskuddsområdet til produksjonsanlegg i resten av landet, tilskudd til frakt av karbohydratråvarer til kraftfôr fra utlandet til underskudds-områder, og tilskudd til frakt av økologisk korn, oljefrø, fôrerter, lupiner og bønner fra kornprodusent til mottaksanlegg.
Til sammen ble det utbetalt 84,1 mill. kroner i 2024, som er en økning fra ca. 67 mill. kroner i 2023, men likevel lavere enn budsjettert på grunn av lavere avling enn prognosert. Satsene fastsettes i Jordbruksavtalen. Tilskudd til frakt av kraftfôr utbetales til husdyrprodusenter. Satser fastsettes av Landbruks-direktoratet på bakgrunn av ordrestørrelser, transportkostnader mv. innenfor den årlige bevilgningen fastsatt i Jordbruksavtalen. Det ble i 2024 utbetalt 184 mill. kroner til ordningen.

Beredskapslagring av matkorn

2024 ble en milepæl for beredskapslagring av matkorn. I juni ble det inngått kontrakt med fire ulike aktører om lagring med oppstart høsten 2024 og 2025, til sammen 30 000 tonn. Det ble markert med landbruks- og matministeren og finansministeren på Storhamar. Høsten 2024 ble kontrakt på ytterligere 30 000 tonn, med oppstart i 2026 og 2027, lagt ut som offentlig anskaffelse.

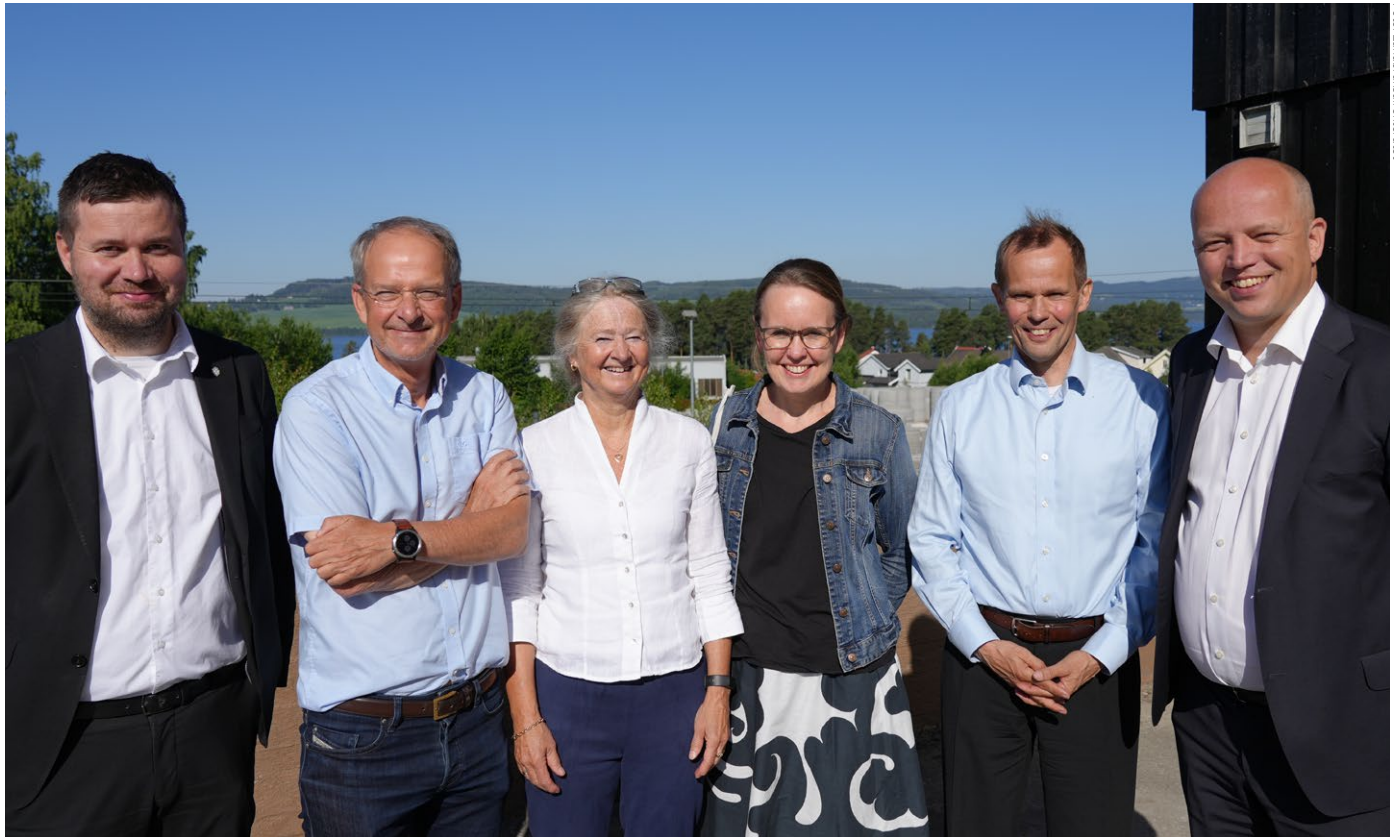

Foto: Landbruksdirektoratet

Her markerer landbruks- og matminister Geir Pollestad og finansminister Trygve Slagsvold Vedum kontraktsinngåelsen for beredskasplagring av matkorn sammen med flere ansatte i direktoratet.

Regional og lokal forvaltning

STATSFORVALTEREN

Landbruksdirektoratet har gitt innspill til prioriteringer, føringer og krav til Statsforvalterne i styringsdokumentene, herunder tildelingsbrev og hovedinstruks, for 2025. Direktoratet har ansvar for utforming av kapittel 5 i tildelingsbrevet «Budsjettildelinger 2025 Landbruks- og matdepartementet». Dette gjelder de økonomiske virkemidlene der budsjettdisponeringsmyndigheten er delegert til statsforvalterne eller kommunene.

Statsforvalteren skal ivareta kontroll med at kommunene forvalter de økonomiske virkemidlene på en forsvarlig måte og i henhold til etablert intern kontroll. Landbruksdirektoratet gir årlig ut en veileder som skal hjelpe Statsforvalteren i å ivareta kravene til kontroll med egen og kommunenes tilskuddsforvaltning.

I 2024 arrangerte Landbruksdirektoratet om lag 60 samlinger med Statsforvalterne for å formidle fag- og forvaltningskompetanse, samt legge til rette for erfaringsutveksling. Hovedtyngden av disse samlingene var digitale. Målet med erfaringsutveksling er å bidra til likebehandling på tvers av embetene. Direktoratet arrangerte også månedlige digitale møter med landbruks- og reindriftsdirektørene med samme formål. I tillegg arbeidet vi med videreutvikling av innhold og struktur i nytt Statsforvalternett.

Direktoratet har også deltatt i Landbruks- og matdepartementets styringsmøter med statsforvalterne i 2024.

KOMMUNENE

Kommunene har vedtaksmyndighet for flere av de landbruks-politiske virkemidlene rettet mot næringsdrivende i jordbruk og skogbruk. Statsforvalteren er departementets og direktoratets bindeledd overfor kommunene. Direktoratet gir veiledning og instrukser knyttet til de økonomiske virkemidlene. Statsforvalteren ivaretar kontroll med at kommunene har en forsvarlig forvaltning.

FYLKESKOMMUNENE

Landbruksdirektoratet har ansvar for flere tilskuddsordninger som fylkeskommunene forvalter. I 2024 arrangerte vi en digital fagsamling med ulike landbruksfaglige tema og deltok på en fysisk samling i Telemark som fylkeskommunene arrangerte. Målet med disse samlingene er å styrke samarbeidet og bidra til å heve kompetansen til fylkeskommunene om den nasjonale-landbruks- og matpolitikken.

«I 2024 arrangerte Landbruksdirektoratet om lag 60 samlinger med statsforvalterne for å formidle fag- og forvaltnings kompetanse, samt legge til rette for erfaringsutveksling.»

Samarbeid med andre

Landbruksdirektoratet har et tett samarbeid med en lang rekke andre offentlige virksomheter.

ARTSDATABANKEN

Landbruksdirektoratet har i ulike direktoratsgrupper samarbeidet med Artsdatabanken på ulike tema som for eksempel økologisk grunnkart og fremmede arter.

DIREKTORATET FOR SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP (DSB)

Landbruksdirektoratet deltar i DSB sitt rådgivende skogbrann-utvalg, der formålet er løpende samråd mellom beredskaps- og skogaktører om beredskap.

DIREKTORATET FOR STRÅLEVERN OG ATOM-SIKKERHET (DSA) – KRISEUTVALGET FOR ATOMBEREDSKAP

Landbruksdirektoratet har en rolle inn mot Kriseutvalget som en av Kriseutvalgets rådgivere. Direktoratet har i 2024 deltatt i flere møter og seminarer.

GRENSEKOMMISSARIATET FOR DEN NORSK-RUSSISKE GRENSE

Landbruksdirektoratet har gjennom året dialog med Grensekommisæren for den norsk-russiske grensen i arbeidet med reingjerdet mot Russland. Det har ikke vært behov for egne møter i 2024.

INNOVASJON NORGE

Landbruksdirektoratet samarbeider tett med Innovasjon Norge og Bionova for å nå viktige mål innen:

- Næringsutvikling og lokalmat
- Klima- og miljøtiltak
- Sirkulær bioøkonomi

Samarbeidet er formalisert gjennom en avtale som følges opp med årlige kontaktmøter og fagmøter knyttet til spesifikke oppdrag og områder. Vi har flere felles kontaktpunkter med brukerne våre. Gjensidig forståelse av hverandres ordninger og organisasjoner styrker arbeidet vårt. Innovasjon Norge var bidrags-yter på Landbruksdirektoratets kunnskapskonferanse 2024.

Landbruksdirektoratet har hatt et tett samarbeid med Innovasjon Norge gjennom Markedsutvalget for reinkjøtt i 2024. Vi ser på samarbeidet med Innovasjon Norge som en viktig ressurs for å styrke den langsiktige utviklingen av reinkjøttmarkedet.

KONKURRANSETILSYNET

Direktoratet har hvert år et kontaktmøte med Konkurransetilsynet. Direktoratet har hatt både formell og uformell kontakt med Konkurransetilsynet det siste året. Konkurransetilsynet har gjennomført en heldags workshop for prosjektet «Marked og konkurranse» der de gjennomgikk sine arbeidsmåter og metoder for oss både med utgangspunkt i økonomi og jus. De har også vært bidragsytere i problemløsning på flere av direktoratets ansvarsområder. Et eksempel er utforming av beredskaps-planer i skogbruket som ikke resulterer i svekket konkurranse i markedet på lang sikt.

Foto: Landbruksdirektoratet

Møte med Innovasjon Norge.

MATTILSYNET

Landbruksdirektoratet har mange oppgaver som grenser inn mot Mattilsynets fagområder. Det foreligger derfor en samarbeidsavtale mellom etatene som skal sikre informasjons- og kompetanse-utveksling, og legge til rette for bedre tjenester til brukerne. Etatene har også årlige kontaktmøter hvor det legges vekt på informasjon om status på arbeidsområder som berører begge parter, og hvordan samarbeidet kan utvikles på nye områder.

I årets samarbeidsmøte ble det blant annet satt fokus på viktigheten av at det er samsvar mellom oppdragene som gis til Mattilsynet og Landbruksdirektoratet i tildelingsbrev og økonomi- og virksomhetsinstruksen. Begge etatene deltar i utviklingen av disse dokumentene, og vil fortsette å engasjere seg i dette arbeidet.

Under følger en oversikt over noen av samarbeidsområdene i 2024:

- Vurdering av søknader om midler til bærekraftig bruk av plantevernmidler (PLV)
- Forberedelser til nytt gjødselregelverk
- Bidrag til rullering av strategien for økologisk landbruk
- Utveksling av informasjon i dyrevelferdssaker
- Utredning av bruk av registerdata for utmåling av tilskudd for storfe
- Deltakelse som observatør i øvelse om ulike situasjoner som kan oppstå ved utbrudd av skrantesyke hos tamrein

MILJØDIREKTORATET

Samarbeidet med Miljødirektoratet er forankret i en egen samarbeidsavtale mellom direktoratene, og det avholdes årlige direktørmøter. Det er i tillegg et omfattende samarbeid på flere områder.

Nedenfor er en liste over noen av temaene vi har samarbeidet med Miljødirektoratet om i 2024:

- Forslag til helhetlig plan for bærekraftig nitrogenforvaltning i jordbruket
- Ekstern evaluering av regionale miljøtilskudd
- Sekretariatet for regnskapsgruppa for klimaavtalen med jordbruket
- Årlig publikasjon Klimatiltak i Norge; Jordbruk, skog- og arealbrukssektoren
- Forberedelser til innføring av nytt gjødselregelverk
- Oppdrag om tallfesting av utslippsvirkninger av miljøvirkemidler på jordbruksavtalen
- Tverretatlig gruppe som arbeider videre med å systematisere verktøy, datagrunnlag og veiledning med sikte på klimahensyn i kommunal arealplanlegging
- Direktoratsgruppa for samarbeid om konsekvensutredninger
- Direktoratsgruppa for klimatilpasning, og arbeid med nasjonal klimasårbarhetsanalyse
- Kart over naturskog
- Høstbart vilt – forberedelser forvaltningsoverføring fra 1. januar 2025

NORGES FORSKNINGSRÅD

Landbruksdirektoratet er sekretariat for Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA), og samarbeider tett med Forskningsrådet på området mat og bioressurser. Styrene benytter Forskningsrådets administrative tjenester for utlysninger, vurdering av prosjekters forskningsfaglige kvalitet, søknadshåndtering og prosjektoppfølging. Det er gjennom året løpende dialog om utlysninger, søknadsbehandling og pågående prosjekter, samt samarbeid om porteføljeanalyser m.m. Samarbeidet er nedfelt i egen samarbeidsavtale.

NORGES VASSDRAG- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)

NVE leder sekretariatet og styringsgruppen for Naturfareforum. Landbruksdirektoratet er ett av flere direktorater og institusjoner som deltar i Naturfareforum.

Foto: Landbruksdirektoratet

Direktørmøte mellom fra venstre Riksantikvar Hanna Geiran, våregen Eli Reistad og miljødirektør Ellen Hambro.

I 2024 har Landbruksdirektoratet samarbeidet om kunnskapsgrunnlaget ved bruk av skog som sikring mot skred, som inngikk i Meld.St. 27.

Det har også vært jobbet med en forvaltningsmodell og veiledning knyttet til bruk av naturbaserte løsninger for å sikre bebyggelse og infrastruktur mot skred.

Landbruksdirektoratet har bidratt inn i ei arbeidsgruppe ledet av NVE som har utarbeidet en digital veileder med råd om hvordan kantsoner kan skjøttes i jordbruk- og skoglandskapet uten å måtte søke om dispensasjon.

Gjennom 2024 har det vært to møter hvor temaene har vært grønt skifte og vindkraftutbygging. I møtene har det vært fokus på informasjon om reindriftens utfordringer og arealbehov.

NORSK INSTITUTT FOR BIOØKONOMI (NIBIO)

Landbruksdirektoratet og NIBIO har samarbeidsavtale og årlige direktørmøter. Vi samarbeider på mange områder innenfor jordbruk, skogbruk og reindrift, samtidig som NIBIO har en sentral rolle i å utvikle forvaltningsrelevant kunnskap for landbruket.

I 2024 har vi blant annet hatt samarbeid om følgende:

- Kunnskapsgrunnlag for økt utnyttelse av næringsstoffer i jordbruket, og redusert næringsstofftap og forurensning til luft, jord og vann
- Kunnskapsgrunnlag for reduserte klimagassutslipp og økt opptak av karbon i jord- og skogbruket
- Utredning av etablering av sentralt register over viktige jordbruksarealer av nasjonal interesse
- Skogskadeovervåking med fokus på stor granbarkbille
- Digitalisering i skogbruket gjennom SmartForest
- Teknisk vedlikehold av reindriftens arealbrukskart
- Deltakelse inn i arbeidet med utarbeidelse av ny metodikk for konsekvensutredninger der reindrift er tema

RIKSANTIKVAREN

Landbruksdirektoratet har en treparts samarbeidsavtale med Riksantikvaren og Miljødirektoratet, hvor blant annet arbeid med Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og landbrukets verdensarvordning er sentrale tema. I 2024 arrangerte direktoratene 15-årsmarkering for satsingen på Utvalgte kulturlandskap. Landbruksdirektoratet leverte innspill til kulturmiljøforvaltningens nye bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø. Riksantikvaren og Miljødirektoratet deltok i referansegruppe for evaluering av regionalt miljøtilskudd (RMP).

SKATTEETATEN

Skatteetaten har opplysninger om personers inntekter som Landbruksdirektoratet bruker i forvaltningen av flere tilskuddsordninger. Samarbeidet med Skatteetaten muliggjør bruk av Skatteetatens digitale delingstjenester. Opplysningene fra Skatteetaten ligger til grunn for behandling og kontroll av søknader om tilskudd, og er nødvendig for å utarbeide Totalregnskap for reindriftsnæringen.

STATISTISK SENTRALBYRÅ (SSB)

Landbruksdirektoratet har et nært samarbeid med SSB. Hvert år deler vi betydelige datamengder som grunnlag til SSBs produksjon av offisiell landbruksstatistikk. Dette er formalisert gjennom en samarbeidsavtale, med formål om å heve kvaliteten både for dataeier og statistikken som produseres.

Landbruksdirektoratet sitter også som medlem i utvalget for offisiell statistikk, hvor SSB er leder av utvalget. Utvalget gjennomførte jevnlige møter i 2024, med fokus på forbedring av kvalitet i statistikk og aktuelle temaer tatt opp av utvalgsmedlemmene.

Landbruksdirektoratet bidrar i kvalitetssikringen av kommunenes rapportering gjennom KOSTRA landbruk, og er representert inn i arbeidsgruppe KOSTRA landbruk i regi av SSB. Landbruksdirektoratet er også representert inn i SSBs rådgivende utvalg for arealstatistikk.

Foto: Landbruksdirektoratet

Møte med NIBIO.

I samarbeid med SSB gjennomførte vi høsten 2024 den årlige kvalitetsevalueringen av våre fem offisielle statistikker. Evalueringen avdekker nødvendige tiltak for å tilfredsstille kravene som stilles til offisiell statistikk, og bidrar til bevissthet knyttet til kvalitet i offisiell statistikk.

I oktober 2024 var Landbruksdirektoratet, SSB og NIBIO sammen vertskap for «Nordisk seminar for jordbruksstatistikk». Seminaret arrangeres annethvert år, og i år var turen kommet til Oslo og Ås. Dette er en viktig arena for å dele kunnskap og diskutere problemstillinger med kollegaer fra hele Norden.

STIFTELSEN NORSK MAT

Landbruksdirektoratet og Stiftelsen Norsk Mat har en samarbeidsavtale som skal bidra til informasjonsutveksling og legge til rette for bedre tjenester til brukerne. Aktuelle tema for samarbeid og årlig kontaktmøte i 2024 var blant annet:

- Inn på tunet, herunder godkjenningsordningen, nettsider og nasjonale veiledere
- Håndtering av KSL-revisjon for hobbyprodusenter av honning
- Behov for tilpasninger i KSL-sjekklista som følge av nytt gjødselregelverk
- Informasjon om utvikling av nytt Landbruksregister
- Tolltariffen og klassifisering av varer som er omfattet av EØS-avtalens Protokoll 3
- Lokalmat, herunder statistikk og kartlegging av lokalmat-produsenter sitt kompetansebehov

TOLLETATEN

Landbruksdirektoratet forvalter importvernet sammen med Tolletaten. Vi samarbeider godt for å løse felles utfordringer på området, og har IT-systemer som er koblet mot hverandre for deling av informasjon. Vi har et årlig toppledermøte og løpende dialog gjennom året. Direktoratet sender tips til Tolletaten for å bidra til målrettet kontroll av landbruksvarer, og Tolletaten tar kontakt med oss ved behov i forbindelse med kontroller og aksjoner.

Landbruksdirektoratet har også hatt dialog med Tolletatens etterretningsdivisjon om hvilke områder vi mener Tolletaten bør være ekstra oppmerksom på innenfor grensekryssende vareførsel på landbruksområdet.

Landbruksdirektoratet har også deltatt i referansegruppen for utvikling av nytt system for tollbehandling hos Tolletaten.

I samarbeid med Tolletaten har direktoratet undersøkt om gjeldende regelverk åpner for transport av reinfôr til vintersiidaer i Finnmark i transitt via Finland ved beitekriser. Ved en slik løsning ville grensepasseringen kunne skjedd med snøskuter utenom tollsteder og veier. Etter gjeldende vareførselsforskrift må fôr deklareres både ved innreise til Finland og ved retur til Norge. Landbruksdirektoratet vil fortsette dialogen med tollmyndighetene for å finne mulige løsninger på transport av reinfôr via Finland ved fremtidige beitekriser.

«Landbruksdirektoratet og Stiftelsen Norsk Mat har en samarbeidsavtale som skal bidra til informasjonsutveksling og legge til rette for bedre tjenester til brukerne.»

Landbruksdirektoratet som sekretariat

Landbruksdirektoratet er sekretariat for en rekke styrer, råd og utvalg.
Her er en oversikt over viktige saker sekretariatene arbeidet med i 2024.

OMSETNINGSRÅDET

Omsetningsrådet skal bidra til å balansere markedet for jordbruksvarer til lavest mulig kostnad. Arbeidet er forankret i omsetningsloven, som gir det juridiske grunnlaget for markeds-reguleringssystemet. De praktiske tiltakene gjennomføres hovedsakelig av markedsregulatorene, dvs. Tine SA, Nortura SA og Felleskjøpet Agri SA.

Rådet består av 11 medlemmer som representerer myndighetene, faglagene, samvirkeorganisasjonene, industrien og handelen. Landbrukets organisasjoner har flertall i rådet. LMD har ledervervet og Landbruksdirektoratet er sekretariat. Direktoratet forbereder sakene og følger opp vedtakene som fattes. Rådet har gitt oss myndighet til å fatte vedtak i saker av ikke-prinsipiell karakter.

Det ligger også til sekretariatrollen å kreve inn og forvalte avgiftsmidlene som brukes for å balansere markedet. Avgiftene fra de forskjellige varegruppene skal holdes adskilt, og midlene er derfor plassert i seks separate fond. Satsene for omsetningsavgift fastsettes årlig av LMD etter anbefaling fra Omsetningsrådet, og belastes primærprodusenten per kilo eller per liter solgt vare. Mens LMD fastsetter avgiftssatsene, ligger det til Omsetningsrådet å forvalte avgiftsmidlene. De skal disponeres på den mest kostnadseffektive måten, med mål om å oppnå balanse mellom tilbud og etterspørsel i markedet.

Landbruksdirektoratet forberedte 116 saker i 2024. Det ble avhold elleve møter, hvorav fire digitale. I september ble det avholdt fagtur til Brussel.

Omsetningsrådet iverksatte flere tiltak for å håndtere overskuddet av storfe og svin i 2024. Det ble gjennomført produksjons-regulerende tiltak for å redusere tilførslene. På storfe ble det gjennomført økt slakting av kalv, mens det for svin ble vedtatt et nytt tiltak med tilskudd til smågrisprodusenter som gjennomfører forlenget opphold i produksjonen. I tillegg ble det gjennomført partisalg av storfesortering og økt frysefradrag for både kjøtt av storfe, svin og sau. Økt frysefradrag ble koblet opp mot forsyningsplikten for storfe og svin, for å sørge for at salget av ferske slakt ble opprettholdt samtidig som man fikk økt uttaket fra reguleringslageret. Omsetningsrådet vedtok også i 2024 at ordningen prisnedskriving ved salg av kjøtt til spesialmarkeder skal åpnes for alle aktører fra 1. januar 2025. Tidligere har denne ordningen vært forbeholdt Nortura som markedsregulator, og har ikke vært benyttet.

Mot slutten av 2022 ble det innført et nytt produksjonsregulerende tiltak på egg, hvor 13 produsenter ble kompensert for å gjøre opphold i produksjonen i minst 12 måneder. Alle som var med på den frivillige ordningen startet opp igjen i løpet av 2023-2024. I tillegg var det noen nyetableringer i 2024. Til tross for dette var det fortsatt underskudd av norske egg. Tollavgiftssatsen for skallegg var derfor nedsatt gjennom hele 2024.

Grunnet små avlinger ble det ikke gjennomført avsetningstiltak for korn.

Foto: Landbruksdirektoratet

Omsetningsrådet var i Brussel for å lære mer om EUs landbrukspolitikk.

I melkesektoren har det vært stor etterspørsel etter melk, og reguleringsbehovet i 2024 har, som i 2023, vært relativt lavt. Reguleringslager for ost og pulver er ved utgangen av 2024 lavere enn normalt, mens smør nærmer seg et normalnivå igjen. Både produksjon og etterspørsel har vært høyere enn hva prognosene tilsa ved inngangen på året, noe som førte til at LMD i juni fjernet overproduksjonsavgiften for hele 2024. Dette tilførte markedet rundt 40-50 mill. liter. Tine forventer fortsatt høy produksjon og etterspørsel i 2025.

Omsetningsrådet forvaltet i 2024 et kostnadsbudsjett på om lag 880 mill. kroner, hvorav markedsreguleringen, som består av både avsetnings- og produksjonsregulerende tiltak, utgjorde rundt 420 mill. kroner. Regnskapet for markedsreguleringen er forventet å lande på nærmere 330 mill. kroner for 2024. Omsetningsrådet leverer egen årsmelding.

LANDBRUKETS UTVIKLINGSFOND (LUF)

Landbrukets utviklingsfond (LUF) gir økonomisk støtte til tiltak som styrker næringsgrunnlaget i landbruket. Fondet er viktig for utviklingen av landbrukseiendommer og tilknyttede næringer. Støtte fra fondet kan brukes til å utvikle og utvide næringsgrunnlaget på landbrukseiendommer, inkludert kombinert arbeidsplass, eller til å fremme aktivitet i landbruksnæringen og tilknyttede sektorer.

Stortinget bevilger midlene til LUF, vanligvis i forbindelse med behandlingen av jordbruksoppgjøret og statsbudsjettet (Prop. 1 S for Landbruks- og matdepartementet). Landbruks- og matdepartementet (LMD) eier fondet. De utarbeider vedtekter for fondet, foreslår bevilgninger i statsbudsjettet, rapporterer til Stortinget om resultater og sender årlige tildelingsbrev til virksomheter som forvalter midlene. Dette er Landbruksdirektoratet, Innovasjon Norge, Stiftelsen Norsk Mat og fylkeskommunene. Statsforvalteren mottar tildelingsbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet etter innspill fra LMD. LMD er ansvarlig for å legge frem tilbud til Norges bondelag og Norges bonde- og småbrukarlag om forhold som berører fondet, i forbindelse med de årlige jordbruksforhandlingene. Landbruks-direktoratet administrerer fondet. Oppgavene inkluderer:

- gjennomføring av vedtak om bruk av midlene
- rapportering til LMD om vesentlige avvik
- utarbeidelse av årsregnskap og prognoser
- avlegge årsrapport

I 2024 ble fondet tilført 2,52 mrd. kroner. Det ble utbetalt 2,36 mrd. kroner, noe som ga et positivt resultat på 158,4 mill. kroner.

Mer informasjon om fondets bruk og resultater finnes i Årsrapporten for LUF 2024.

«I 2024 ble fondet tilført 2,52 mrd. kroner. Det ble utbetalt 2,36 mrd. kroner, noe som ga et positivt resultat på 158,4 mill. kroner.»

FORSKNINGSMIDLENE FOR JORDBRUK OG MATINDUSTRI (FFL/JA)

Landbruksdirektoratet er sekretariat for styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og styret for FoU-midler over jordbruksavtalen (JA). Styrene finansierer forskning og innovasjon i hele verdikjeden fra primærledd til industri og forbruker. Til sammen utgjorde FFL/JA sin støtte til forskning om lag 325 mill. kroner i 2024. Sekretariatet har det siste året planlagt og tilrettelagt sju styremøter og forberedt 62 saker for styrene. En av sekretariatets viktigste oppgaver er å gjennomføre utlysning av forskningsmidler, vurdere søknader og legge fram innstilling for styrene. FFL/JA har en samarbeidsavtale med Forskningsrådet om utlysning og vurdering av flerårige forskningsprosjekter. Forskningsrådets systemer og rutiner benyttes, og søknadene vurderes av nasjonale og internasjonale fageksperter. Med grunnlag i dette vurderer sekretariatet søknadene og innstiller til styrene for innvilgning. FFL/JA lyser også ut midler til utredninger og forprosjekter hvor sekretariatet har ansvar for hele prosessen fra utlysning til innstilling. Veiledning og oppfølging av søkere er en viktig del av arbeidet, både under selve søknadsprosessen, underveis i prosjektperioden og i forbindelse med sluttrapportering.
De to siste årene har interessen for forskningsmidlene vært økende, noe som gjenspeiles i flere søknader enn tidligere.
I 2024 ble det sendt inn 92 søknader om midler til forskningsprosjekter, 25 flere enn året før. 30 prosjekter ble innvilget med i alt 321 mill. kroner for perioden 2025-2028. Det kom inn 75 søknader om midler til utredninger og forprosjekt i 2024, mot 59 året før. 31 av søknadene ble innvilget med til sammen 23 mill. kroner for 2025-2026. I 2024 innvilget FFL-styret 350 mill. kroner til Nofimas strategiske programmer for perioden 2025-2028. FFL og JA bidrar tillegg med midler til Graminors forskning innen planteforedling og Forskningsrådets program «Miljøforsk». JA bidrar med midler til svensk-norsk hesteforskning. Sekretariatet har det administrative ansvaret knyttet til innvilgning og oppfølging av disse tilskuddsmottakerne.

For styrenes virksomhet for 2024, vises det til egne årsrapporter.

REGNSKAPSGRUPPA FOR KLIMAAVTALEN

Landbruksdirektoratet deltar i sekretariatet for Regnskapsgruppa, som arbeider med oppfølging av klimaavtalen mellom regjeringen og landbruket.

Første hovedrapport ble levert i 2024 og består av regnskap for utslipp og opptak av klimagasser, tiltaksrapportering, og gapanalyse. Gapanalysen belyser utvikling i utslipp og opptak sammenlignet med forventningene da klimaavtalen ble inngått.

Det pågår arbeid med å forbedre rapportering for arealbruk som gjelder dyrka myr og rydding av skog til beite.

REINDRIFTSSTYRET

Reindriftsstyret behandler saker som følger av reindriftsloven og instruksen for Reindriftsstyrets arbeid. Styret har syv medlemmer.

RÅDGIVERFUNKSJON OG FORVALTERFUNKSJON

Reindriftsstyret har to hovedfunksjoner. Styret gir råd til offentlige organer og andre aktører i samfunnet. Det inkluderer blant annet å gi høringsuttalelser i saker som gjelder reindrift. I 2024 ga Reindriftsstyret blant annet høringssvar på revisjonen av reindriftsloven. Styret har også ansvar for å behandle saker etter reindriftsloven og er klageinstans i saker som behandles av statsforvalteren.

LANDBRUKSDIREKTORATET SOM SEKRETARIAT

Landbruksdirektoratet er sekretariat og gjennomfører de praktiske oppgavene for Reindriftsstyret. I 2024 ble det gjennomført åtte møter og behandlet totalt 94 saker. Blant disse var flere vedtak om reduksjon av reintall for siidaandeler og klagesaker. Reindriftsstyret har et overordnet ansvar for å sikre at reintallet er bærekraftig. Reduksjonsvedtakene ble gjort for å følge opp siidaer som hadde et høyere reintall enn det som er bærekraftig.

Foto: Landbruksdirektoratet

Nordlys over Kautokeino i februar.

DIALOG MED REINDRIFTSUTØVERE

Reindriftsstyret har som mål å møte reindriftsutøvere og andre relevante aktører i forbindelse med styremøtene. I 2024 hadde styret dialogmøter med reinbeitedistrikter i Trøndelag, Nordland og Finnmark for å diskutere aktuelle saker i deres områder. Styret var også til stede på NRLs landsmøte. Formålet med disse møtene er å få økt innsikt i og forståelse for utfordringene som reindriften møter i ulike områder.

REINDRIFTENS UTVIKLINGSFOND

Reindriftens Utviklingsfond (RUF) skal ved hjelp av økonomiske virkemidler bidra til utvikling av reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske målene.

Fondet forvaltes at et styre med fire medlemmer. Landbruksdirektoratet er sekretariat og avlegger fondets regnskap og årsrapport. I 2024 ble det gjennomført syv møter og behandlet 91 saker.

I Reindriftsavtalen for 2023/2024 ble det innvilget totalt 65,75 mill. kroner til RUF, hvor 54,55 mill. kroner var øremerkede midler. Av de øremerkede midlene var de største tildelingene til beredskapsfond, utviklingsprogrammet, fagbrevordningen, pramming og markedstiltak.

Etter overføringer fra 2023 har RUF-styret i 2024 disponert totalt 15,3 mill. kroner til de ulike ordningene. De største tildelingene fra RUF-styret i 2024 omfatter ulike utviklingstiltak, reindriftsanlegg, juridisk bistand samt forskning- og formidling. Mer informasjon om fondets bruk og resultater finnes i Årsrapporten for RUF 2024.

ØKONOMISK UTVALG

Økonomisk Utvalg har ansvar for å utarbeide det økonomiske grunnlaget til de årlige forhandlingene om reindriftsavtalen.

Utvalget har fem medlemmer. Landbruksdirektoratet er sekretariat. I 2024 ble det gjennomført syv møter.

Utvalget utarbeider rapporten «Totalregnskap for reindriftsnæringen». Rapporten gir en oversikt over inntektene, kostnadene og resultatene i næringen, samt budsjett. For å gjøre rapporten lettere å lese, ble strukturen gjennomgått og forbedret i løpet av våren 2024.

KLAGENEMNDA FOR MERKESAKER

Klagenemnda for merkesaker er oppnevnt av Reindriftsstyret, og består av fem medlemmer fra ulike reinbeiteområder. Klagenemnda behandler klager på vedtak fattet av merkenemndene i de seks reinbeiteområdene, hvor Statsforvalteren har sekretariatsfunksjonen. Reindriftsstyret har oppnevnt to nye medlemmer og varamedlemmer til nemnda i 2024. Landbruksdirektoratet er sekretariat. Klagenemnda har i 2024 gjennomført to møter og behandlet totalt fem saker.

KLAGENEMNDA FOR NATURSKADESAKER

Klagenemnda for naturskadesaker er oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet, og består av fem medlemmer. Klagenemnda har fem møter i året. Landbruksdirektoratet er sekretariat for Klagenemnda.

Nemnda er en uavhengig klageinstans for Landbruksdirektoratets avgjørelser etter naturskadeerstatningsloven. Klagenemnda er også klageinstans for avgjørelser tatt av forsikringsselskapene i saker etter naturskadeforsikringsloven. I forsikringssakene har Klagenemnda kompetanse til å avgjøre om det foreligger en naturskade, og om betingelsene for avkortning er til stede. Andre klagegrunner rettes til Finansklagenemnda.

I 2024 behandlet Klagenemnda 69 klager på vedtak fattet av Landbruksdirektoratet, og 46 forsikringsklager. Til sammenligning ble det behandlet 40 klager på vedtak fattet av Landbruksdirektoratet og 26 forsikringsklager i 2023. I 2024 ble det gitt medhold på syv klager på naturskadevedtak fattet av Landbruksdirektoratet, to klager fikk delvis medhold, 51 klager fikk ikke medhold og ni klager ble avvist. Av de 46 forsikringsklagene fikk fem medhold, én delvis medhold, 31 ikke medhold og tre ble avvist.

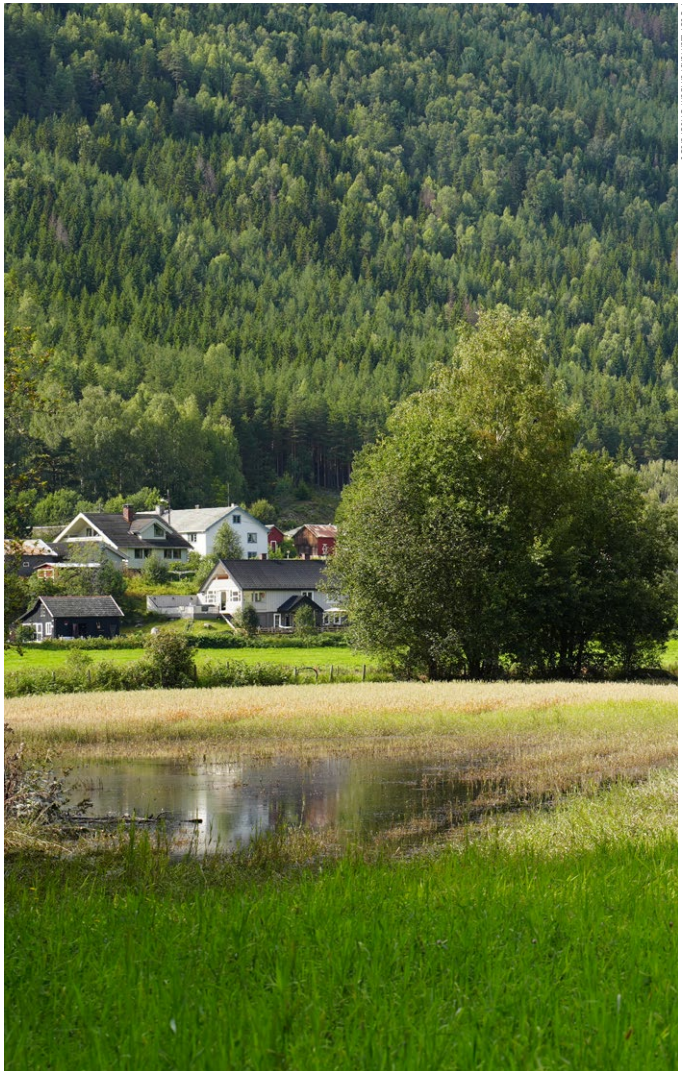

Foto: Landbruksdirektoratet

Også i 2024 opplevde landbruket utfordringer knyttet til vær og klima.

NORSK-FINSK REINGJERDEKOMMISJON

Landbruksdirektoratet er sekretariat for Norsk-Finsk Reingjerdekommisjon. Kommisjonen har seks medlemmer, tre fra hvert av landene.

Konvensjonen har tre hovedtemaer:

- Reingjerdekommisjonen og dens arbeid
- Oppføring, vedlikehold og restaurering av reingjerder mellom Norge og Finland
- Regler for grenseoverskridende reindrift og oppfølging av grensekryssinger

Kommisjonen har gjennomført to møter i 2024, herav en befaring av gjerdet i Haldí-området i Troms. I løpet av året har kommisjonen, i tillegg til ordinære oppfølgingssaker, godkjent og signert en teknisk spesifikasjon for konvensjonsgjerdet og prosedyrer som sikrer like arbeidsmåter i begge land. Dette er en viktig del av kommisjonens kvalitetsarbeid.

Ansvar for oppføring og vedlikehold av reingjerdene er delt mellom Norge og Finland. Norge har ansvar for om lag 350 km. Det har vært et etterslep på vedlikeholdet gjennom flere år. Det er i 2024 restaurert om lag 2,5 km mot Finland. Vedlikeholds- og restaureringsarbeid utføres innenfor fastsatte budsjettrammer og i henhold til en prioritert vedlikeholdsplan. Totale kostnader for restaurering og vedlikehold i 2024 er på om lag 3,8 mill. kroner.

Et sentralt prinsipp i konvensjonen er at reineiere i begge land skal sørge for at deres rein ikke krysser grensen. Reingjerdene er ment å støtte opp om reineiernes vokteplikt. Det er i 2024 rapportert om 19 grensekryssinger, og direktoratet har fulgt opp tett med dialog og samarbeid for raskest mulig tilbakeføring av rein. Det er utbetalt 0,24 mill. kroner i erstatning til Finland i 2024.

MARKEDSUTVALGET FOR REINKJØTT

Markedsutvalget er finansiert gjennom reindriftsavtalen med en budsjettramme på fem mill. kroner. Utvalget skal blant annet bidra til økt oppmerksomhet for reinsdyrkjøtt. Markedsutvalget har fem medlemmer. Landbruksdirektoratet er sekretariat. Utvalget har gjennomført åtte møter i 2024.

Høy slakting i 2023 førte til at lagerbeholdningen av reinkjøtt ved inngangen til 2024 var større enn normalt, og som vedvarte utover våren. For å bidra til å redusere lagerbeholdningen før slaktesesongen 2024, vedtok Markedsutvalget å finansiere en ekstra markedskampanje i samarbeid med Matprat.

Markedsutvalget samarbeider tett med Innovasjon Norge gjennom Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping. Samarbeidet inkluderer deltakelse på konferanser og matfestivaler.

I mars stilte Markedsutvalget og Innovasjon Norge med en felles stand på EXPO under Bocuse d'Or Europe 2024. For å fremheve reinkjøttet inngikk Markedsutvalget også et sponsorat med GL Events, som resulterte i at reinkjøtt ble hovedråvaren i tallerkenserveringen under konkurransen. Deltakelsen på Bocuse d'Or skapte oppmerksomhet rundt reinkjøttet både nasjonalt og internasjonalt, med bred dekning gjennom pressemeldinger, tv-opptredener og nyhetsartikler. Reindriftsnæringen var representert gjennom fire engasjerte unge reindriftsutøvere som delte kunnskap om reinkjøttet og reindriftsnæringen.

I juni arrangerte Markedsutvalget og Innovasjon Norge en reinkjøttkonferanse for kunnskapsinnhenting og erfaringsutveksling. Samme måned deltok utvalgets leder og sekretariat på NRLs landsmøte. Under landsmøtet ble også prisen for Årets unge reindriftsutøver tildelt. Formålet med prisen er å løfte frem og gi annerkjennelse til en reindriftsutøver som gjennom sin næringsaktivitet og engasjement har bidratt til å styrke og løfte reindriften på en positiv måte.

Markedsutvalget har også hatt stort fokus på å analysere markedet for reinkjøtt. Dette inkluderer slaktemengde, lagerbeholdning og salg.

UTVIKLINGSFONDET FOR SKOGBRUKET

Utviklingsfondet for skogbruket har som formål å fremme forskning, utvikling, informasjon og opplæring innen skogbruket. Fondet prioriterer anvendt FoU-virksomhet med klare problemstillinger og mål, samt tydelig forankring i skognæringen. Styret oppnevnes av LMD og har representanter fra Skogbrukets landsforening, Norges Skogeierforbund og Norskog. Landbruksdirektoratet er sekretariat for fondet. Styret avlegger eget regnskap og årsmelding. I 2024 ble det innvilget totalt 3,3 mill. kroner fordelt på i alt ni søknader.

Foto: Landbruksdirektoratet

Norsk-finsk reingjerdekommisjon på befaring av gjerdet i Haldí-området i Troms.

Kommunikasjon

Landbruksdirektoratet skal kommunisere tydelig og effektivt med relevante målgrupper.

Landbruksdirektoratet.no er den viktigste kommunikasjonskanalen til brukerne av direktoratets økonomiske og juridiske virkemidler. Nettsidene skal til enhver tid være oppdaterte og relevante. Med utgangspunkt i brukernes behov, har vi i 2024 fulgt opp tiltakene fra den langsiktige utviklingsplanen som ble laget i 2023. Arbeidet med nettsidene er en del av digitaliseringsplanen til direktoratet.

Det viktigste tiltaket som ble lansert i 2024 er en abonnementsløsning der brukerne kan velge å motta varsel om nyheter, oppdateringer og nytt innhold på nettsidene. Denne løsningen med skreddersydd informasjon vil styrke all kommunikasjon direktoratet har med sine brukergrupper. Vi har også løftet vårt arbeid med miljø og klima, der nye sider har blitt lansert, blant annet med informasjon om bærekraftige matsystemer.

Arbeidet med å overføre forvaltningsområdet «Jakt og fangst» fra Miljødirektoratet til våre nettsider ble fullført ved årsskiftet.

NYHETER OG MEDIEOMTALE

Landbruksdirektoratet har en omfattende produksjon av nyhetssaker som treffer bredt og synliggjør direktoratets samfunnsoppdrag. Det er stor interesse for Landbruksdirektoratet, og vi fulgte opp mange mediehenvendelser gjennom året. Til sammen resulterte dette i 3 593 medieoppslag, som er en liten økning fra 2023.

Foto: Skjalg Bøhmer Vold

Den årlige Kunnskapskonferansen er en viktig arena for formidling av kunnskap om landbruket.

Temaer som var mye omtalt i sammenheng med direktoratet var mangelen på norsk melk, egg og poteter og tiltak for å dekke etterspørselen etter disse råvarene. Andre saker var naturskadeerstatninger, statistikk om skoghogst og tømmerpriser, omtale av en høyesterettsdom i en reineiersak og erstatningsutbetalingene til pelsdyrbønder. Direktoratet omtales også en del i forbindelse med jordbruksforhandlinger, selvforsyning og nedgang i utslipp av klimagasser innenfor landbruket.

Nyhetssakene presenteres på nettsider, sosiale medier og det sendes ut i nyhetsbrev gjennom en abonnementsløsning. Vi bruker NTB kommunikasjon for å øke rekkevidden for våre nyheter.

KUNNSKAPSKONFERANSEN, WEBINARER OG FOREDRAG

Vi ønsker at myndigheter, samfunn, samarbeidspartnere og brukere skal oppleve oss som en faglig solid og tydelig kunnskapsleverandør. Vi gir derfor innsikt gjennom tydelig formidling av kunnskap og analyser. Vi har jobbet med flere tiltak i 2024 for å nå dette målet.

Kunnskapskonferansen ble arrangert 7. mars og er for dem som er opptatt av rammebetingelsene for matproduksjon og landbruk. På konferansen presenterte vi våre faglige innledninger som grunnlag for samtale og diskusjon. Programmet var variert og aktuelt med temaer fra hele vårt brede samfunnsoppdrag.

I løpet av året arrangerte direktoratet flere webinarer og kurs. Vi ble invitert eller tok selv initiativet til å holde ulike foredrag eller bidra med fakta til en rekke eksterne møter og arrangementer.

Internt har vi tilbudt interessante fagseminarer til våre ansatte, slik at de skal være godt orientert om aktuelle landbrukspolitiske temaer.

SOSIALE MEDIER

Direktoratet er aktiv på Linkedin, Facebook og Instagram. Linkedin er hovedkanalen for ledige stillinger og å få tak i jobbsøkere, men benyttes også for å profilere oss som en attraktiv arbeidsplass. Kontoen har ca. 1 600 følgere.

Facebook brukes i generell profilering av direktoratet med en inspirerende, engasjerende og personlig tone. Kontoen har 530 følgere og det er lagt ut 69 innlegg som forsøker å vise bredden i direktoratets arbeid. Instagram brukes til formidling aktuelle saker, ordninger og hendelser innenfor reindriften. I løpet av 2024 har antall følgere økt fra 591 til 666, og det er lagt ut 25 innlegg.

KLARSPRÅK

All kommunikasjon fra direktoratet skal være i klarspråk, slik at den er forståelig for mottakerne. I 2024 fikk alle ansatte som skriver rapporter og nyansatte tilbud om kurs i klarspråk. Det har også vært jobbet med å teste ut kunstig intelligens for å styrke arbeidet med klarspråk i rapportskriving.

REINDRIFTSNYTT

Det ble gitt ut to nummer av Reindriftsnytt i 2024. Magasinet trykkes i 750 eksemplarer. Utgavene finnes også digitalt på direktoratets nettsider. Reindriftsnytt er en plattform for å dele relevant informasjon fra reindriftsforvaltningen som ikke kun er digitalt.

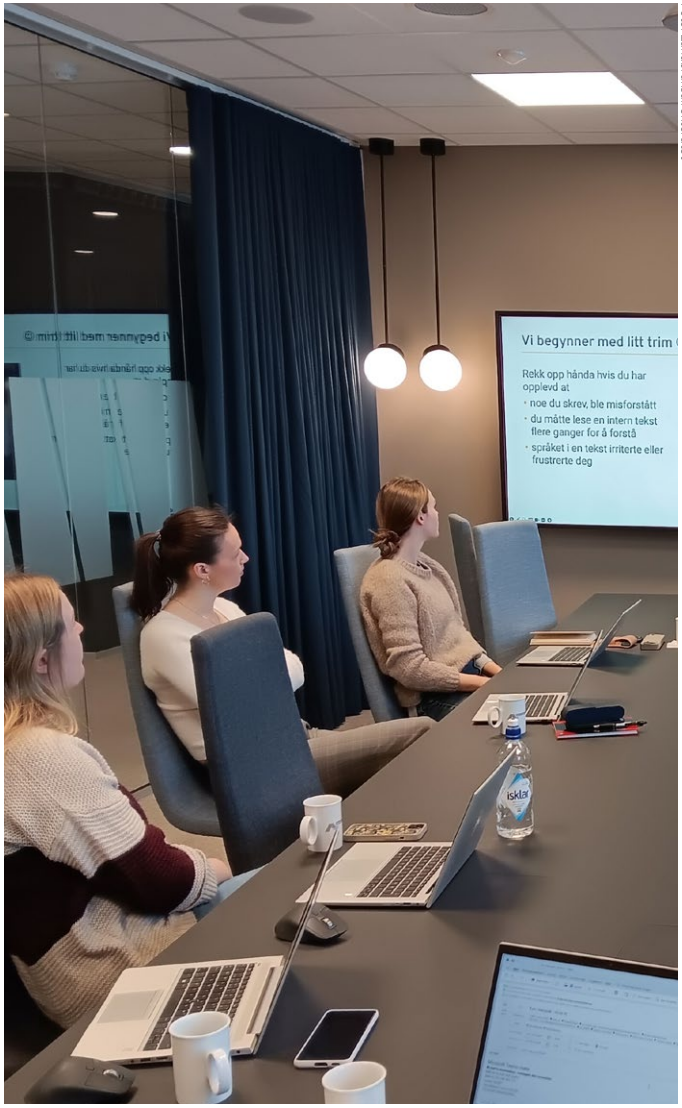

Foto: Landbruksdirektoratet

Klarspråk er viktig for å nå brukerne våre, og alle nyansatte deltar på kurs i klarspråk.

Digitalisering

Direktoratets satsing på digitalisering står sentralt for å videreutvikle en brukerrettet og effektiv forvaltning, være en tydelig kunnskapsleverandør og fremme nytenking og innovasjon i tjenesteutvikling og i forvaltningen.

Gjennom målrettet digitalisering og tett samarbeid med næringen, kommuner og andre offentlige aktører utvikler vi brukervennlige løsninger som forenkler hverdagen for våre brukere, effektiviserer forvaltningen og gir økt verdi for landbruket og samfunnet.

Den vellykkede satsingen på digitalisering er et resultat av mange faktorer og forutsetninger og hvor de viktigste omtales nedenfor.

DIGITALISERING SKAL GI VERDI FOR BRUKEREN

Målet med digitalisering er å skape verdi for brukerne. Dette oppnås med tett brukerinvolvering og god innsikt i brukernes behov. Brukerne skal oppleve mindre administrativ byrde, bedre oversikt og raskere saksbehandling. Et eksempel på dette er digitalisering av reindriftsforvaltningen hvor nye digitale tjenester har ført til redusert tidsbruk hos reindriftsutøvere, kortere saksbehandlingstid, bedre kvalitet på data og raskere utbetaling av tilskudd.

SAMSPILL MED KOMMUNER OG STATSFORVALTERE GIR GODE TJENESTER

Et godt samarbeid med landbruksforvaltningen i kommunene og statsforvalterne er avgjørende for å lykkes med digitalisering. De er våre viktigste samarbeidspartnere i forvaltningen av landbrukets virkemidler og kjenner brukernes behov. Gjennom godt samarbeid og god dialog sikrer vi at våre digitale løsninger gir effektive arbeidsprosesser og bedre verktøy for kommunene og statsforvalterne, samtidig som sluttbrukerne opplever en velfungerende, tilgjengelig og effektiv forvaltning. Vi har et godt samarbeid med KS og STAF for å sikre at løsningene vi utvikler er samkjørt med dem.

Foto: Landbruksdirektoratet

Vi får god innsikt i brukernes behov gjennom tett involvering og bruk av design thinking.

FORUTSIGBARE RAMMEVILKÅR FOR DIGITALISERING
Vi er avhengige av støtte og tilrettelegging fra Landbruks- og matdepartementet. Finansiering og regelverksavklaringer gjør det mulig for oss å utvikle fleksible, brukervennlige og kostnads-effektive digitale tjenester.

BRUK AV FELLESTJENESTER- OG REGISTRE ER KOSTNADSEFFEKTIVT
Fellestjenester gjør det mulig å utvikle gode digitale tjenester raskere og med høy kvalitet. Vi benytter:

- Altinn for sikker autorisering og meldingsutveksling
- ID-porten for trygg autentisering
- Enhetsregisteret for oppdaterte virksomhetsdata
- Digital postkasse og KS SvarUt/SvarInn for sikker digital kommunikasjon
- eInnsyn for åpenhet og innsyn i forvaltningen
- Folkeregisteret og Matrikkelen for oppdatert person- og eiendomsinformasjon
- AR5 for oppdatert kart over Norges jord- og skogbruksarealer

Disse fellestjenestene gir redusere utviklingskostnader, sikrer samhandling og gjenbruk av data mellom systemer og gir brukerne en sømløs opplevelse.

MEDFINANSIERINGSORDNINGEN GIR MER DIGITALISERING
Vi er en av de offentlige virksomhetene i Norge som har fått medfinansiering fra Digitaliseringsdirektoratet til flest digitaliseringsprosjekter de siste årene. De tiltakene som gir høyest samfunnsøkonomisk nytte, får støtte over ordningen. Medfinansiering er en viktig faktor for å kunne realisere flere av våre største digitaliseringsprosjekter, og har gitt oss mulighet til å utvikle løsninger med stor verdi for både brukere, landbruket og samfunnet. I 2024 har vi fått medfinansiering på 12,8 mill. kroner til digitalisering av egenerklæringsskjema for konsesjon.

Foto: Landbruksdirektoratet

GODT PERSONVERN OG HØY INFORMASJONSSIKKERHET GIR TRYGGE TJENESTER
Vi prioriterer personvern og informasjonssikkerhet i alle digitale løsninger. Våre systemer behandler personopplysninger og forretningssensitiv informasjon, og vi jobber systematisk for å beskytte data, følge GDPR og sikre robuste tjenester mot digitale trusler.

Gjennom risikovurderinger, anonymisering og syntetiske data, sikkerhetsanalyser og kontinuerlig forbedring sørger vi for at våre digitale løsninger er trygge for både brukerne og samfunnet.

RESULTATER OG HØY GJENNOMFØRINGSEVNE
Vi har oppnådd gode resultater innen digitalisering med få ressurser og lave kostnader. Vi leverer prosjekter innenfor tid og budsjett, med høy kvalitet. Dette skyldes flere faktorer i tillegg til det som allerede er nevnt:

- Dyktige og engasjerte medarbeidere som kombinerer fagkompetanse med teknologiinnsikt
- Flat og smidig struktur med korte og lite byråkratiske beslutningsprosesser
- En sterk felles vilje til å skape verdi for våre brukere
- Et godt arbeidsmiljø og tverrfaglig samarbeid
- Erfaringsbaserte prosesser og metodikk for digitalisering
- Kultur for kontinuerlig forbedring og læring
- Stabil og sikker digital infrastruktur
- Teknologipragmatisme

DIGITALISERING ER UTVIKLING

Digitalisering handler om organisasjonsutvikling og forbedring av forvaltningen ved hjelp av ny teknologi med nye og bedre måter å jobbe på. For å lykkes må vi ha gode prosesser og god ledelses-forankring. Det sikrer riktige prioriteringer, god ressursbruk, finansiering og vellykkede endrings- og utviklingsprosesser. Nedenfor kan du lese om hva vi har oppnådd i 2024.

DIGITALISERING AV REINDRIFTSFORVALTNINGEN

I 2024 fullførte vi et langvarig digitaliseringsarbeid for reindrifts-forvaltningen. Dette er en viktig milepæl for reindriften og et stort steg mot en mer digital, effektiv og brukervennlig forvaltning. Prosjektet er finansiert av reindriftsavtalen, Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet.

I 2022 lanserte vi reinmerkeregisteret Mearka – en mobilløsning som gjør det enkelt å identifisere rein ute i felt, enten man er ute med votter på eller fra et kontor.

I 2024 lanserte vi ReinDig – et nytt digitalt system for reindriften. Systemet gjør det mulig å sende inn og behandle søknader om tilskudd og den årlige meldingen om reindrift digitalt. Utviklingen har vært tett knyttet til brukernes behov, med fokus på forenkling av regelverk og prosesser samt automatisering der det er mulig. Reindriftsutøverne og Statsforvalteren har vært viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet.

Med ReinDig avslutter vi et omfattende og ressurskrevende digitaliseringsprosjekt som har pågått i flere år.

Reineierne som har tatt i bruk ReinDig for årets melding om reindrift, er svært fornøyde med løsningen.

En reineier forteller at det tok rundt ti minutter å fylle ut meldinga, og trekker mobilløsningen fram som et stort pluss. Det har neppe skjedd før at reindriftsutøvere får tilskudd så tidlig, så dette ser i hvert fall ut til å fungere veldig bra.

Foto: Sissel Olsen

Fra lansering av ReinDig. Fra venstre: Widar Skogan (direktør for reindrift i Landbruksdirektoratet), Johan Ivvar Gaup (NRL), Wenche Westberg (statssekretær i Landbruks- og matdepartementet) og Jørn Rolfsen (tidligere adm. dir. i Landbruksdirektoratet) Foto: Sissel Olsen (Landbruksdirektoratet)

VI TAR I BRUK NAV SIN SKYPLATTFORM OG DESIGNSYSTEM FRA DIGITALISERINGSDIREKTORATET

I desember 2024 inngikk vi en avtale med Nav om å bruke deres skybaserte applikasjonsplattform, NAIS, til våre digitale tjenester og fagsystemer. Dette er et godt eksempel på effektiv ressursbruk og samarbeid på tvers i offentlig sektor. Ved å bruke en etablert og robust plattform kan vi raskere utvikle nye tjenester, sikre stabil drift og redusere kostnader.

Store offentlige aktører bør utvikle løsninger som også kan brukes av mindre virksomheter som oss – det er en smart bruk av offentlige midler.

Vi har også tatt i bruk Digitaliseringsdirektoratets felles designsystem, som gir våre digitale tjenester et mer enhetlig og brukervennlig grensesnitt. Dette gjør løsningene våre mer gjenkjennelige og tilgjengelige for brukerne og bidrar til bedre samhandling i offentlig sektor.

VI BYGGER EN BIT AV REGJERINGENS DIGITALISERING AV LIVSHENDELSE «DØDSFALL OG ARV»

I 2024 utviklet vi en tjeneste for prosjekt livshendelse dødsfall og arv. Dette er en av regjeringens prioriterte livshendelser. Livshendelsen handler om å gjøre det enklere for etterlatte å finne og benytte seg de tjenestene de trenger. Målet i programmet er å gi de etterlatte en opplevelse av sammenheng i tjenester fra det offentlige når de opplever dødsfall. Tjenesten vi har utviklet gir svar om en eiendom er landbrukseiendom eller ikke.

EFFEKTIV DIGITALISERING OG GEVINSTER MED AGROS

Agros er direktoratets fagsystem for forvaltning av mindre ulike tilskudd- og erstatningsordninger for aktører i landbruket. Det er kostnadseffektivt å digitalisere nye ordninger i Agros. Her tilbys automatisk digitale selvbetjeningstjenester for søker og effektive støtte for saksbehandling. Med Agros kan vi digitalisere ordninger som ellers ikke ville blitt digitalisert etter kost-nytte-vurderinger.

Selvbetjeningsløsningene er bygget opp på lik måte og det gjør det intuitivt og lett for søker å gå fra en ordning til en annen. Også tilskuddsbrevene er likt bygget opp og enkle å forstå på tvers av ordningene.

Effektive løsninger for saksbehandler, vil gi kortere saksbehandlingstiden med raskere vedtak og utbetaling av tilskudd.

I 2024 ble flere ordninger digitalisert med Agros:

- Nye vekstgrupper ved produksjonssvikt i planteproduksjon
- Tilskudd til matkorn
- Søknad om nydyrking
- Tilskudd til gjødselleveranser for biogassproduksjon

MODERNISERING AV FAGSYSTEM FOR PRODUKSJON- OG AVLØSERSTILSKUDD

I jordbruksoppgjøret 2023 ble det bevilget 5,4 mill. kroner til å modernisere og forbedre søknads- og saksbehandlingssystemet for produksjons- og avløsertilskudd, eStil PT. Noen av målene med moderniseringen har vært å bedre kontrollmulighetene, øke likebehandlingen og forbedre søknadsprosessen, og noen av hovedoppgavene har vært å:

- Utvikle nytt brukergrensesnitt med ny teknologi. Lansert våren 2024. Det gir et moderne brukergrensesnitt med forbedret brukeropplevelse. Det øker levetiden til fagsystemet og reduserer risiko. Dette sluttfører et betydelig løft for modernisering av fagsystemet som startet i 2023.
- Utvikle støtte for saksbehandlere til å kreve tilbake uberettiget tilskudd fra første vedtak gjennom fagsystemet. Dette bidrar til å sikre at krav ikke foreldes ved lang saksbehandlingstid. Internt arbeid for innkreving av tilbakebetalingskrav er samtidig intensivert og forbedret for å sikre at krav ikke foreldes.
- Utvikle funksjonalitet for å hjelpe søker å fylle ut søknaden riktig ved å sammenligne med fjorårets søknad.
- Forbedre tilgjengelighet og universell utforming.
- Forbedre vedtaksbrevet og prosessen med godkjenning av søknader. Endringene er gjort for å følge opp krav i økonomiregelverket.

Foto: Landbruksdirektoratet

I desember 2024 inngikk vi en avtale med Nav om å bruke deres skybaserte applikasjonsplattform, NAIS, til våre digitale tjenester og fagsystemer. Dette er et godt eksempel på effektiv ressursbruk og smart bruk av offentlige midler, mener Eli Reistad og Steinar Bjørneset.

NYTT SYSTEM FOR TILSKUDD OG AVGIFTER PÅ EGG LEVERT TIL EGGPAKKERIER

I 2024 utviklet vi et moderne system som forenkler registreringsarbeidet for eggpakkerier og automatiserer hele prosessen i direktoratet til utbetaling av tilskudd og innkreving av avgifter. Dette eliminerte en rekke manuelle oppgaver, reduserte tidsbruken i forvaltningen med 75 prosent, forenklet arbeidet for eggpakkeriene og ga oss et system som er enkelt å vedlikeholde i fremtiden.

NYE FUNKSJONER FOR SKOGFORVALTNINGEN I DIGITAL FELTLØSNING

SKART er appen som skogforvaltningen bruker til feltkontroller og kartlegginger. I 2024 startet vi arbeidet med å integrere skogbruksplandata i appen. Dette gir brukerne tilgang til mer relevant informasjon ute i felt. I tillegg til skogbruksplandata vil vi legge til informasjon om miljøregistreringer, naturtyper og kulturminner. Den oppdaterte versjonen av SKART lanseres før kartleggingssesongen i 2025.

MEDFINANSIERING SIKRER DIGITALISERING AV EGENERKLÆRING KONSESJON

I 2024 avsluttet vi et forprosjekt hvor vi utarbeidet et løsningsforslag og finansieringsstrategi for gjennomføring av digitaliseringsprosjektet. Vi inngikk også intensjonsavtaler om finansiering med samarbeidspartene KS, Kartverket og Eiendom Norge. Vi søkte Digitaliseringsdirektoratet om midler gjennom medfinansieringsordningen og fikk 12,8 mill. kroner i medfinansiering til gjennomføring av prosjektet. Resten av finansieringen er sikret gjennom samfinansiering mellom Landbruksdirektoratet, KS og Kartverket.

Løsningsforslaget bygger på erfaringer fra «Fellestjenester Bygg» utviklet av Direktoratet for byggkvalitet. Her skal vi utvikle tjenester som benyttes av leverandører for å utvikle digitale sluttbrukerløsninger for kommuner og eiendomsmeglere. Dette representerer en ny og spennende tilnærming til digital tjenesteutvikling for direktoratet som kan anvendes i andre sammenhenger.

Prosjektet starter etter planen i andre kvartal 2025 og ledes av Landbruksdirektoratet.

Foto: Landbruksdirektoratet

Direktoratet samarbeider med KS, Kartverket og Eiendom Norge for utvikling av digitale tjenester for egenerklæring konsesjon.

VI BYGGER ET NYTT LANDBRUKSREGISTER

Landbruksregisteret er et nasjonalt register for grunnlagsdata om norsk landbruksnæring og landbruksforvaltning. Det kan sammenlignes med andre nasjonale registre som Enhetsregisteret, Matrikkelen og Folkeregisteret.

Et godt fungerende, tilgjengelig og sikkert landbruksregister er en viktig byggestein i digitaliseringen av norsk landbruk. I 2024 fullførte vi konseptutredningen for et nytt landbruksregister, sikret finansiering for gjennomføringsfasen og forberedte oppstarten av utviklingen i 2025. Prosjektet starter etter planen i første kvartal 2025 og avsluttes i 2026.

DATA GJØRES TILGJENGELIG FOR BRUK

I tråd med Regjeringens strategi har vi i over flere år satset på å gjøre åpne data tilgjengelige for gjenbruk og videre bruk. Det strategiske målet er å være en tydelig kunnskapsleverandør som bruker data og analyse av data aktivt til kunnskapsformidling, og for å forbedre og effektivisere arbeidsprosesser og vurdering av virkemidlene våre.

For å understøtte dette har vi utviklet en skybasert datadelingsplattform hvor vi samler og gjør en rekke datasett tilgjengelige for interne og eksterne brukere. I 2024 innførte vi automatiserte rutiner for publisering av statistikk. Dette inkluderer blant annet data om søknader om produksjonstilskudd, ukentlige noteringspriser for frukt og grønt, samt statistikk fra det regionale miljøprogrammet. Statistikk fra flere tilskuddsordninger er samlet og rapporter for tilskuddsordningene SMIL, Verdensarven og Utvalgte kulturlandskap er gjort tilgjengelige for bruk internt og eksternt.

Datadelingsplattformen spiller også en viktig rolle i andre sammenhenger. Den har støttet utviklingen av nye løsninger for eggleveranser og digitale systemer for reindriften. I tillegg har vi utviklet et verktøy som gjør det enklere for kommunene å følge opp regelverk knyttet til fosformengde og spredeareal. Ved å gjøre data tilgjengelige og skape brukervennlige verktøy, bidrar vi til en transparent, effektiv og moderne forvaltning.

VI OVERTAR IT-PORTEFØLJEN FOR «HØSTBARE VILTRESSURSER» FRA MILJØDIREKTORATET

1. januar 2025 tar direktoratet over det faglige ansvaret for høstbare viltressurser og IT-porteføljen som understøtter fagområdet. Porteføljen er stor og består av Hjorteviltregisteret, Jegerregisteret, digital løsningen for jegerprøveeksamen, fem mobilapplikasjoner og digitale løsninger for fire tilskuddsordninger.

I 2024 var det et omfattende arbeid med å forberede overføring av IT-porteføljen. I arbeidet har vi hatt tett og god dialog med Miljødirektoratets leverandører og med ansatte hos Miljødirektoratet. Det har vært et krevende arbeid og det blir spennende å bidra videre for å sikre den nye brukergruppen et godt digitalt tjenestetilbud. I 2024 har vi gjort flere funksjonelle forbedringer i IT-porteføljen som vi håper brukerne vil sette pris på. Vi er derfor trygge på at de digitale tjenestene som direktoratet overtar, vil tas godt imot av brukerne.

TILGJENGELIGHET OG UNIVERSELL UTFORMING

I 2024 har vi gjennomgått de viktigste digitale tjenestene våre for å teste tilgjengeligheten. Tjenestene er vurdert både maskinelt og redaksjonelt for å avdekke brudd på WCAG-kravene.

Gjennomgangen viser at noen av tjenestene ikke fullt ut samsvarer med tilgjengelighetsstandarden. Resultatene fra gjennomgangen gir oss mulighet til å prioritere det viktige arbeidet og hvordan vi kan jobbe kontinuerlig med å forbedre brukeropplevelsen og tilgjengeligheten for alle brukergrupper.

KONSEPTUTREDNINGER

I 2024 har direktoratet gjennomført flere konseptutredninger. Vi gjennomfører alltid konseptutredning før de større digitaliseringsprosjektene våre og tilpasser omfanget etter grad av usikkerhet. Konseptutredningene skal svare på om det er et reelt behov for digitalisering, utarbeide alternative løsninger, vurdere kost-nytte, sikre ledelsesforankring og gi en anbefaling for gjennomføring og beslutning for oppstart.

Foto: Torbjørn Tandberg

I 2024 var det et omfattende arbeid med å forberede overføring av IT-porteføljen for høstbare viltressurser.

NY LØSNING FOR INNRAPPORTERING OG AVREGNING AV KORN

Vi har fullført konseptfasen for en ny løsning som skal håndtere innrapportering og behandling av informasjon om kornavregninger fra kornhandlere. Løsningen omfatter også utbetaling av prisnedskrivingstilskudd og innkreving av omsetningsavgift og forskningsavgift.

Den eksisterende løsningen er sårbar og kan gjøre det utfordrende for direktoratet å opprettholde forventet tjenestenivå i fremtiden. For å løse dette har vi startet utviklingen av nye digitale verktøy for kornavregning, tilpasset både kornkjøpere og forvaltningen. Målet er at den nye løsningen skal være klar til sommeren 2025.

NY LØSNING FOR OPPFØLGING AV MÅLPRISER INNENFOR GRØNTOMRÅDET

Vi har ferdigstilt en konseptutredning for en ny løsning som skal erstatte dagens system for oppfølging av målpriser innenfor grøntområdet. Den eksisterende løsningen er utdatert, lite brukervennlig og krever kompetanse vi ikke lenger har internt, både for vedlikehold og videreutvikling.

NY FELLESTJENESTE FOR UTBETALING AV TILSKUDD

Direktoratet forvalter en rekke økonomiske virkemidler for norsk landbruk. Samlet ble det utbetalt 22,5 mrd. kroner i 2024 til nærmere 47 000 brukere. For å sikre en effektiv, stabil og trygg håndtering av utbetalingene, har direktoratet utviklet en fellestjeneste for utbetaling. Tjenesten ble utviklet i 2011 og har vært stabilt og funksjonelt, men det er bygget på eldre teknologi som må moderniseres. I 2024 har vi gjennomført en forenklet konseptutredning for å kartlegge behov og gi en anbefaling til ny og modernisert løsning.

NØKKELTALL FOR DIGITALISERING AV TJENESTER OG BRUK

Direktoratet jobber målrettet med digitalisering for å gjøre tjenestene brukervennlige, effektive og lett tilgjengelige for alle brukergrupper. De digitale tjenestene skal være så gode at det er førstevalget for våre brukere.

Vi digitaliserer tjenester der det gir nytte for brukerne og forvaltningen. Vi prioriterer ordninger som har mange brukere, er sentrale for brukergruppen, har betydelige økonomiske transaksjoner og hvor digitalisering er risikoreduserende. Digitalisering vurderes alltid ut ifra et kost-nytte perspektiv.

Landbruksdirektoratet har som mål at minst 95 prosent av sakene skal behandles digitalt der det finnes digitale løsninger for det.

For våre tjenester som er digitalisert, ble 92,4 prosent av sakene behandlet digitalt i 2024. Trekker vi fra ordningene for skogområdet, er andelen behandlet digitalt 99 prosent.

For skogområdet er den digitale andelen 56,7 prosent. Her er det planlagt å utvikle nye brukervennlige og digitale løsninger som vil bidra til å øke den digitale andelen. Også for egenerklæring konsesjonsfrihet er det i gang et prosjekt for digitalisering av tjenestene. Dette er ikke digitalisert i dag og har årlig rundt 80 000 saker.

Med unntak av egenerklæring konsesjonsfrihet utgjør de 30 ordningene som ikke er digitalisert under 4000 saker for 2024, og i prosent kun to prosent av totalt antall saker. Det er vurdert at det ikke er hensiktsmessig å digitalisere disse ordningene per nå.

«Vi har som mål at minst 95 prosent av alle sakene skal behandles digitalt. I 2024 ligger vi på 92,4. Målet skal nås med brukerrettet digitaliseringsaktivitet de neste årene.»

Saksbehandlingstid for klagesaker

EIENDOMSLOVGIVNING OG NYDYRKINGS-FORSKRIFT (INKLUDERER JORDVERN OG KLAGESAKER)

Landbruksdirektoratet behandlet 30 klagesaker og syv omgjøringsbegjæringer i 2024 på eiendomslovgivningsområdet. Saksbehandlingstiden for klagesaker og omgjøringsbegjæringer etter jordlov, nydyrkingsforskrift, konsesjonslov, odelslov og fjellov var i gjennomsnitt på 6,8 måneder i 2024. Saksbehandlingstiden var kortere sammenlignet med 2023. Det ble behandlet flere klagesaker og omgjøringsbegjæringer i 2024 enn året før. Vi jobber for å redusere saksbehandlingstiden, men denne er stadig påvirket av saksinngang og personalressurser. Det må antas at det økte tilfanget av klagesaker i 2024, kommer som følge av at statsforvalterne har blitt førsteinstans for behandling av konsesjonssøknader der et aksjeselskap er søker.

HUSDYRKONSESJON

Det ble fattet vedtak i syv klagesaker etter husdyrkonsesjonsregelverket i 2024. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var 5,8 måneder. Det har vært en nedgang i antall saker, men en økning i gjennomsnittlig saksbehandlingstid sammenliknet med 2023. To av sakene var omfattende driftsfellesskapssaker.

PRODUKSJONS- OG AVLØSERTILSKUDD

I 2024 ble det behandlet 21 klagesaker knyttet til produksjons- og avløsertilskudd. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var fem og en halv måned.

15 av sakene handlet om søknad om dispensasjon fra blant annet søknadsfrist og frist for etterregistrering. De fleste av disse sakene hadde en kort behandlingstid på én til to måneder.

For de seks andre klagesakene, som ikke gjaldt dispensasjon, var den gjennomsnittlige behandlingstiden på nærmere 1,5 år. Noe av forklaringen på at disse sakene tok lang tid var tilgang på ressurser, at dette var omfattende saker som kunne få store konsekvenser for foretakene, samt at det kom nye opplysninger underveis i saksbehandlingen.

KLIMABETINGET PRODUKSJONSSVIKT

For klagesaker innen produksjonssviktordningen, er gjennomsnittlig saksbehandlingstid seks og en halv måned. Dette bærer preg av at tre saker har vært lagt i bero i påvente av avgjørelse knyttet til regelverk om produksjonstilskudd. Uten disse tre sakene er gjennomsnittlig saksbehandlingstid i overkant av fem måneder.

Det kom inn 68 klagesaker til Landbruksdirektoratet i 2024, hvorav 64 ble behandlet samme år. I tillegg ble det i 2024 behandlet åtte saker fra tidligere år. Tre av sakene fra tidligere år var sakene som var lagt i bero i påvente av avgjørelse i forhold til produksjonstilskudd. De øvrige fem hadde kommet inn på slutten av året 2023, og gjaldt vekstsesongene 2022 og 2023.

Foto: Oskar Puschmann

I 2024 ble det behandlet 21 klagesaker knyttet til produksjons- og avløsertilskudd.

SKOGBRUK

I 2024 har Landbruksdirektoratet mottatt og behandlet én klage på avslag på hogst i vernskog. Denne klagesaken hadde en saksbehandlingstid på en måned og fem dager. I tillegg har vi mottatt og behandlet 14 klager på innsynskrav hvor Landbruksdirektoratet har hatt for lang saksbehandlingstid. Gjennomsnittlig behandlingstid på disse klagesakene er tre dager.

REINDRIFT

I 2024 mottok Landbruksdirektoratet 11 klager på tilskudd og 24 klager i saker etter Reindriftsloven. Saksbehandlingstiden varierer fra 10 til 60 dager avhengig av sakstype og hvor kompliserte sakene er.

ERSTATNING ETTER OFFENTLIGE PÅLEGG – HUSDYRPRODUKSJON

Direktoratet er klageinstans på denne ordningen. Det er behandlet fire klagesaker i 2024. To av sakene ble oversendt fra Statsforvalteren til direktoratet i 2022, og to saker ble oversendt i 2023. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden på de fire sakene var på 12,8 måneder. Saksbehandlingstiden er avhengig av ressurstilgang og inngang på saker. Vi arbeider med å korte ned saksbehandlingstiden.

VELFERDS-, NÆRINGS- OG VETERINÆRORDNINGENE

Det er behandlet fem klagesaker på velferdsområdet i 2024, med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 4,4 måneder. Innenfor tilskudd til veterinærreiser er det behandlet fire klagesaker med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 5,1 måneder. På næringsutviklingsområdet var det seks klagesaker, og saksbehandlingen var i snitt på 9,5 måneder. Styrene for forskningsmidlene for jordbruk og matindustri har behandlet én klagesak i 2024, med en saksbehandlingstid på 1,2 måneder.

Saksbehandlingstiden skyldes en utfordrende ressurssituasjon.

Foto: Oskar Puschmann

Egne rapporter og utredninger

9/2024	Årsrapport RUF 2023
40/2024	Gjennomgang av beredskapen i reindriften – rapport fra arbeidsgruppe
49/2024	Totalregnskap for reindriften 2023 og budsjett 2024
50/2024	Gjennomgang av RUF-forskriften – rapport fra arbeidsgruppe
51/2024	Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2023-2024
38/2024	KOSTRA landbruk – ei vurdering av rapporteringa for 2023
24/55306	Rapport om statsforvalterens saksbehandling etter eiendomslovgivningen i 2023
17/2024	Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg
18/2024	Forvaltningsstøtte for oppfølging av spredeareal-kravet for husdyrgjødsel - nytte og kostnad med ulike alternativer
19/2024	Utredning av utviklingstilskudd for god jordhelsepraksis
6/2024	Gjennomgang av oppryddingsarbeidet etter stormen 19. november 2021
39/2024	Årsrapport 2023 sentralt inntrukne rentemidler
44/2024	Kartlegging av foryngelse og miljøhensyn ved hogst
53/2024	Framtidens industritreslag
24/74792	Tilskudd til genressurstiltak – husdyr, planter og skogtrær. Utredning: «Vurdere behov for endring av forskrift om tilskudd til genressurstiltak – husdyr, planter og skogtrær»
24/2024	Tilskudd til veterinærreiser – Hvordan reisetilskuddet kan bidra til bedre veterinærdekning
36/2024	Sluttrapport Inn på tunet-løftet 2
11/2024	Bruk av digitale kart i forvaltningen av arealbaserte tilskuddsordninger

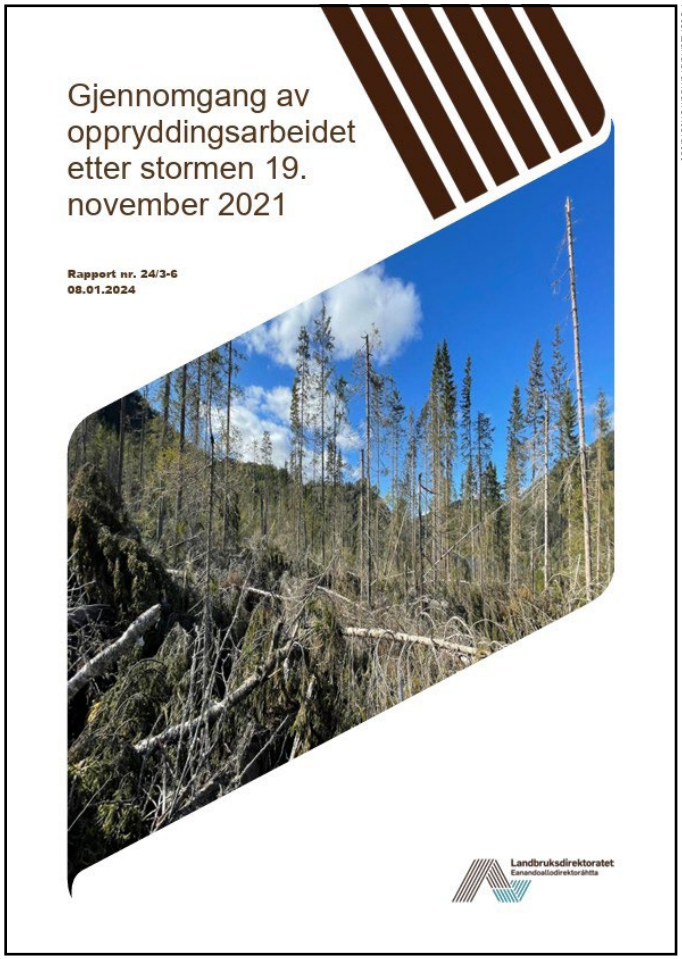

Foto: Landbruksdirektoratet

Rapporter og utredninger

	Årsrapport 2023 Omsetningsrådet
	Årsrapport 2023 Fondet for forskningsavgift på landbruksdirektoratet (FFL)
	Årsrapport 2023 FoU-midler over jordbruksavtalen (JA)
16/2024	Erfaringer med volummodellen og referanseprissystemet
23/2024	Utredning av pristilskudd til produsenter av poteter til industri
3/2024	Markedsrapport 2023
4/2024	Omverdenen til norsk landbruk og matindustri – rapport for 2023
5/2024	Produksjon av økologiske jordbruksvarer – rapport for 2023
52/2024	Matsvinn i jordbrukssektoren. Kartlegging for 2023.
10/2024	Utredning av om data i Husdyrregisteret kan brukes til tilskuddsutmåling

Utredninger der Landbruksdirektoratet har bidratt i sekretariat eller med faglige deltakelse eller innspill:

	Alternativer til målprismodell for melk, rapport 13/2024 (sekretariat)
	Alternativer til målprismodellen for korn, rapport 14/2024 (sekretariat)
	VF-rapport nr. 12-2024 / M-2917-2025 Forslag til metode for nasjonal klimasårbarhetsanalyse
	Klimastatus for jordbruket (RAPPORTERING ETTER INTENSJONSAVTALEN MELLOM JORDBRUKET OG REGJERINGEN OM REDUSERTE KLIMAGASSUTSLIPP OG ØKT OPPTAK AV KARBON FRA JORDBRUKET FOR PERIODEN 2021–2030) (sekretariat)
24/51887-2 -	Svar på oppdrag om å etablere kart over naturskog
M-2898-2024 -	Dokumentasjon av oppfyllelse av bærekraftskriterier for fast biomasse
M-2760-2024	Klimatiltak i Norge: Kunnskapsgrunnlag 2024
24/72422 -	Forordning om rammeverk for skogovervåkning
	Bruk av registerdata for utmåling av tilskudd for storfe
	Klimagassutslipp og husdyrtilskuddet
	Vurdering av velferdsordningane i jordbruket, sekretariat for partssammensatt arbeidsgruppe til jordbruksoppgjøret.

Regelverksutvikling

Her følger en oversikt over våre bidrag til nye forskrifter i 2024 og endringer av eksisterende.
Vi har ikke tatt med arbeid med forskrifter som ikke ble ferdigstilt. Faste justeringer av satser fremgår heller ikke.

Fagområde	Forskrift	Landbruksdirektoratets rolle
Markedsregulering kjøtt	FOR-2024-03-13-448 Forskrift om tilskudd til smågrisprodusenter som gjennomfører forlenget opphold i produksjonen	Landbruksdirektoratet fremmet forslag til ny forskrift basert på søknad fra Nortura, som sekretariat for Omsetningsrådet. Forskrift vedtatt av Omsetningsrådet 13. mars 2024.
Nytt prissystem melk	FOR-2008-10-22-1136 Forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksråvarer	Landbruksdirektoratet fremmet forslag til endringer i Omsetningsrådets regelverk i forbindelse med ny prismodell melk. Endringer vedtatt av Omsetningsrådet 24. oktober 2024.
Nytt prissystem melk	FOR-2007-06-29-832 Forskrift om prisutjevningsordningen for melk FOR-2005-12-22-1723 Forskrift om administrative nedsettelser av tollavgiftssatser for landbruksvarer	Landbruksdirektoratet bidro til endringer i forskriftene etter enighet mellom partene i jordbruksoppgjøret.
Nytt prissystem melk	FOR-2024-10-31-2605 Forskrift om volummodell melk	Landbruksdirektoratet bidro i arbeidet med ny forskrift om volummodell melk
Markedsregulering kjøtt	FOR-2024-10-24-2637 Forskrift om tilskudd til produsenter og slakterier som gjennomfører tiltak om økt slakting av kalv av storfe i 2025	Landbruksdirektoratet fremmet forslag til ny forskrift basert på søknad fra Nortura, som sekretariat for Omsetningsrådet. Forskrift vedtatt av Omsetningsrådet 24. oktober 2024.
Markedsregulering kjøtt	FOR-2024-11-07-2700 Forskrift om endring i forskrift om prisnedskriving ved salg av egg, eggprodukter og melkeprodukter til spesialmarkeder	Landbruksdirektoratet som sekretariat for Omsetningsrådet fremmet forslag til endringsforskrift, der ordningen ble åpnet for alle slakterier og skjærebedrifter i kjøttsektoren. Forskrift vedtatt av Omsetningsrådet 7. november 2024.
Tilskudd reindrift	FOR-2024-06-20-1069 Forskrift om tilskudd til distriktsplaner	Landbruksdirektoratet har utarbeidet forslag til endringer i forskriften, som ble vedtatt av LMD.
Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.	FOR-2014-12-19-1821 Forskrift om tilskot til avløysing ved sjukdom og fødsel mv.	Bistått LMD i endringen av forskriftens § 4 der øvre grense for antall dager en kan motta tilskudd er justert fra 365 dager til 425 dager.
Jordbruk og miljø	FOR-2019-12-18-2024 Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområder	Bidratt til endringer i forskriften etter enighet mellom partene i jordbruksoppgjøret. Endring av virkeområde.

Del 4

Styring og kontroll

Foto: Oskar Puschmann

Virksomhetsstyringen av Landbruksdirektoratet skal legge til rette for at målene og kravene som er satt, nås med rett kvalitet og en effektiv ressursbruk. Direktoratet har i 2024 jobbet systematisk med forbedringspunkter av styring og kontroll. Sentralt i dette arbeidet var operasjonaliseringen av Strategisk plan 2020-2025, ressursstyring, internkontroll, samt kvalitet i vårt prognosearbeid.

TILSTANDSVURDERING AV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

Fastsatte mål og resultatkrav for 2024 ble i høy grad nådd. Når det gjelder oppdrag gitt i tildelingsbrevene vurderes gjennomføringsgraden som god.

Aktiviteten i direktoratet har samlet holdt seg på det høye nivået som er etablert de siste årene. Oppdrag knyttet til strømstøtte, avvikling av pelsdyrhold, tørke og flom har medført at det har vært gjort omprioriteringer internt. Samtidig holder vi tempo i arbeidet med å utforme mer brukerrettede og effektive tjenester. Dette gjøres gjennom å utvikle regelverk og fagsystemene for de ulike ordningene.

Det er etablert en oppfølging av tildelingsbrevet og rapportering som bidrar til at vi har oversikt over statusen for leveranser og at forbruket holdes innenfor tildelingene og fullmaktene som er gitt. Økonomirapporteringen og prognosearbeidet for ordninger og fond utgjør en vesentlig del av vårt styrings- og kontrollarbeid. Kvaliteten og følgelig korrektheten i rapporteringen vurderer vi til å være tilstrekkelig.

Arbeidet med å gjøre data i fagsystemene tilgjengelig, slik at vi kan nyttiggjøre denne informasjonen i større grad i styringen, ble utvidet i 2024. Uttrekket som er etablert, gjør tilgjengelig aggregerte data for vel 50 ordninger i Agros, fra Reindig og skogsystemet. Datauttrekk herfra gjør at vi kan forbedre våre analyser, få mer fakta til regelverksarbeidet og øke kvaliteten i vårt prognosearbeid.

Risikostyring er en integrert del av styringen av direktoratet. Det gjennomføres risikovurderinger på flere nivåer. Overordnet risikovurdering gjøres med utgangspunkt i våre virksomhetsprosesser rettet mot vår evne til å gjennomføre samfunnsoppdraget, slik det kommer frem i økonomi- og virksomhetsinstruksen og i tildelingsbrevene. I tillegg gjennomfører vi årlig risikovurderinger av utvalgte økonomiske og juridiske virkemidler. Alle større prosjekter risikovurderes løpende.

Arbeidet med å etablere bedre og mer tilgjengelig dokumentasjon fortsatte i 2024. Direktoratet ser at forbedringer av internkontrollsystemet bidrar til at vi får tydelighet i ansvar og roller. Områder som ble prioritert i 2024, var arbeide med å forbedre dokumentasjonen innenfor sikkerhet og beredskap, FFL/JA, styringssystem for informasjonssikkerhet, sikring av pengekrav og produksjonstilskudd.

Det er behov for å fortsette arbeidet med utviklingen av prosessene som er knyttet til virksomhetsstyringen i 2025. Sentralt i utviklingen av styringen er strategisk plan, som strekker seg til 2025. Dette har bidratt til at vi får et flerårig perspektiv på styringen. Sentralt i dette arbeidet er den årlige handlingsplan med tiltak for å operasjonalisere strategisk plan. Satsingen på digitalisering og forbedringen av våre fagsystemer er en sentral del av dette sammen med kompetanse- og bemanningsplanlegging. I 2024 har også direktoratet gjort forberedelser til å innføre statlige regnskapsprinsipper (SRS) fra 2025. Det er imidlertid nødvendig å finne områder hvor slik informasjon kan benyttes for å forbedre styringen av direktoratet. Samlet gir de ulike aktivitetene et bedre grunnlag for å kunne ta beslutninger som vedrører disponering av budsjettrammene fremover.

«Direktoratet ser at forbedringer av internkontrollsystemet bidrar til at vi får tydelighet i ansvar og roller.»

Det pågående arbeidet med å utvikle styring og kontroll mener vi er tilstrekkelig for å bygge en kultur som øker leveringsevnen, etterlevelsen av regelverk og korrektheten i virksomheten.

Vi vurderer Landbruksdirektoratets resultat- og regnskaps-informasjon for 2024 som relevant og pålitelig.

OPPFØLGING AV EVENTUELLE MERKNADER FRA RIKSREVISJONEN

Landbruksdirektoratets regnskap for 2023 ble godkjent uten vesentlige merknader. I den forbindelse avholdt Riksrevisjonen og Landbruksdirektoratet et oppsummeringsmøte. Riksrevisjonen ga ros for godt samarbeid og oppfølging fra direktoratets side.

Høsten 2024 startet Riksrevisjonen revisjonen av regnskapet for 2024. I oppstartsmøtene bekreftet de at direktoratets intern-kontroll fungerer som forutsatt. Dette er en viktig bekreftelse på at direktoratet ivaretar sine oppgaver på en trygg og pålitelig måte.

Årsoppgjørsrevisjonen for 2024 startet i februar 2025. Den endelige revisjonsberetningen forventes å foreligge innen 1. mai 2025.

BRUK AV KONSULENTTJENESTER

Regjeringen har gitt føringer om at vi skal redusere konsulent-bruken der vi kan bruke våre egne ressurser og kompetanse. I tillegg skal vi som hovedregel ikke bruke tjenester fra kommunikasjons-bransjen, unntatt til informasjons- og holdningskampanjer.

Landbruksdirektoratet prioriterer å bruke interne ressurser når dette er mest effektivt. Vi kjøper konsulenttjenester når vi trenger spesialisert kompetanse som det ikke er hensiktsmessig å ha ansatt fast. Et eksempel er ved utvikling av IKT-systemer, der behovet for kompetanse varierer mellom prosjektene.

For å sikre effektivitet og lønnsomhet i utvikling og vedlikehold av IKT-systemer har vi inngått rammeavtaler. Disse avtalene gir oss tilgang til nødvendig kompetanse og kapasitet innen digitalisering og systemutvikling. Konsulentene bidrar også til å redusere sårbarhet ved sykdom og fravær i prosjektene.

Tabellen til høyre viser en oversikt over direktoratets bruk av konsulenttjenester.

Hovedforklaringen på nedgangen fra 2023 er en redusert bruk av konsulenter til utvikling av IKT-systemer. Behovet for IKT-konsulenter varierer fra år til år avhengig av prosjekt-porteføljens størrelse og type prosjekter.

Øvrige konsulenttjenester i 2024 omfatter blant annet:

- Arbeid med direktoratets søknad til EU om regodkjenning av giesesalt
- Takseringskostnader ved avvikling av pelsdyrhold
- Bistand i rekrutteringsprosesser
- Diverse utredninger

Landbruksdirektoratet har ikke kjøpt tjenester fra kommunikasjonsbransjen i 2024.

I 2024 har direktoratet kjøpt andre fremmede tjenester for 59 mill. kroner. Av dette utgjør 71 prosent oppgaver knyttet til drift og vedlikehold av IKT-systemer.

UTVIKLING I BRUK AV KONSULENTTJENESTER I KR.

	2022	2023	2024
Kons.tj - utvikling av programvare og IKT-løsninger (konto 671)	22 962 524	29 942 710	22 346 011
Kons.tj - organisasjons-utvikling, kommunikasjons rådgivning mv. (konto 672)	37 125	10 125	437 140
Andre konsulent-tjenester (konto 673)	995 350	4 624 903	6 493 902
Total	**23 994 999**	**34 577 738**	**29 277 053**

TILTAK FOR Å REDUSERE KLIMAGASSUTSLIPP OG ENERGIBRUK

Landbruksdirektoratet arbeider systematisk for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk, i tråd med regjeringens mål.

KONTORLOKALER

- Oslo-kontoret: I 2022 flyttet kontoret til nye, moderne lokaler. Flyttingen reduserte direktoratets totale kontorareal med nesten 40 prosent og førte til betydelig energieffektivisering (energiklasse B). Bygget har lav andel oppvarming med elektrisitet, olje eller gass og ble i 2023 sertifisert med miljøscore 4 av 5. En stor del av eksisterende møbler og inventar ble gjenbrukt.
- Alta-kontoret: Bygget til Alta-kontoret har energiklasse A og bruker fjernvarme som hovedkilde til oppvarming. I 2024 installerte utleier et nytt energieffektivt styringssystem, tilsvarende det som brukes ved Oslo-kontoret.

Til tross for økt bemanning i 2024 har direktoratet ikke utvidet arealet i noen av leieavtalene.

ANSKAFFELSER

Fra 1. januar 2024 har direktoratet fulgt de oppdaterte reglene i anskaffelsesforskriften. Der planlagte anskaffelser har vesentlig klima- eller miljøpåvirkning, stiller vi krav om hensyn til klima og miljø i kvalifiserings- og/eller tildelingskriteriene og vekter kravene ved tildeling av oppdragene. Dette har i 2024 blant annet vært viktig i forbindelse med avtaler om oppsetting av reingjerder.

TJENESTEREISER

Før en reise foretas, vurderer vi om den er nødvendig ut fra klimahensyn. Vi velger det raskeste, rimeligste og mest miljøvennlige alternativet som samtidig er effektivt og forsvarlig for staten. Reiseaktiviteten (målt i reisekostnader) er redusert med over 30 prosent sammenlignet med 2019 og med åtte prosent fra 2023 til 2024.

Gjennom energieffektive lokaler, miljøvennlige anskaffelser og redusert reiseaktivitet bidrar direktoratet til å redusere klimagassutslipp og energibruk. Vi vil fortsette å prioritere energieffektive og miljøskånsomme løsninger i fremtidige avtaler og anskaffelser.

Klimahendelser har ført til økt behov for personalressurser til håndtering av naturskadeordninger og andre erstatnings- og støtteordninger som påvirkes av endrede klimaforhold.

OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

I 2024 har Landbruksdirektoratet videreutviklet rutiner og kontrollsystemer for anskaffelser. Dette inkluderer bedre gjennomføring av anskaffelser og mer systematisk oppfølging av avtaler.

Direktoratet benytter fellesavtaler fra Statens innkjøpssenter når disse er relevante.

Vi har i 2024 gjennomført følgende antall anskaffelser:

Anskaffelser gjennomført via KGV	19
Direkte anskaffelser under terskelverdi	5
Avrop på eksisterende avtaler	4
Totalt 2024	**28**

Direktoratet mottok seks innsynskrav knyttet til anskaffelsene.

En klage ble fremmet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA).

Foto: Landbruksdirektoratet

Eli Reistad besøkte Alta-kontoret og avdeling reindrift.

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Sikkerhet og beredskap ble som fagområde styrket med en dedikert ressurs i løpet av 2024. I august startet en ny sikkerhetsleder i direktoratet. Dette vil styrke direktoratet sine muligheter for å nå målene på området.

Sikkerhetstilstanden i direktoratet vurderes som tilfredsstillende. Antall meldte avvik innen sikkerhet var noe lavere i 2024 i forhold til 2023. De fleste rapporterte hendelser finner vi innen informasjonssikkerhet og er forsøk på svindel via e-post.

Direktoratet har høy oppmerksomhet om informasjonssikkerhet og gjennomfører sikkerhetstest av kritiske systemer og nye systemer som utvikles. Sentralt i direktoratets arbeid med risiko- og sårbarhetsvurdering av IT-sikkerhet og informasjonssikkerhet er sikkerhets- og penetrasjonstester. For å avdekke eventuelle sårbarheter og risiko gjennomføres regelmessige sikkerhets- og penetrasjonstester i alle nye systemer og ved større endringer av eksisterende systemer. Disse utføres alltid av ekstern tredjepart. Basert på risikobilde iverksettes tiltak for å redusere risiko til akseptabelt nivå.

Etablering av nytt styringssystem for informasjonssikkerhet startet i begynnelsen av 2023. Med et nytt styringssystem for informasjonssikkerhet ønsker vi å tilrettelegge for bedre etterlevelse av krav og større oppmerksomhet om informasjonssikkerhet internt. Det nye styringssystemet bygger på en mal i fra Digitaliseringsdirektoratet, Stifinneren. Prosessen startet opp igjen høsten 2024 og styringssystemet for informasjonssikkerhet ferdigstilles og implementeres i direktoratet i 2025.

På lik linje som med informasjonssikkerhet revideres også styringssystemene for personell- og objekt/fysisk sikkerhet. Alle risiko- og sårbarhetsanalyser innen sikkerhetsområdet hadde oppstart på revisjon i fra høsten 2024 og vil pågå igjennom 2025, slik at styringssystemene har oppdaterte vurderinger av risiko som grunnlag.

Direktoratet startet prosessen med å etablere og revidere sin risiko- og sårbarhetsanalyse på samfunnssikkerhetstruende- og virksomhetstruendenivå høsten 2024. Denne analysen danner grunnlaget for revisjon av direktoratet sine tiltak innen beredskap.

I løpet av 2024 ble det gjennomført to beredskapssymposier. Hensikten med beredskapssymposiene er å øke oppmerksomheten og kompetansen om beredskap hos direktoratets ledere og samordne beredskapsarbeidet på tvers i direktoratet. I forbindelse med symposiet før sommeren ble det avhold en diskusjonsøvelse hvor digital sikkerhet var tema.

Beredskaps- og sikkerhetsarbeidet er et krevende område for direktoratet. Økende usikkerhet i den globale sikkerhetssituasjon, forsyningssikkerhet, selvforsyning, matsikkerhet, klima- og miljøforhold, samt økt risiko for cyberangrep gjør at direktoratet bruker mer tid og oppmerksomhet på dette enn tidligere.

Foto: Landbruksdirektoratet

Sikkerhet og beredskap ble som fagområde styrket i løpet av 2024, og Fredrik Bay ble ansatt.

LANDBRUKS- OG MATCERT

Landbruks- og matCERT har videreført sine aktiviteter fra tidligere år. De tilknyttede virksomhetene – Landbruksdirektoratet, NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi), Mattilsynet og Veterinærinstituttet – har ukentlige møter hvor vi går gjennom varsler eller hendelser som har oppstått og diskuterer aktuelle sikkerhetsutfordringer. I 2024 gjennomførte Landbruks- og matCERT én øvelse med de tilknyttede virksomhetene.

PERSONVERN

Landbruksdirektoratet har gjennomført flere tiltak i 2024 for å styrke personvernet. Disse tiltakene inkluderer videre jobbing med implementering av sletterutiner og kompetanseheving av ansatte gjennom informasjonsmøter.

Direktoratet har jobbet aktivt med å integrere personvern i sitt styringssystem for sikkerhet. Dette arbeidet styrker både den interne kompetansen og bevisstheten om personvern, og legger grunnlaget for å forbedre internkontrollen på området.

I 2024 ble det ikke registrert noen kjente avvik innen personvern.

Direktoratet inngikk flere nye databehandleravtaler i forbindelse med overtagelsen av forvaltningsansvaret for høstbare viltressurser.

TIPS OM JUKS MED TILSKUDD OG REGULERINGER

På Landbruksdirektoratets nettsider informerer vi om hvordan publikum kan tipse oss om mulig juks med tilskudd og reguleringer. Dette kan være informasjon som ikke er avdekket gjennom den vanlige forvaltningen, men som kan ha betydning for vurderingen av rettigheter og plikter for enkeltpersoner.

Vi mener at oppfølging av tips er viktig for å sikre tillit og legitimitet til de landbrukspolitiske virkemidlene. Derfor har vi etablert rutiner som sikrer at relevant informasjon blir fanget opp og formidlet til riktig forvaltningsenhet på en ensartet og sikker måte.

Vi har fulgt opp alle meldinger vi fikk fra publikum i 2024.

Vi ønsker tips og varsler om mulig juks

Du kan tipse Landbruksdirektoratet om juks med tilskudd og reguleringer innen jordbruk, skogbruk, reindrift, næringsmiddelindustri, matimport/eksport og naturskadeerstatning.

Juks i sammenheng med landbruk, næringsmiddelindustri og naturskade kan gjelde alle typer tilskudd og erstatninger utbetalt av Landbruksdirektoratet. I tillegg kan det være snakk om juks med reguleringer, slik som bo- og driveplikt, melkekvoter, tollkvoter, regulering av svine- og fjørfeproduksjon og pilkt til å betale avgifter for omsetning av landbruksprodukter.

Har du mistanke om slike ulovligheter, vil vi gjerne høre fra deg.

Slik tipser du

Du kan tipse oss på følgende måter:

- Benytte digitalt skjema: Tips om juks innen landbruk, næringsmiddelindustri og naturskade
- Sende e-post til: tips@landbruksdirektoratet.no
- Sende brev til: Landbruksdirektoratet v/seksjon ekstern kontroll, Postboks 56, 7701 Steinkjer

Du kan benytte skjema Tips om juks innen landbruk, næringsmiddelindustri og naturskade når du tipser oss på e-post eller i brev. Da kan du også legge ved dokumentasjon for å opplyse saken for oss.

Ved spørsmål kan du kontakte oss på telefon 78 60 60 00 (åpent 9-15 alle hverdager).

Anonymitet

Du kan velge å gi tips anonymt. Benytter du digitalt skjema, krysser du av for at du ønsker å være anonym. Sender du tipset på annen måte, må du passe på at det ikke fremgår opplysninger som kan identifisere deg.

Du kan også velge å være åpen om din identitet, og gi oss mulighet til å kontakte deg. Hvis du gir oss tillatelse til å kontakte deg, er det enklere for oss å følge opp tipset.

Hva skjer med tipset mitt?

Landbruksdirektoratet vurderer tipset og hvordan det skal følges opp. Det er ikke sikkert du blir kontaktet selv om du har gitt oss tillatelse til det.

Foto: Landbruksdirektoratet

På Landbruksdirektoratets nettsider informerer vi om hvordan publikum kan tipse oss om mulig juks med tilskudd og reguleringer.

Personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling

ORGANISASJONSUTVIKLING

Landbruksdirektoratet har forlenget leiekontrakten for nåværende kontorlokaler i Alta, og har i den forbindelse gjennomført en oppgradering av kontorlokalene. I Steinkjer er det blitt flere ansatte, på grunn av den nye seksjon for vilt og utmarksressurser og mange midlertidige ansatte knyttet til økt saksmengde på naturskadeerstatning. Landbruksdirektoratet har derfor endret arbeidsplasskonsept, fra faste cellekontorer til cellekontorer med fritt plassvalg, og en oppgradert sone med noen arbeidsplasser i aktivitetsbasert landskap. Tillitsvalgte og verneombud var godt involvert i denne prosessen. Kontorlokalene på Valle i Oslo som vi flyttet til i september 2022 fungerer godt, og det ble gjort noen mindre tilpasninger i 2024, som bedre solskjerming.

Vi har et tillitsfullt og godt partsamarbeid i Landbruksdirektoratet, i tråd med Hovedavtalen i staten. Det ble gjennomført 15 informasjons-, drøftings- og forhandlingsmøter (IDF) i 2024, hvorav ett ble gjennomført på vårt kontorsted i Alta. Vi evaluerer medbestemmelsen i tråd med Hovedavtalen. Videre har vi gjennomført opplæring av tillitsvalgte i budsjettprosessen og økonomistyringen i direktoratet.

Arbeidet med Tillitsreformen har fortsatt langs de tre konkrete tiltaksområdene:

1. Konkretisere tiltak for oppfølging av strategisk plan ved å utvikle interne kompetanse, redusere krav til rapportering, og er erstatte eksterne kompetanseinnkjøp.
2. Styrke dialogen med de tillitsvalgte, videreutvikle tillitsbasert ledelse og gjennomføre felles opplæring i avtaleverket.
3. Gjennomgår relasjonen og samhandlingen med stats-forvalterne og kommunene i lys av tillitsreformen.

Når det gjelder tiltaksområde 2, har vi gjennomført en rekke seminarer, omtalt under avsnittet om «Helse, miljø og sikkerhet». Videre har vi gjennomført digitalt seminar om tillitsbasert ledelse og medarbeiderskap for alle ansatte, og fysisk foredrag om «Kunsten å virke sammen» på direktorats-samling for alle ansatte.

Landbruksdirektoratet holdt også innlegget «Medbestemmelse og medarbeiderskap i lys av tillitsreformen» under DFØs «Tillitsreformuka».

KOMPETANSEUTVIKLING

Direktoratets kompetanseprogram er nå integrert i Ldir-skolen. Valget av skole-begrepet reflekterer ønsket om å tilby rettidig og forutsigbar opplæring gjennom relevante moduler. For å sikre bred involvering og kvalitet i utviklingen av Ldir-skolen, er det etablert et kompetanseutvalg med representanter fra alle avdelinger samt tillitsvalgte. Kompetanseutvalgets hovedoppgave er å gi innspill til prioritering og utvikling av innhold i Ldir-skolen.

Foto: Landbruksdirektoratet

Alle våre ansatte ved direktoratsamlingen på Kløfta i juni.

Ldir-skolen tilbyr et bredt spekter av opplæringsmoduler, inkludert relevant e-læring, samt fysisk og digital opplæring. Opplæringen omfatter forvaltningskompetanse, digital kompetanse, fag-kompetanse, medarbeiderskap og ledelse. Nyansatte i direktoratet får tilbud om e-læring innen oppstart i staten, relevant forvaltningskompetanse samt opplæring i Excel, PowerPoint og Power BI. I tillegg er det gjennomført fysisk opplæring i klarspråk, Power BI, QGIS-kartdata, offentleglova, Lovdata, kommunikasjon og formidling.

I 2024 ble det avholdt to nyansattsamlinger over to dager hver, med om lag 60 deltakere totalt. Formålet med samlingene var å gi økt innsikt i direktoratets samfunnsoppdrag. Hele leder-gruppen bidro til å gi deltakerne bedre forståelse av direktoratets faglige utfordringer og ulike roller. Programmet inkluderte også møter med departementet, en gjennomgang av direktoratets historie og praktiske øvelser knyttet til etiske problemstillinger og verdigrunnlaget vårt.

Det ble gjennomført en direktoratssamling over to dager, bestående av en «innedag» med foredrag om samhandling og endringskompetanse, og en «utedag» med landbruksfaglige innslag. Vi vurderer disse tiltakene som nyttig for å bidra til felles kultur og bedre samarbeid på tvers.

I samarbeid mellom IT og HR ble det avholdt KI-verksteder for alle avdelinger. Verkstedene hadde som formål å formidle retningslinjer og stimulere til utprøving av nye verktøy. De åpnet også for dialog om hvordan kunstig intelligens kan benyttes i de ulike avdelingene og av den enkelte medarbeider.

Hvert år settes det av interne kompetansemidler som alle ansatte kan søke på i samråd med sin leder. Midlene benyttes til tiltak som støtter både virksomheten som helhet, grupper av ansatte og individuelle kompetansebehov. I 2024 ble det tildelt kompetansemidler til kurs og opplæring innen blant annet arkiv, juss, databaser, samisk- og norskopplæring, samt landbruks-faglig kompetanseheving.

PERSONELLMESSIGE FORHOLD

Per 31. desember 2024 hadde Landbruksdirektoratet 245 ansatte fordelt på 242,4 årsverk. Av disse var 217 fast ansatte, mens 28 var midlertidig ansatte, fordelt på fire vikariater, 22 engasjementer, én lærling og én åremålsstilling (administrerende direktør).

Blant de ansatte var 62 prosent kvinner og 38 prosent menn.

UTVIKLING ANTALL ANSATTE PER 31.DESEMBER

	2022	2023	2024
Antall fast ansatte	203	210	217
Antall midlertidig ansatte	13	25	28
Totalt	**216**	**235**	**245**

ANTALL ANSATTE PER 31. DESEMBER FORDELT PÅ KONTORSTED

	Fast ansatte	Engasjement	Vikariat	Lærling	Adm.dir. (åremål)	Totalt
Oslo	148	14	4	1	1	168
Steinkjer	40	8	0	0	0	48
Alta	29	0	0	0	0	29
Totalt	**217**	**22**	**4**	**1**	**1**	**245**

FLERE FAST ANSATTE I 2024

Forvaltningen av høstbare viltressurser ble flyttet fra Miljødirektoratet i Trondheim til Landbruksdirektoratets kontor på Steinkjer. Den nye seksjonen for vilt- og utmarksressurser ble etablert 1. september 2024, og Landbruksdirektoratet overtar ansvaret 1. januar 2025.

Høsten 2024 ansatte direktoratet medarbeidere til den nye seksjonen på Steinkjer. Økningen i antall fast ansatte skyldes hovedsakelig opprettelsen av den nye seksjonen på Steinkjer. Videre ble arkiv- og kontorservice forsterket med en stilling.

NOE ØKNING I MIDLERTIDIG ANSATTE

Antallet midlertidig ansatte økte noe fra 2023 til 2024, mens veksten var større fra 2022 til 2023. Dette skyldtes et ekstraordinært behov for ressurser til å behandle saker knyttet til strømstøtte-ordningen, avviklingen av pelsdyrhold og erstatningsordningen for naturskader. Arbeidet med å behandle disse sakene vil fortsette i 2025.

Foto: Robert Daniel Hermann

Den nye seksjonen for vilt- og utmarksressurser ble etablert 1. september 2024.

TURNOVER

Samlet turnover i 2024 var på 6,1 prosent. Sammenlignet med 2023 var det en reduksjon på 1,1 prosentpoeng.

	2022	2023	2024
De som gikk over i annen stilling i eller utenfor staten	8,4 %	6,8 %	4,5 %
Inkludert de som gikk av med pensjon*	10,2 %	7,2 %	6,1 %

*Gjennomsnittsalder for de som gikk av med pensjon var 68 år.

DELTID, MIDLERTIDIGE ANSETTELSER OG FRAVÆR

Deltidsarbeid i direktoratet er begrunnet ut fra den enkeltes behov og livssituasjon. Det følger av vår personalpolitikk at vi skal tilrettelegge for våre medarbeidere i alle livsfaser, det vil si ved behov for midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for barn eller ved delvis pensjon. All deltid i direktoratet er frivillig deltid.

Midlertidige ansettelser er begrunnet ut ifra et ekstraordinært behov for ressurser og ved behov for vikarer i forbindelse med foreldrepermisjon og annet fravær. Bruken av midlertidige stillinger blir drøftet med de tillitsvalgte to ganger i året.

NOEN NØKKELTALL, I PROSENT:

	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon*		Legemeldt sykefravær**	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
2024	3,2 %	6,0 %	5,3 %	15,2 %	10 uker	24 uker	3,0 %	4,7 %
2023	3,4 %	5,5 %	6,7 %	13,0 %	12 uker	16 uker	4,1 %	5,0 %
2022	2,4 %	5,1 %	3,6 %	6,6 %	12 uker	23 uker	3,5 %	4,5 %

*Totalt var det fire menn og ni kvinner som hadde foreldrepermisjon i 2024. Antall uker er gjennomsnitt.
En kvinne og en mann hadde foreldrepermisjon med 80 prosent lønn.
**Landbruksdirektoratets sykefravær er kommentert i avsnittet om sykefravær.

«Samlet turnover i 2024 var på 6,1 prosent. Sammenlignet med 2023 var det en reduksjon på 1,1 prosentpoeng.»

SYKEFRAVÆR

Landbruksdirektoratet jobber systematisk for å forebygge sykefravær og følge opp sykmeldte medarbeidere. De siste årene har vi fulgt sykefraværet nøye, spesielt langtidsfraværet. Lederne følger opp langtidsfraværet i samarbeid med HR, Nav og bedriftshelsetjenesten for å finne gode og relevante tiltak for den enkelte.

Viktigste innsatsområdene i direktoratets IA-handlingsplan er å forebygge og følge opp sykefravær, hindre frafall fra arbeidslivet og forbedre kvartalsvis rapportering av sykefravær.

Kvartalsvis sykefraværsstatistikk er fast tema i arbeidsmiljøutvalget, i toppledergruppa og samarbeidsforumet (IDF) mellom ledelsen og tillitsvalgte.

I 2024 gjennomførte arbeidsmiljøutvalget en risikovurdering av sykefraværsarbeidet i direktoratet. Risikovurderingen viste at vi har gode rutiner for å forebygge sykefravær, tilrettelegge for de som står i fare for å bli sykemeldt og følge opp sykemeldte.

NEDGANG I SYKEFRAVÆRET I 2024

Målet til Landbruksdirektoratet et at sykefraværet ikke skal overstige 4,5 prosent i årsgjennomsnitt. I 2024 var det totale sykefraværet 5,5 prosent, en nedgang fra 6,1 prosent i 2023. Nedgangen skyldes hovedsakelig at det legemeldte fraværet gikk ned fra 4,6 prosent i 2023 til 4,0 prosent i 2024. Det egenmeldte fraværet var stabilt på 1,5 prosent i 2023 og 2024.

Kvinner hadde i 2024 et legemeldt sykefravær på 4,7 prosent. Menn hadde et legemeldt fravær på 3,0 prosent.

LÆRLINGEORDNINGEN

Direktoratet har hatt en lærling innen service- og administrasjonsfaget, som fullførte og fikk fagbrev primo juli. Vi rekrutterte en ny lærling innen samme fagområde, som begynte i direktoratet i august 2024.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Landbruksdirektoratet arbeider systematisk for å utvikle organisasjonen og videreutvikle et godt og helsefremmende fysisk og psykososialt arbeidsmiljø.

I 2024 har vi sammen med bedriftshelsetjenesten gjennomført:

- Seminar for alle ansatte om stress i arbeidshverdagen.
- To seminar for ledere, verneombud, arbeidsmiljøutvalg og tillitsvalgte om diskrimineringsfaktorer og om sammenhengen mellom jobb og psykisk helse.
- Førstehjelpskurs.

VERDENSDAGEN FOR PSYKISK HELSE

Vi markerte verdensdagen for psykisk helse med et seminar for alle ansatte om hvordan vi alle kan bidra til å skape et helsefremmende arbeidsmiljø.

ARBEIDSMILJØUTVALGET

Utvalget har hatt fire møter i 2024. Temaene har vært forebygging og oppfølging av sykefravær, bruk av overtid og fleksitid, samt endringer/oppgraderinger i kontorlokalene på alle tre kontorsteder. Lokale arbeidsmiljøutvalg på Steinkjer og i Alta rapporterer årlig til arbeidsmiljøutvalget om sitt arbeid.

Det har ikke vært registrert ulykker, skader eller andre HMS-hendelser i 2024.

BEDRIFTSHELSETJENESTEN

I 2024 har bedriftshelsetjenesten bidratt i arbeidet med forebygging og oppfølging av sykefravær, gjennomført individuelle arbeidsplassvurderinger og arrangert førstehjelpskurs. Videre har bedriftshelsetjenesten bidratt med seminar som direktoratets har arrangert i arbeidet med å opprettholde og videreutvikle et godt arbeidsmiljø.

«Vi markerte verdensdagen for psykisk helse med et seminar for alle ansatte om hvordan vi alle kan bidra til å skape et helsefremmende arbeidsmiljø.»

NØKKELOPPLYSNINGER OM REKRUTTERING

53 stillinger utlyst

Søkere i 2024

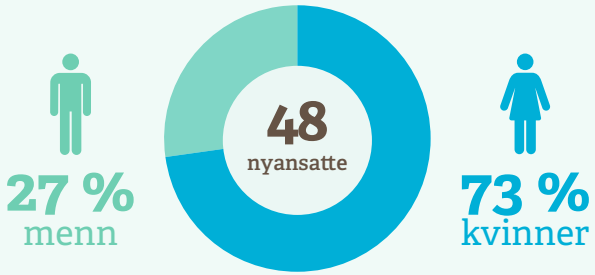

Nyansatte i 2024

LIKESTILLING OG IKKE-DISKRIMINERING

AKTIVITETS- OG REDEGJØRELSESPLIKTEN SOM ARBEIDSGIVER OG SOM FORVALTNINGSORGAN (ARP)

Landbruksdirektoratet har i 2024 fortsatt arbeidet med aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP), jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 24 og § 26.

SOM ARBEIDSIVER

Vi har videreført den partssammensatte arbeidsgruppen som har arbeidet for økt likestilling og mot diskriminering som arbeidsgiver. I mindre team har vi undersøkt og kartlagt områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse og utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv, i henhold til Bufdirs metodikk.

Som en del av inkludering og mangfoldsarbeidet markerte direktoratet Pride i juni på alle tre kontorsteder, med et relevant foredrag fra Norges Bygdeungdomslag om å være skeiv og hvorfor mangfold er viktig både i by og bygd.

Landbruksdirektoratet har oppfylt kravet om ansettelse gjennom Trainee-programmet i staten.

Foto: Landbruksdirektoratet

Kjønnsbalanse fordelt på stillingskoder per 31.12.2024

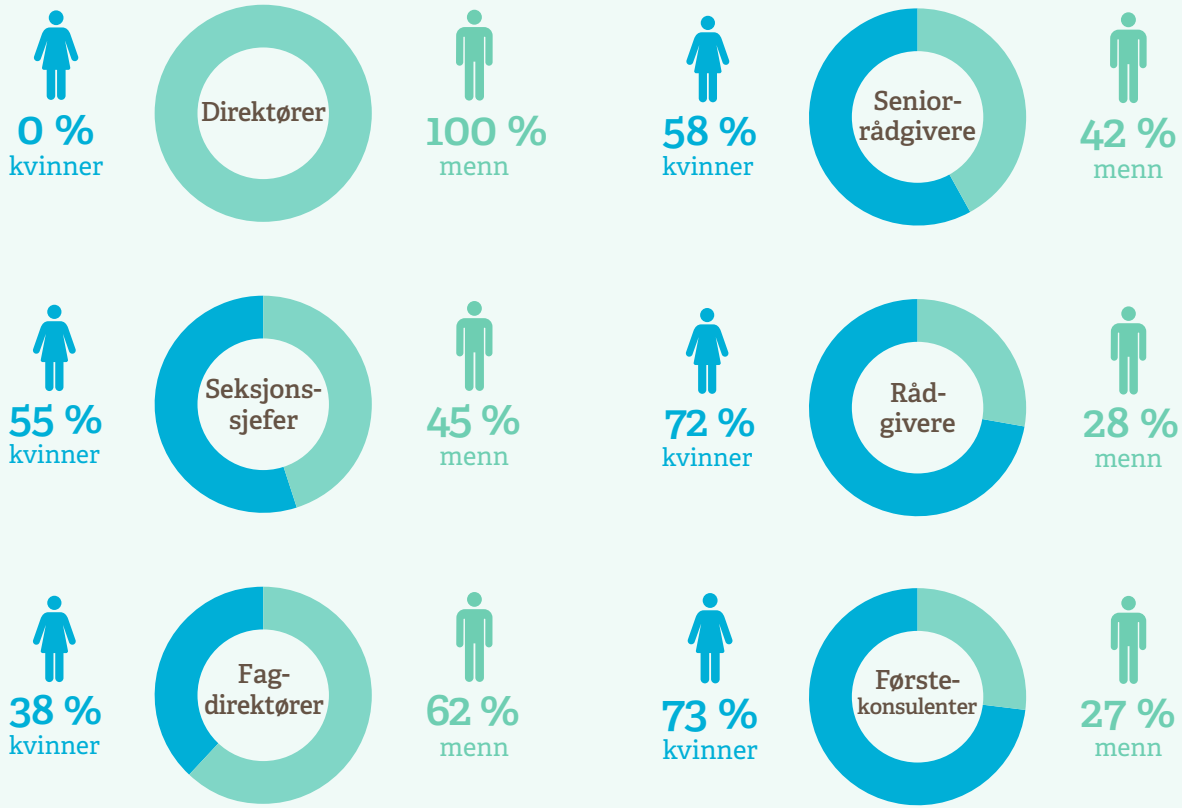

SOM FORVALTNINGSORGAN

Landbruksdirektoratet har følgende retningslinjer for likestillings- og diskrimineringsarbeidet:

«Likestilling og fravær av diskriminering er viktig for den enkelte, for virksomheten og for samfunnet. Landbruksdirektoratet skal arbeide for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Vi skal ha kunnskap om likestilling og om risiko for diskriminering innenfor alle områder vi arbeider med.

Vi forvalter en rekke økonomiske og juridiske virkemidler på områder som berører privatpersoner, næringsdrivende eller ansatte innen næringen. Å fremme likestilling og hindre diskriminering krever et kontinuerlig, systematisk og langsiktig arbeid og det skal være godt forankret i hele direktoratets virksomhet. Det skal derfor være en integrert del av våre arbeidsprosesser, rutiner og saksbehandling.»

Det har dessverre vært lavere aktivitet enn ønsket på dette området i 2024, men direktoratet vil revitalisere dette arbeidet i 2025.

GJENNOMSNITTSLØNN PER STILLINGSKODE FORDELT PÅ KJØNN PER 31.12

	2022		2023		2024*	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Direktører	1 185 876	1 131 032	1 255 876	1 192 032	-	1 192 032
Seksjonssjefer	893 003	909 841	937 736	967 592	937 134	975 207
Fagdirektører	856 230	875 048	921 714	941 282	859 688	941 282
Seniorrådgivere	669 053	701 733	714 487	746 137	723 269	757 968
Rådgivere	577 251	565 830	604 381	605 788	612 467	613 203
Førstekonsulenter	526 566	496 777	558 225	574 782	570 507	561 602

*Tallene for 2024 er ikke oppdatert etter at lønnsforhandlinger for 2024 er gjennomført 15.2.2025.

Kjønnsbalanse

Per 31. desember var kjønnsbalansen 62 prosent kvinner og 38 prosent menn. I 2025 vil kjønnsbalansen i toppledergruppen endres når to nye direktører trer inn i sine roller.

Blant seksjonssjefer var kvinneandelen 55 prosent, en økning fra tidligere. Landbruksdirektoratet har lenge hatt over 60 prosent kvinner totalt. Det er en jevnere fordeling blant seniorrådgivere, mens kvinneandelen blant rådgivere er økende.

NØKKELOPPLYSNINGER OM LIKELØNN

For seksjonssjefer har menn hatt en noe høyere lønnsutvikling enn kvinner, grunnet utskifting av ledere og ansettelse av kvinnelige ledere med mindre erfaring enn de som sluttet. Lønnsforskjellen hos seniorrådgivere kan forklares med at mannlige seniorrådgivere i snitt har lengre arbeidserfaring enn kvinnelige. Lønnsforskjellen på rådgivere er utjevnet. For førstekonsulenter har nå kvinner høyere lønn enn menn. Forskjellen handler mer om inngangslønn og endring av stillingskoder til rådgivere.

Del 5

Vurdering av fremtidsutsikter

Foto: Oskar Puschmann

BIDRAG TIL STABILITET I UROLIGE TIDER

Det er økt usikkerhet om økonomiske, sikkerhetspolitiske og handelspolitiske forhold. Den nye administrasjonen i USA har som uttalt mål å utfordre sine handelspartnere, og benytter metoder utenfor tradisjonelt diplomati og etablerte felles kjøreregler for internasjonal handel. Dette påvirker Norge og markedene for landbruksvarer fra jord- og skogbruk.

Klimaendringer og naturhendelser utfordrer produksjonsforholdene for reindriften, jordbruket og skogbruket.

Landbruksdirektoratet skal bidra til stabilitet i urolige tider ved å være en effektiv iverksetter av nasjonal politikk innenfor landbruksområdet og en solid kunnskapsleverandør. Kunnskapsbasert forvaltning og gode beslutningsgrunnlag for politiske prosesser gir bedre forutsigbarhet for de berørte verdikjedene.

ENDRET SIKKERHETSPOLITISK SITUASJON

Den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen har ført til et mer alvorlig trusselbilde. Dettestiller større krav til vårt sikkerhets- og beredskapsarbeid. Derfor intensiverer vi innsatsen og oppmerksomheten på dette området fremover. Vi jobber kontinuerlig med å revidere risikovurderinger, tydeliggjøre verdiene vi forvalter og styrke tiltakene for å beskytte dem. Samtidig legger vi vekt på et tettere samarbeid innen sektoren for å sikre en helhetlig og effektiv tilnærming. I tillegg til sikkerhetspolitiske utfordringer, tar vi høyde for andre kritiske hendelser, som naturkatastrofer, interne ulykker, cyberangrep og teknologiske feil, som kan påvirke samfunnet og vår tjenesteproduksjon. Målet er å være godt rustet til å håndtere et bredt spekter av trusler og uforutsette hendelser – både nå og i fremtiden.

Foto: Torbjørn Tandberg.

Klimaendringer og naturhendelser utfordrer produksjonsforholdene for reindriften, jordbruket og skogbruket.

DIGITALISERING
Vi tar i bruk ny teknologi og nye arbeidsmåter der det gir nytte for direktoratet og våre brukere. Vi skal utforske mulighetene med kunstig intelligens og hvordan teknologien kan brukes til å forbedre tjenestene våre, øke kvalitet og effektivitet. Dette skal skje i trygge omgivelser.

Direktoratet har inngått avtale med NAV om bruk av deres moderne og sikre skybaserte applikasjonsplattform. Vi starter arbeidet med å flytte våre digitale tjenester og fagsystemer i 2025.

MATFORSYNING OG BÆREKRAFTIGE MATSYSTEMER
Å sikre egen matforsyning og styrke nasjonal matvaresikkerhet har fått økt oppmerksomhet. Matforsyningen i Norge er basert på å sikre arealene for matproduksjon og et aktivt landbruk med en nasjonal produksjon. I tillegg er vi avhengig av velfungerende internasjonale markeder. Landbruksdirektoratet har viktige roller innenfor alle disse områdene. Nasjonale og internasjonale forpliktelser om å redusere klimautslipp medfører viktige oppgaver i landbrukssektoren og for direktoratet. Annet miljø-regelverk gir også føringer for landbruket og nye oppgaver for direktoratet. En del er sektororientert, men stadig mer av regelverket er sektorovergripende og gir nye utfordringer for både forvaltning og verdikjeder i gjennomføring og etterlevelse.

Naturhendelser som flom og skred eller nedbør som fører til skade på avlinger er utfordrende, først og fremst for de som rammes, men også for forvaltningen. Landbruksdirektoratet vil gjennomgå naturskadeordningen for å se om det er behov for endringer i forvaltningspraksis og/eller regelverk.

KLIMATILPASNING OG AREALBRUK
Verden trenger mer grønn energi. Framover vil det være et økende behov for ny kraft for å nå klimamålene, blant annet gjennom elektrifisering av landbasert industri og transport.

Utbygging av økt kapasitet og effekt, både sol-, vind- og vannkraft, vil påvirke og utfordre arealbruken, og vil kunne medføre en rekke areal og miljørelaterte utfordringer hvor vi som direktorat vil få oppgaver knyttet til både kunnskapsgrunnlag og virkemidler. En sentral utfordring for samfunnet vårt framover vil være å bygge ut tilstrekkelige mengder fornybar energi samtidig som det tas hensyn til natur og landbrukets arealbruk. Vi må bidra til å fremskaffe mer kunnskap om arealutfordringene og konsekvensene for landbruket av de nye næringene. Avveininger mellom til dels motstridende hensyn vil bli en mer krevende del av myndighetsutøvelsen vår.

SAMARBEID MED REGIONALE MYNDIGHETER
Regional myndighet er viktig for gjennomføring av landbruks-politikken. I tillegg har de sentrale oppgaver innen samfunns-sikkerhet og beredskap. Kommunene er førstelinjetjenesten i oppfølging av nasjonal politikk på mange av våre fagområder. Å styrke samarbeidet med regionale myndigheter blir viktig framover. Vi må bidra til at de har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å utføre sine oppdrag. Gjennom samarbeid og god veiledning kan vi bidra til at regionale myndigheter får et godt kunnskapsgrunnlag til å tilby effektive tjenester.

ATTRAKTIV ARBEIDSPLASS
Vi har et omfattende samfunnsoppdrag med mange ulike oppgaver. Stadig flere oppgaver krever enda mer samhandling på tvers i direktoratet og med andre aktører. Verden er i rask endring og vi utfordres på kapasitet og kompetanse. Arbeidsmarkedet er i endring og vi opplever at det er økende konkurranse om kvalifisert arbeidskraft. Direktoratet har motiverte og kompetente medarbeidere som vil kunne levere tjenester med solid kvalitet framover.

> **«Vi tar i bruk ny teknologi og nye arbeidsmåter der det gir nytte for direktoratet og våre brukere.»**

Del 6

Årsregnskap

Foto: Torbjørn Tandberg

LEDELSESKOMMENTAR TIL ÅRSREGNSKAP FOR 2024

BEKREFTELSE

Årsregnskapet er avlagt i henhold til «Bestemmelser om økonomistyring i staten», rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Landbruks- og matdepartementet i Hovedinstruks for Landbruksdirektoratet. Regnskapet gir et dekkende bilde av Landbruksdirektoratets tildelinger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

FONDSREGNSKAPENE

Landbruksdirektoratet fører regnskap for fire statlige fond. For Landbrukets utviklingsfond (LUF) og Reindriftens utviklingsfond (RUF) utarbeides det selvstendige årsregnskap som inngår i fondenes årsrapporter som avlegges av Landbruksdirektoratet. «Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter» og «Utviklingsfondet for skogbruk» har egne styrer som avlegger årsregnskaper. Disse regnskapene inngår i fondenes egne årsrapporter som blir publisert på direktoratets hjemmeside.

Direktoratet forvalter og regnskapsfører også de ikke-statlige ordningene «Prisutjevningsordningen for melk» og «Sentralt inntrukne rentemidler fra skogfond». Regnskapene for disse ordningene inngår ikke i denne årsrapporten. «Utvalget for sentralt inntrukne rentemidler fra skogfond» avlegger eget regnskap og utarbeider egen årsrapport som publiseres på direktoratets hjemmeside. Direktoratet er videre sekretariat for Omsetningsrådet som også inkluderer «Kvoteordningen for melk». Omsetningsrådet er et offentlig organ med frittstående stilling med eget styre som avlegger regnskap og utarbeider årsrapport. Denne blir publisert på direktoratets hjemmeside.

Foto: Landbruksdirektoratet

VURDERING AV VESENTLIGE FORHOLD

AVVIK I FORHOLD TIL TILDELING

Landbruksdirektoratet har i 2024 utbetalt 28,7 mrd. kroner i tilskudd og erstatninger. Utnyttelsesgraden for tilskudds- og erstatningsordningene ble på 96 prosent av tildelingen, og det samlede mindreforbruket ble derfor på om lag 1,3 mrd. kroner. Hovedparten av mindreforbruket vedrører ordningen for erstatning ved avvikling av pelsdyrhold (1,0 mrd. kroner) og må bl.a. ses i sammenheng med at gjennomsnittlig utbetaling per sak har vært lavere enn estimert og at det har vært behandlet færre saker, fordi saksbehandlingen har vært mer tidskrevende enn forventet på grunn av sakenes kompleksitet. Kapittel 1150.73 pristilskudd har et mindreforbruk på 221 mill. kroner. Det utgjør mindre enn fire prosent av tildelingen på 5,9 mrd. kroner. Halvdelen av mindreforbruket skyldes at kornavlingene ble lavere enn prognostisert (prisnedskrivning korn) i løpet av 2024.

I 2024 har Landbruksdirektoratet hatt en tildeling på 297 mill. kroner til direktoratets driftsutgifter over kap. 1142.01. Årsresultatet viser et mindreforbruk på 14,1 mill. kroner. Det inkluderer 5,1 mill. kroner i lønnskompensasjon for lønnsoppgjøret for 2024, som først vil bli forhandlet i 2025. Når vi ser bort fra denne kompensasjonen, har direktoratet hatt et mindreforbruk på 3,1 prosent i 2024.

Inntektskravet på kap. 4142.01 er oppfylt. Inntektene kommer hovedsakelig fra dekning av direktoratets administrative kostnader som sekretariat for Omsetningsrådet og de for de ulike fondene.

ENDRINGER MOT FOREGÅENDE ÅR

Direktoratets samlede driftsutgifter innen kontogruppene 5-7 har økt med 12,9 mill. kroner i forhold til 2023. Det tilsvarer en økning på seks prosent.

De samlede lønnsutgifter er økt med 24,3 mill. kroner hvilket primært skyldes økningen i antall ansatte fra 2023 til 2024, jf. kapitlet om personalforvaltning, omstilling og organisasjonsutvikling.

Øvrige driftsutgifter er redusert med 11,4 mill. kroner sammenlignet med 2023. Det er brukt 7,4 mill. kroner mindre på taksering av pelsdyranlegg. Forklaringen er at takstrapportene ble levert i 2023 og at forbruket i 2024 kun gjaldt utgifter i forbindelse med oppfølgingsspørsmål til takstkonsulentene. Kjøp av IKT-konsulenttjenester til utvikling er redusert med om lag sju mill. kroner. Behovet for IKT-konsulenter varierer fra år til år avhengig av prosjektporteføljens størrelse og type prosjekter. Felleskostnader relatert til kontorstedene er redusert med 3,4 mill. kroner som følge av at sluttavregningen av felles-kostnader knyttet til Stortingsgaten 28 fant sted i 2023.

Videre er det sammenlignet med 2023 brukt:

- 2,4 mill. kroner mer på kurs og seminarer for egne ansatte
- 2 mill. kroner mer på oppsetning av reingjerder.

Direktoratets investeringsutgifter er økt med 54,5 mill. kroner sammenlignet med 2023. Hovedårsaken til dette er at vi investerte i kornlager i 2024.

«Landbruksdirektoratet har i 2024 utbetalt 28,7 mrd. kroner i tilskudd og erstatninger.»

Utbetalinger av tilskudd og støtte er økt med 2,5 mrd. kroner i forhold til 2023. Økningen er relatert til tilskuddsordninger finansiert over jordbruksavtalen og er i overensstemmelse med resultatet av jordbruksforhandlingene i 2024.

Auksjonsinntektene fra salg av tollkvoter ligger vel 86 mill. kroner over fjorårets resultat. I hovedsak skyldes dette at det i 2023 var lavere interesse for kjøp av kvoter (spesielt kjøttkvotene). Inntektene fra forskningsavgiften på landbruksprodukter ligger 7,4 mill. kroner over inntekten i 2023. Det skyldes primært økt innbetaling av avgift som følge av økte priser for egg, korn og melk. Avgifter i forbindelse med prisutjevningsordningen for kraftfôr er økt med 1,3 mill. kroner hvilket skyldes at en kraftfôrprodusent har anvendt en større mengde avgiftsbelagt erteavrens i 2024. Tilfeldige og andre inntekter fra tilbakebetalinger o.l. (statskonto 530929) er 4,2 mill. kroner lavere enn i 2023. Forklaringen er at vi i 2023 mottok ekstraordinære innbetalinger som gjaldt tilbaketrekking og avkortning av tidligere utbetalt tilskudd innen råvareprisutjevningsordningen.

TILLEGGSOPPLYSNINGER
Riksrevisjonen er revisor og bekrefter årsregnskapet for Landbruksdirektoratet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert. Revisjonsberetningen vil bli publisert på Landbruksdirektoratets nettsider når den foreligger.

Oslo, 15. mars 2025

ELI REISTAD
administrerende direktør
Landbruksdirektoratet

Foto: Torbjørn Tandberg

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Landbruksdirektoratet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»).

Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av 9. desember 2024 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

a. Regnskapet følger kalenderåret
b. Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
c. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
d. Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Belastningsfullmaktene for utvikling av IKT-systemer føres ikke på tilskuddskonti, dette medfører at vi får differanser på beløpene som er rapportert under bevilgnings- og artskontorapporteringen. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Brutto-budsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

BEVILGNINGSRAPPORTERINGEN

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Landbruks-direktoratet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen «samlet tildeling» viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastnings-fullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene fremkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

ARTSKONTORAPPORTERINGEN

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen.

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Landbruksdirektoratet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorapporteringen Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Noten viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskontro) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskaps-rapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifikasjon av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kunde-spesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2024

LANDBRUKSDIREKTORATET

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2024	Merutgift (-) og mindre-utgift
1100	Landbruks- og matdepartementet	21	LMD spesielle driftsutgifter	A, B	1 800 000	1 623 460	176 540
1137	Forskning og innovasjon	54	Næringsrettet matforskning mv.	A	242 000 000	235 544 723	6 455 277
1138	Støtte til organisasjoner m.m	73	Nasjonalt senter for fjellandbruk	A	4 246 000	4 230 000	16 000
1139	Genressurser, miljø- og ressursregisteringer	70	Tilskudd til bev. og bærekr. bruk av husd.-, plante-, og skogstregen. ressurser	A, B	7 457 000	7 436 124	20 876
1139	Genressurser, miljø- og ressursregisteringer	71	Tilskudd til genressursforvaltning og miljøtiltak	A, B	3 642 000	2 830 000	812 000
1142	Landbruksdirektoratet	01	Driftsutgifter	A, B	297 309 000	283 212 497	14 096 503
1142	Landbruksdirektoratet	21	Spesielle driftsutgifter, beredskapslagring av korn	A	63 539 000	60 763 753	2 775 247
1142	Landbruksdirektoratet	45	Større utstyrkjøp og vedlikehold	A, B	13 499 000	9 952 160	3 546 840
1142	Landbruksdirektoratet	50	Arealressurskart	A	8 039 000	8 039 000	0
1142	Landbruksdirektoratet	60	Tilskudd til veterinærdekning	A	191 392 000	190 637 962	754 038
1142	Landbruksdirektoratet	70	Tilskudd til fjellstuer	A	862 000	862 000	0
1142	Landbruksdirektoratet	71	Tiltak til bærekraftig reindrift	A, B	7 032 000	1 824 403	5 207 597
1142	Landbruksdirektoratet	72	Erstatninger ved ekspropriasjon og leie av rett til reinbeite	A	600 000	590 315	9 685
1142	Landbruksdirektoratet	73	Tilskudd til erstatninger m.m. etter off. pålegg i pla.- og husd.prod.	A	55 610 000	25 210 116	30 399 884
1142	Landbruksdirektoratet	74	Kompensasjon til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	A	1 000 000	0	1 000 000
1142	Landbruksdirektoratet	75	Stønad til jordbruks- og veksthusnær. for ekstraord. strømutg.	A	64 800 000	58 964 605	5 835 395
1142	Landbruksdirektoratet	77	Tilskudd til kompensasjon ved avvikling av pelsdyrhold	A	1 428 274 000	466 014 317	962 259 683

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2024	Merutgift (-) og mindre-utgift
1142	Landbruksdirektoratet	78	Tilskudd til omstilling ved avvikling av pelsdyrhold	A, B	850 000	151 517	698 483
1142	Landbruksdirektoratet	79	Tilskudd til reindriften for andel av verdiskaping fra vindkraft	A	10 000 000	5 879 175	4 120 825
1148	Naturskade, erstatninger	71	Naturskade, erstatninger	A	103 300 000	104 515 413	-1 215 413
1148	Naturskade, erstatninger	72	Tilskudd til opprydding av avfall etter flomhendelsene i Sør-Norge høsten 2023	A	10 000 000	1 216 407	8 783 593
1149	Verdiskapnings- og utvikl.tiltak i landbruket	51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	A	3 571 000	3 571 000	0
1149	Verdiskapnings- og utvikl.tiltak i landbruket	71	Tilskudd til verdiskapningstiltak i skogbruket	A, B	54 256 000	53 237 434	1 018 566
1149	Verdiskapnings- og utvikl.tiltak i landbruket	73	Tilskudd til skog, klima- og energitiltak	A, B	50 822 000	50 802 605	19 395
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	12 411 000	11 584 701	826 299
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	50	Tilskudd til Landbrukets Utviklingsfond (LUF)	A	2 389 553 000	2 389 553 000	0
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	70	Markedstiltak	A, B	322 400 000	310 908 463	11 491 537
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	71	Tilskudd ved produksjonssvikt	A	602 100 000	575 718 833	26 381 167
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	73	Pristilskudd	A	5 897 219 000	5 676 493 781	220 725 219
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	74	Direkte tilskudd	A, B	16 126 300 000	16 110 110 369	16 189 631
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	77	Utviklingstiltak	A, B	358 615 000	339 216 634	19 398 366
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	78	Velferdsordninger	A, B	1 910 133 000	1 895 211 486	14 921 514
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	51	Tilskudd til Reindriftens utviklingsfond	A	69 250 000	69 250 000	0
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	72	Tilskudd til organisasjonsarbeid	A	8 100 000	8 100 000	0
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd	A, B	127 138 000	118 933 335	8 204 665
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	79	Velferdsordninger	A, B	4 300 000	3 683 112	616 888
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			36 177 930	
Sum utgiftsført					**30 451 419 000**	**29 122 050 630**	

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2024	Merinntekt og mindre-inntekt (-)	Postert på avgitte belastnings fullmakter**	Avvik fra tildeling
4142	Landbruksdirektoratet	01	Driftsinntekter	B	50 463 000	50 463 077	77	-	77
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	85	Markedsordningen for korn		50 000	1 688 149	1 638 149	-	1 638 149
5511	Tollinntekter	71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter		310 000 000	313 075 542	3 075 542	-	3 075 542
5576	Sektoravgifter under LMD	70	Forskningsavgift på landbruksprodukt		242 000 000	235 544 726	-6 455 274	-	-6 455 274
5605	Renter av statskassens kont. beh. og andre	83	Av alminnelige fordringer			296 159			
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			759 094			
5700	Folketrygdens inntekter	71	Trygdeavgift			39 641 000			
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			24 060 147			
Sum inntektsført					**602 51**	**665 527 894**			
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						**28 456 522 737**			

Kapitalkontoer		Regnskap 2024
60087703	Norges bank KK/utbetalinger	-28 498 222 302
711090	Endring i mellomværende med statskassen	41 699 566
Sum rapportert		**-**

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	31.12.2024	31.12.2023	Endring
711090	Mellomværende med statskassen	348 645 343	306 945 777	41 699 566

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter (gjelder både for utgiftskapitler og inntektskapitler).
Se note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år for nærmere forklaring.
Samlet tildeling skal ikke inkludere mottatte belastningsfullmakter eller mottatte betalinger etter rundskriv R-111 punkt 4, tilvisninger gjennom rundskriv eller bruk av felleskontoer.

** Merk at tilleggskolonnene kun er aktuelle for virksomheter som har avgitt belastningsfullmakt på inntektskapittel.
Tilleggskolonnene skal utelates når det ikke er gitt slik belastningsfullmakt. Skraverte felt skal ikke fylles inn.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

LANDBRUKSDIREKTORATET

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
110021		1 800 000	1 800 000
113754		242 000 000	242 000 000
113873		4 246 000	4 246 000
113970		7 457 000	7 457 000
113971	997 000	2 645 000	3 642 000
114201	8 883 000	288 426 000	297 309 000
114221	130 000	63 409 000	63 539 000
114245	1 323 000	12 176 000	13 499 000
114250		8 039 000	8 039 000
114260		191 392 000	191 392 000
114270		862 000	862 000
114271	1 746 000	5 286 000	7 032 000
114272		600 000	600 000
114273		55 610 000	55 610 000
114274		1 000 000	1 000 000
114275		64 800 000	64 800 000
114277	1 323 274 000	105 000 000	1 428 274 000
114278		850 000	850 000
114279		10 000 000	10 000 000
114871		103 300 000	103 300 000
114872	10 000 000		10 000 000
114951		3 571 000	3 571 000
114971	33 000	54 223 000	54 256 000
114973	10 620 000	40 202 000	50 822 000
115021	4 938 000	7 473 000	12 411 000
115050		2 389 553 000	2 389 553 000
115070	27 626 000	294 774 000	322 400 000
115071		602 100 000	602 100 000
115073		5 897 219 000	5 897 219 000
115074	14 247 000	16 112 053 000	16 126 300 000
115077	2 631 000	355 984 000	358 615 000
115078	19 572 000	1 890 561 000	1 910 133 000
115151		69 250 000	69 250 000
115172		8 100 000	8 100 000
115175	5 954 000	121 184 000	127 138 000
115179	834 000	3 466 000	4 300 000
SUM	**1 432 808 000**	**29 018 611 000**	**30 451 419 000**

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

LANDBRUKSDIREKTORATET

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindreutgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastnings-fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter / mindre-inntekter(-) iht. merinntekts-fullmakt	Sum grunnlag for overføring	Kompensasjon for lønns-oppgjøret 2024*	Maks. overførbart beløp**	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten***
110021	«kan overføres»	176 540		176 540		176 540		4 900 000	176 540
113970	«kan overføres»	20 876		20 876		20 876		14 812 000	20 876
113971	«kan overføres»	812 000		812 000		812 000		4 142 271	812 000
114201/414201		14 096 503		14 096 503	77	14 096 580	5 082 000	19 249 200	14 096 580
114221		2 775 247		2 775 247		2 775 247		3 170 450	2 775 247
114245	«kan overføres»	3 546 840	2 158 240	1 388 600		1 388 600		23 841 000	1 388 600
114271	«kan overføres»	5 207 597	1 281 788	3 925 809		3 925 809		10 085 000	3 925 809
114277	«kan overføres»	962 259 683		962 259 683		962 259 683		575 011 000	575 011 000
114278	«kan overføres»	698 483		698 483		698 483		850 000	698 483
114872	«kan overføres»	8 783 593		8 783 593		8 783 593		10 000 000	8 783 593
114971	«kan overføres»	1 018 566		1 018 566		1 018 566		106 490 000	1 018 566
114973	«kan overføres»	19 395		19 395		19 395		81 263 716	19 395
115021	«kan overføres»	826 299		826 299		826 299		20 959 000	826 299
115070	«kan overføres»	11 491 537		11 491 537		11 491 537		565 952 000	11 491 537
115074	«kan overføres»	16 189 631		16 189 631		16 189 631		30 286 947 000	16 189 631
115077	«kan overføres»	19 398 366		19 398 366		19 398 366		674 252 000	19 398 366
115078	«kan overføres»	14 921 514		14 921 514		14 921 514		3 546 056 000	14 921 514
115175	«kan overføres»	8 204 665		8 204 665		8 204 665		220 592 000	8 204 665
115179	«kan overføres»	616 888		616 888		616 888		7 101 000	616 888

Omdisponeringer og innsparinger har ikke vært aktuelt i 2024.

* Kolonnen viser lønnskompensasjon på den enkelte budsjettpost for lønnsoppgjørene 2024 slik foreslått i departementenes omgrupperingsproposisjoner og slik disse fremgår av vedlegg 4 i Prop. 36 S (2024-2025) Nysaldering av statsbudsjettet 2024. Se årlig rundskriv R-2/2025 for mer detaljert informasjon.

** Maksimalt beløp som kan overføres er lønnskompensasjon pluss 5 % av årets bevilgning på driftspostene 01–29, unntatt post 24, fratrukket lønnskompensasjon, eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres». For poster uten stikkordet «kan overføres», beregnes maksimalt overførbart beløp slik: (Årets bevilgning – lønnskompensasjon)*5 % + lønnskompensasjon. Se årlig rundskriv R-2/2025 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

*** Mulig overførbart beløp er «Sum grunnlag for overføring», men maksimalt «Maks. overførbart beløp», og minimum «Kompensasjon for lønnsoppgjøret 2024». Se årlig rundskriv R-2/2025 for mer detaljert informasjon om mulig overførbart beløp.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

AVGITTE BELASTNINGSFULLMAKTER (UTGIFTSFØRT AV ANDRE)

Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag er i tildelingsbrev fra KDD til statsforvalteren gitt tildelinger på kapittel 1142 post 45 til vedlikehold av gjerdene mot Sverige, oppfølging av reinbeiteavtaler i Røros-regionen, vedlikehold av gjerder i Mørkedalen, innkjøp, drift og vedlikehold av feltkjøretøyer og feltutstyr samt feltbistand til direktoratet. Statsforvalteren har brukt 82 prosent av tildelingen på denne posten. I tillegg har Statsforvalteren i Troms og Finnmark, Statsforvalteren i Nordland og Statsforvalteren i Trøndelag fått tildelinger på kapittel 1142 post 71 til kontrolltiltak knyttet til grenseoverskridende reindrift mellom Norge og Sverige, herunder også drift og vedlikehold av feltkjøretøyer og feltutstyr som benyttes i forbindelse med kontrolltiltak, samt reintelling i Finnmark. Statsforvalteren har brukt 29 prosent av tildelingen på denne posten.

FULLMAKT TIL Å OVERSKRIDE DRIFTSBEVILGNINGER

Direktoratet har fullmakt til å overskride kapittel 1142, post 01 med merinntekter under kapittel 4142, post 01, jfr. Romertallsvedtak II i Prop. 1 S (2023-2024). Fullmakten er ikke benyttet i 2024. I henhold til veileder for fond skal det ikke føres utgifter til lønn, reiser og kjøp av tjenester direkte i fondet. Disse utgiftene må derfor føres i Landbruksdirektoratets regnskap og refunderes.

ROMERTALLSVEDTAK

Direktoratet har fullmakt til å overskride kapittel 1142, post 01 med inntil 0,5 mill. kroner ved forskuttering av utgifter til tvangsflytting av rein, jfr Romertallsvedtak III i Prop. 1 S (2023-2024). Fullmakten er ikke benyttet i 2024.

Vi har fullmakt til å overskride bevilgning på kapittel 1137, post 54 mot tilsvarende merinntekt på kapittel 5576, post 70, jfr Romertallsvedtak II i Prop. 1 S (2023-2024). Fullmakten er ikke benyttet i 2024.

I romertallsvedtak IV i Prop. 1 S (2023-2024) er det gitt tilsagnsfullmakt til:

- kapittel 1139, post 70 på 8,95 mill. kroner. Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om tilskudd) er per 31.12.2024 på 7,2 mill. kroner.
- kapittel 1142, post 77 på 250 mill. kroner som er endret til 305 mill. kroner i Prop 104 S (2023-2024) og 450 mill. kroner i Prop. 26 S (2024-2025). Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om erstatning) er per 31.12.2024 på 305,6 mill. kroner.
- kapittel 1148, post 71 på 162,2 mill. kroner som er endret til 149,3 mill. kroner i Prop 26 S (2024-2025). Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om erstatning) er per 31.12.2024 på 137,2 mill. kroner.
- kapittel 1149, post 71 på 72,2 mill. kroner. Ansvar (gitte, ikke innfridde tilsagn om tilskudd) er pr 31.12.2024 på 73,2 mill. kroner. Tilsagnsfullmakten er oversteget med en mill. kroner fordi det ble gitt tilsagn på en mill. kroner for arbeidet med revisjon av landbruksveinormaler som ikke ble utbetalt i 2024, jf. tildelingsbrev av 26. januar 2024.

I romertallsvedtak V i Prop. 1 S (2023-2024) er det gitt bestillingsfullmakt til kapittel 1142, post 21 på ti mill. kroner som ble endret til en mrd. kroner i Prop. 104 S (2023-2024). Ansvar (gitte, ikke innfridde forpliktelser) er per 31.12.24 på 405,4 mill. kroner.

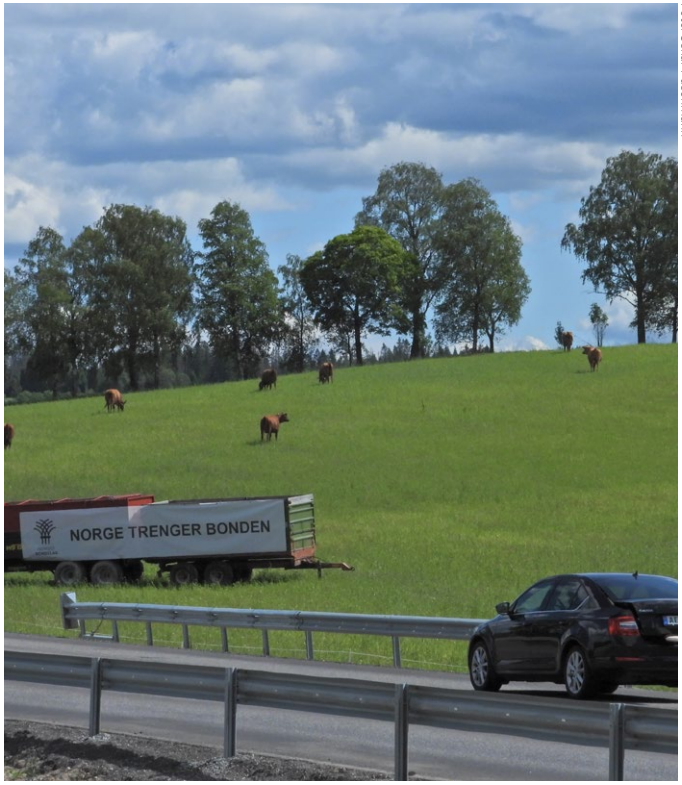

Foto: Oskar Puschmann

MULIG OVERFØRBART BELØP

Mindreforbruket på kapittel 1139, post 71 skyldes utsettelse av gjennomføringsfristen til 2025.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 01 skyldes mindreforbruk av omstillingsmidler høstbart vilt på fire mill. kroner hvor om lag en mill. kroner er bundet opp i fakturaer som har forfall i 2025. Videre er det satt av om lag 1,5 mill. kroner i arbeidsgiveres andel av pensjon (inkl. arbeidsgiveravgift). Det øvrige mindreforbruket er knyttet til aktivitetsforskyvinger i løpet av 2024.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 21 skyldes primært at vederlag for lagring av korn faktureres på etterskudd.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 45 skyldes usikkerhet knyttet til prognoser for forbruk.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 71 skyldes i hovedsak tidsforskyvninger i planlagte prosjekter.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 77 skyldes bl.a. at gjennomsnittlig utbetaling per sak har vært lavere enn estimert og at saksbehandlingen har vært mer tidskrevende enn forventet på grunn av sakenes kompleksitet.

Mindreforbruket på kapittel 1142, post 78 skyldes lav gjennomføringsgrad og at det har vært behov for flere utsettelser av gjennomføringsfristen. Ansvar pr 31.12.2024 er på 0,549 mill. kroner.

Mindreforbruket på kapittel 1148, post 72 skyldes at det kom inn færre søknader enn anslått ved opprettelse av ordningen.

Mindreforbruket på kapittel 1149, post 71 skyldes forskyvning eller flerårige prosjekter som tar tid å iverksette.

Mindreforbruket på kapittel 1150, post 21 skyldes forskyvning av aktivitet mellom år. Mindreforbruket omhandler bl.a. modernisering og risikoreduserensde tiltak i eStil PT samt utvikling av ny løsning for å effektivisere forvaltningen av tilskudd til gjødselleveranser til biogassproduksjon.

Mindreforbruket på kapittel 1150, postene 70, 74, 77 og 78 bes overført til bruk under jordbruksforhandlingene.

Mindreforbruket på kapittel 1151, postene 75 og 79 bes overført til bruk under reindriftsforhandlingene.

Oppstilling av artskontorapportering 31.12.2024

LANDBRUKSDIREKTORATET

	Note	2024	2023
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Andre innbetalinger	1	50 493 797	51 163 320
Sum innbetalinger fra drift		**50 493 797**	**51 163 320**
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	212 446 433	188 178 857
Andre utbetalinger til drift	3	130 325 922	141 697 237
Sum utbetalinger til drift		**342 772 355**	**329 876 094**
Netto rapporterte driftsutgifter		**292 278 559**	**278 712 773**
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	-	173
Sum investerings- og finansinntekter		**-**	**173**
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	59 194 732	4 672 877
Utbetaling av finansutgifter	4	398	6 136
Sum investerings- og finansutgifter		**59 195 130**	**4 679 013**
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		**59 195 130**	**4 679 186**
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter,avgifter, gebyrer m.m.	6	550 959 482	460 105 071
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		**550 959 482**	**460 105 071**

	Note	2024	2023
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	28 683 935 935	26 167 286 739
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		**28 683 935 935**	**26 167 286 739**
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler*			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		404 188	349 132
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		24 060 147	21 682 793
Nettoføringsordning for merverdiavgift konti 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		36 177 930	21 745 017
Trygdeavgift konto 1988 (ref. kap. 5700, inntekt)		39 641 000	37 928 000
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		**-27 927 405**	**-38 214 909**
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		**28 456 522 737**	**25 952 358 718**

Oversikt over mellomværende med statskassen*

Eiendeler og gjeld	Note	2024	2023
Fordringer ansatte		-	24 485
A-konto forskudd slakterier		258 893 654	274 772 243
A-konto forskudd meieri		113 549 447	46 391 066
Skyldig skattetrekk		-10 511 471	-10 278 121
Skyldig forskningsavgift		-221 304	-86 190
Skyldig omsetningsavgift		-3 278 271	-94 975
Forskuddskonto innbetalt av leverandør		-756 179	-326 915
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-9 003 615	-3 465 123
Annen kortsiktig gjeld		-26 919	9 308
Skyldig overproduksjonsavgift			
Sum mellomværende med statskassen	**8**	**348 645 343**	**306 945 777**

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

Noter til artskontorapporteringen

LANDBRUKSDIREKTORATET

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2024	31.12.2023
Annen driftsrelatert inntekt, inntektskravet	50 463 001	51 066 068
Diverse tilfeldige innbetalinger	30 796	97 252
Sum andre innbetalinger	**50 493 797**	**51 163 320**

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2024	31.12.2023
Lønn	178 132 681	158 316 971
Arbeidsgiveravgift	23 827 919	21 499 306
Pensjonsutgifter*	14 723 673	11 787 810
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-8 214 991	-7 458 944
Andre ytelser	3 977 151	4 033 714
Sum utbetalinger til lønn	**212 446 433**	**188 178 857**
Antall utførte årsverk	**218**	**197**

* Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde i 2024 9,4 % (arbeidsgiverandel av pensjonspremien/pensjonsgrunnlaget i 2024 rapportert til SPK).
For regnskapsåret 2023 utgjorde premiesatsen 7,1 %.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2024	31.12.2023
Husleie	15 148 792	16 626 055
Leie kornlager beredskapslagring korn	1 241 868	-
Vedlikehold og ombygging leide lokaler	747 323	23 029
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 424 635	6 295 721
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	3 519	-
Mindre utstyrsanskaffelse	1 048 841	2 277 065
Leie av maskiner, inventar og lignende	5 725 648	3 871 727
Kjøp av konsulenttjenester	29 277 053	34 577 738
Kjøp av fremmede tjenester	59 311 156	65 988 763
Reiser og diett	5 154 380	5 412 286
Kurs og seminar for egne og eksterne deltakere	3 776 169	1 096 565
Saksomkostninger ved overskjønn og klagesaker	676 617	809 720
Øvrige driftsutgifter	5 789 920	4 718 569
Sum andre utbetalinger til drift	**130 325 922**	**141 697 237**

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2024	31.12.2023
Valutagevinst	-	173
Sum innbetaling av finansinntekt	**-**	**173**
Renteutgifter	398	6 136
Sum utbetaling av finansutgifter	**398**	**6 136**

Note 5 Utbetaling til investeringer

	31.12.2024	31.12.2023
Immaterialle eiendeler og lignende	39 358	3 447
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	505 374	4 669 430
Andre anleggsmidler - korn	58 650 000	-
Sum utbetaling til investeringer	**59 194 732**	**4 672 877**

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2024	31.12.2023
Salg importkvoter overført Finansdepartementet	313 075 542	227 011 930
Forskningsavgift overført Finansdepartementet	235 544 726	228 180 030
Prisutjevning kraftför	1 688 149	346 581
Renteinntekter til staten (Statskonto 560583)	296 159	37 225
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	354 906	4 529 306
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	**550 959 482**	**460 105 071**

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2024	31.12.2023
Overføringer til statlige fond	2 697 918 723	2 527 139 030
Tilskudd til kommuner	193 467 962	184 328 887
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	5 993 253 797	5 408 080 580
Tilskudd til husholdninger	19 648 958 765	17 914 586 008
Tilskudd til ideelle organisasjoner	9 859 125	11 787 500
Tilskudd til statsforvaltningen	140 241 658	119 958 319
Tilskudd til utlandet	235 905	1 406 415
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	**28 683 935 935**	**26 167 286 739**

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

FORSKJELLEN MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

		31.12.2024 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	31.12.2024 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Omløpsmidler				
	Kundefordringer	10 209 984	-	10 209 984
	Andre fordringer	363 587 962	372 443 101	-8 855 139
	Fordringer vedrørende innkrevingsvirksomhet	5 295 689	-	5 295 689
	Sum	**379 093 635**	**372 443 101**	**6 650 534**
Kortsiktig gjeld				
	Leverandørgjeld	-11 411 626	-	-11 411 626
	Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning	2 492 237	-	2 492 237
	Skyldig skattetrekk	-10 511 471	-10 511 471	-
	Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse	-	-9 003 615	9 003 615
	Annen kortsiktig gjeld	-12 213 959	-4 282 672	-7 931 287
	Sum	**-31 644 820**	**-23 797 758**	**-7 847 062**
Sum		**347 448 815**	**348 645 343**	**-1 196 528**

GÅ TIL INNHOLDSFORTEGNELSE

LANDBRUKSDIREKTORATET
OSLO /
Postboks 56,
7701 Steinkjer

Innspurten 11 D,
0663 Oslo
Telefon: 78 60 60 00

ALTA /
Løkkeveien 111
9510 Alta

STEINKJER /
Skolegata 22, C-bygget
7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no

Grafikkilde: Landbruksdirektoratet,
der ikke annet er oppgitt

Design: Miksmaster Creative

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta